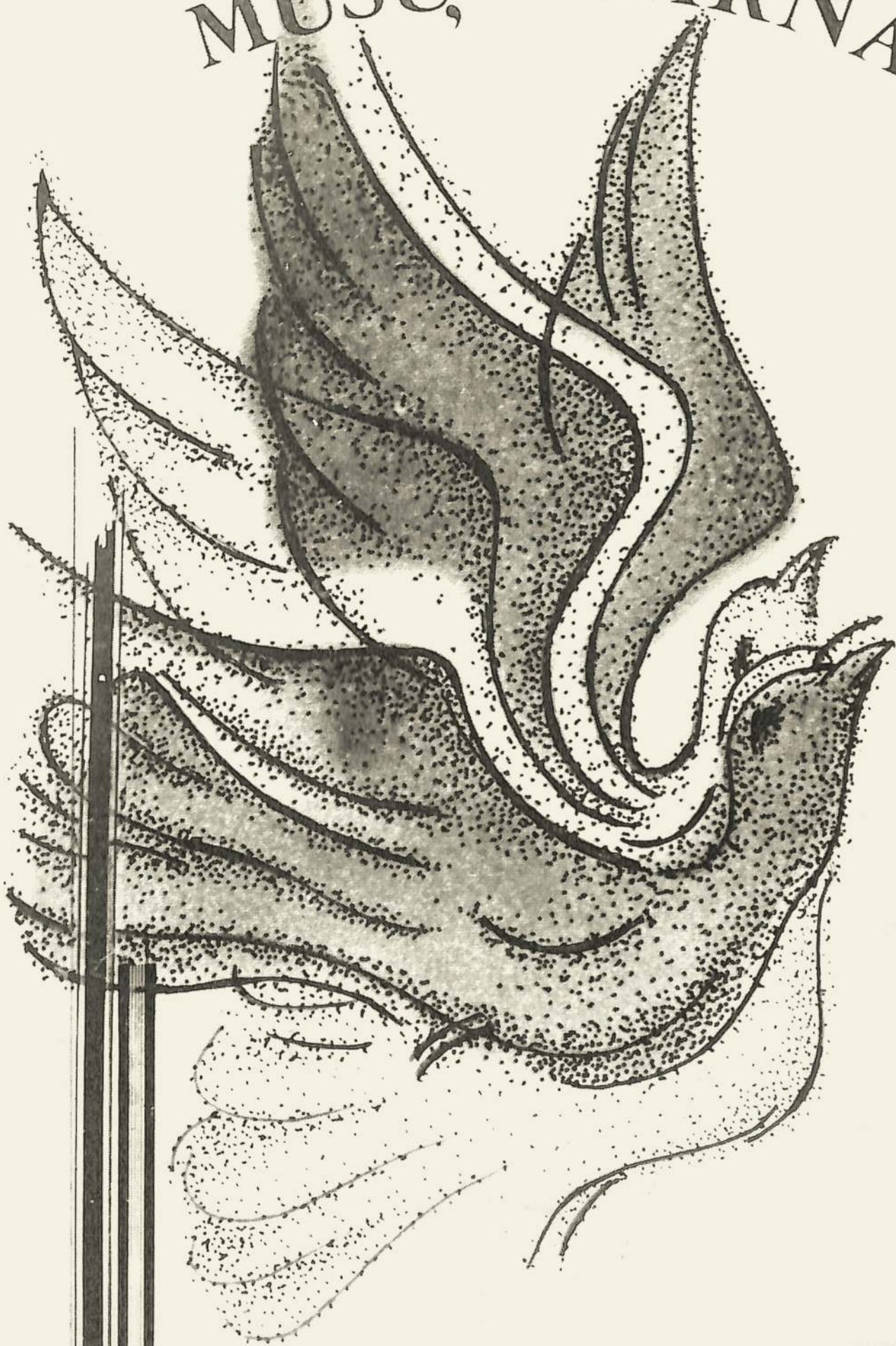

MŪSU, SPARNAI

OUR WINGS
PUBLISHER
ADDRESS

Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
5230 So. Artesian Ave., Chicago, IL, 60632, U. S. A.

TURINYS

Psl.

Dail. Jonas Neimanas	SEKMINIŲ DVASIA (viršelis)	
Dail. inž. H. Pavilonis	(Vinjetės)	
Kun. dr. E. Gerulis	PAMOKA ATENUOSE	2
Kun. Vytautas Bagdanavičius, Mic.	RADVILA JUODASIS-TEOLOGAS	9
M. Z.	MANO MOTINOS DIENAI	23
Dr. Algirdas Budreckis	PIRMASIS ŽEMAIČIŲ PROTESTANTAS	24
Jonas Kutra	PIRMIEJI LIETUVIAI HUMANISTAI REFORMATAI	25
Arėjas Vitkauskas	MANO DAINOS	27
Jeva Jankūtė-Gerula	MAŽOSIOS LIETUVOS MOTERŲ VEIKLA	28
Tėv. Žibur.	EVANGELISTAI PAŠTO ŽENKLUOSE	32
M. Z.	JOHANN SEBASTIAN BACH	34
Redakcija	EVA TAMULĖNAITĖ-TAFT	36
Dail. Dagys	MANO SODŽIUS ŠLEPŠČIAI	38
Kun. Fr. Skėrys	NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTĖ RASTATTE	41
P. J.	LIETUVOS KRIKŠTO TEMA	43
Kurt. J. Snarskis	LIEPSNOK	48
P. A.	LAIŠKAS IŠ BIRŽŲ	49
A. J.	75 METAI "ZIONO" PARAPIJAI	50
Tauragis	KONCERTAS "TĖVIŠKĖS" BAŽNYČIOJE	52
Vilius Nastopka	VELNIAMYNĖ	53
Bendrakeleivis	EVANGELIKŲ IŠVYKA Į ODENWALDĄ	66
Arėjas Vitkauskas	PLUNKSNA IR DIENOS	71
Redakcija	KURATORIUS Dr. JOKUBAS MIKELĖNAS	75
Kun. Fr. Skėrys	SENJORAS KUN. J. URDŽĖ	76
m. n.	KURT. KAZIMIERA NEIMANIENĖ	78
Redakcija	Dr. ALGIS ŠABANAS	79
vt.	IRENA TREČIOKAITĖ-ŽEBENKIENĖ	80
J. V.	ZENTA KAIRYTĖ	81
F. Sk.	MARIA NIKOLAJEVAITĖ	82
* * *	K R O N I K A	83
Arėjas Vitkauskas	IŠ BALOS Į ŽYGIUS	90
Arėjas Vitkauskas	GĖRIMAI, AUKOS, PAMINKLAI	92
M. K.	ĮKURĖ MIESTĄ GEDIMINAS	94

LEIDĖJAS
REDAKCIINĖ KOMISIJA

Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios Kolegija
Petras BRUŽAS, kun. Eugenius GERULIS, generalinis
superintendentas kun. Stasys NEIMANAS, Jonas
PALŠIS, Arvydas RAMONIS, Jonas VARIAKOJIS

REDAGUOJA

Petras BRUŽAS, 4429 S. Talman Ave., Chicago, IL,
60632, U. S. A.

ADMINISTRUOJA

Jonas PALŠIS, 5718 S. Richmond St., Chicago, IL,
60629, U. S. A.

KAINA

A U K A

REDAKCIJA rankraščius taiso, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

 MŪSU SPARNAI
LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951

1985 BIRŽELIS

Nr. 58

Johann Sebastian BACH (1685.III.21 — 1750.VII.28)

KUN. DR. EUGENIUS GERULIS

PAMOKA ATENUOSE

Netrukus švęsime LIEPOS KETVIRTĄJĄ - Amerikos nepriklausomybės ir laisvės šventę. Liepos 4-sios, kaip ir Vasario 16-sios progomis mes daug kalbame apie nepriklausomybę ir laisvę. Besidžiaugdami šia laisve, nepamirškime mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus perspėjimo: **KIEKVIENAS, KURIS NUODĖMIAUJA, TIKRUMOJE NĖRA LAISVAS, O YRA NUODĖMĖS VERGAS.**

Į laisvę galima žvelgti iš įvairių perspektyvos taškų: iš politinio, istorinio, iš socialinio, ekonominio, iš kultūrinio ir panašiai. Mums gi čia tiktų pažvelgti į žmogaus laisvę iš teologinio taško.

Dievas, kurdamas žmogų, galėjo jį sutverti robotu. Bet Viešpats tokio žmogaus nenori. Jis nori sau draugo, nori laisvo žmogaus.

Kai kas sako: "Jei visą savo gyvenimą esu grasomas pragaro bausme, tai kokia man čia laisvė? Klausyk, elkis pagal Dievo potvarkius, tai bus gerai, bet jei neklausysi, būsi nubaustas! Ar tai yra laisvė?!"

Toks reikalo supratimas yra neteisingas, iškreiptas. Jei Dievas sako žmogui: "Nelaiyk rankos virš ugnies, nudegsi", - ar dėl tokio Dievo parėdymo mes galime priekaištauti, kad Jis varžo mūsų laisvę, neleidžia rankos laikyti virš ugnies? Visi Dievo įsakymai nėra žmogaus laisvės varžymas, o mylinčio Dievo noras žmogui padėti. Viešpats žino, kas mums kenksminga, tą Jis ir draudžia. Draudžia ne todėl, kad mums laisvę varžytų, bet kad mums padėtų.

Narpliodami laisvės klausimą, šį kartą mes nevaikščiotsime po žmogiškų pastangų filosofinius labirintus, nenagrinėsime kalvinistiškos predestinacijos, arba dieviško suverenumo, bet pažiūrėsi-

me, ką apie laisvę sako KRISTUS. O Jis kalba visada labai trumpai ir aiškiai. Apie laisvę Kristus sako: "Kiekvienas, kuris nuodėmiauja, yra nuodėmės vergas" (Jn. 8:34). O nuodėmės kelias, kaip žinome, veda visus pražūtin. Vienus žmones nuodėmė pavergia per kūniškus pomėgius - per alkoholį, per cigaretes, per persivalgymą, per lytinį iškrypimą. Kitus žmones nuodėmė pavergia per pavydą, per apkalbas, melą, šmeižtą, per keiksmus. Slidžiausias kelias nuodėmių vergijon yra išdidumas ir puikybė.

Ką apie išsilaisvinimą iš nuodėmių vergijos sako mums Kristus? Ką Jis pataria? Kokį kelią nurodo?

Kristaus žodžiai labai skalsūs! Jis sako: "Pažinsite tiesą, o tiesa išlaisvins jus" (Jn. 8:32, 36). "Aš esu kelias, tiesa ir gyvybė" (Jn. 14:6) !

Kristus yra dieviškosios tiesos įsikūnijimas. Kristus yra dieviškasis kelias, vedas žmogų iš tamsos į šviesą, iš nuodėmių vergijos, iš pražūties į laisvę. Kristus yra mūsų gyvybė. Jei esi nuodėmių vergas, ir jei trokšti išsilaisvinimo, jei nori amžino gyvenimo - ženk prie Kristaus. Šaukis Jo. Prašyk Jo pagalbos. Jis padės.

Šv. Raštas rimtai primena, kad mes visi esame vienokių ar kitokių nuodėmių vergai ir, kaip nusikaltėliai, esame Dievo pasmerkti pražūčiai. Mes visi privalome ieškoti išsigelbėjimo Jėzuje Kristuje (Rom. 6:14; Jn. 5:24).

Kaip rasti tą išsigelbėjimo kelią? Kaip rasti dieviškąją tiesą? Kaip rasti KRISTŪ ?

Kad žengti prie Kristaus, reikia dviejų veiksmų: Dievo malonės (Jn. 6:44) ir žmogaus tikėjimo. Malonė yra dieviškoji apraiška (Efez. 2:8-9), o tikėjimas - žmogiškoji pastanga.

Dabar tenka klausti: o kaip Dievo malonė, kaip tikėjimas randa kelią į mūsų širdį? Ar per žmogaus gerus darbus, per žmogaus užsitarnavimą ir nuopelnus ?

Šv. Raštas paaiškina: Malonė ateina vien tik iš Dievo nuosprendžio, o tikėjimas ateina per skelbiamą Dievo Žodžio klausymą (plg. Rom. 10:8-17), per Šv. Rašto skaitymą, per maldą, per šv. Dvasios veikimą.

Kai pajusite savyje Jėzaus Kristaus troškuli, džiaukitės žinodami, kad dieviškoji malonė jau palietė jus, kad dieviškoji sėkla jau rado dirvą jumyse, kad ji pradeda dygti. Čia jūsų geri darbai nėra beverčiai; jie užskaitomi kaip skolos mokėjimas, kaip normalus pareigos vykdymas, o ne kaip nuopelnas.

Ap. Povilas paaiškina: "Jei lūpomis išpažinsi Viešpatį Jėzų ir širdimi tikėsi, kad Dievas Jį prikėlė iš numirusių, tu būsi išgelbėtas, nes širdimi priimtas tikėjimas veda į teisumą, o lūpomis išpažintas - į išganymą" (Rom. 10:8-17). Raštas juk sako: "Kiekvie-

nas, kuris Jį tiki, neliks sugédintas". Nėra skirtumo tarp žydo ir graiko, nes tas pats yra visų Viešpats, turtingas visiems, kurie Jo šaukiasi. Kiekvienas, kuris šaukiasi Viešpaties vardo, bus išgelbėtas. Nes kaipgi žmonės šauktųsi to, kurio neįtikėjo?! Arba, kaipgi jie įtikėtų į tą, apie kurią negirdėjo?! Kaipgi išgirstų be skelbėjo?! O kas gi skelbs nesiųstas?... Deja, ne visi yra klusnūs Evangelijai. Štai, Izaijas sako: "Viešpatie, kas patikėjo mūsų skelbimu?" Tai gi, tikėjimas kyla iš skelbimo, o skelbiama Kristaus paliepiamu, - taip aiškina ap. Povilas. Tad matome, kad tikėti, reikia pažinti, o kad pažinti - reikia nuolatos klausytis Dievo Žodžio, reikia nuolatos domėtis, skaityti Šv. Raštą.

Bet kartais skaitymas skaitymui nelygus. Štai mažas pavyzdėlis: mažytė skruzdėlė bėginėja ant dramblio nugaros. Ji mato dramblio pilką odą, raukšles, mato vieną kitą plauką, bet... nemato pačio dramblio. Panašiai atsitinka ir mums su Šv. Raštu. Čia mes pasiskaitome įvairių istorijų, domimės atskirais vaizdais, atmintinai gal žinome net daug citatų, bet, gaila, nepajuntame Šv. Rašto visumos, esmės. Neįžvelgiame, iš kur ir į kur Dievas vairuoja žmonijos istoriją. Juk mažai kam žinoma, kad Jėzų Kristų mums skelbia ne vien Naujasis Testamentas, bet ir visas Senasis Testamentas. Mes žvelgiame į Šventraštį lyg į kokią didžiulį vitražą, mes domimės atskirais stiklo gabalais, bet nematome pačio paveikslo. Mes, kaip toji skruzdėlė, matome plauką, bet nematome dramblio.

Į panašų pasimetimą galima patekti, pavyzdžiui, kad ir besidomint Jėzaus Kristaus biografija. Kai kas taip susidomi Jėzaus gyvenimo detalėmis, kad per jas nebesuvokia Kristaus misijos tikslo ir esmės.

Įdomu, kad ap. Povilas nieko nekalba apie Jėzaus Kristaus gyvenimo detales: kaip mūsų Viešpats gimė ir augo, kaip krikštijosi ir buvo gundomas, kaip pamokslavo ir darė stebuklus, kaip buvo suimtas, ir t. t. ir t. t. Ap. Povilas visą dėmesį sutelkia į pačią esmę - į Kristaus nukryžiavimą, į prisikėlimą, į atpirkimą. (Rom. 5: 8; 1 Kor. 15: 3; plg. Heb. 9: 26; 1 Pet. 3: 18).

Povilo mintys sminga į evangelijos šerdį. Šią evangeliją mes ir privalome skelbti pasauliui, "E i k i t e į v i s ą p a s a u l i ą i r s k e l b k i t e e v a n g e l i j ą v i s a i k ū r i n i j a i. K a s į t i k ė s i r a p s i k r i k š t y s - b u s i š g e l b ė t a s, b e t k a s n e į t i k ė s - b u s p a s m e r k t a s", - sako Kristus (Mk. 16: 15-16). Čia Viešpats paveda mums misijų darbą.

Šią misijų pareigą bevykdant, tenka girdėti tokių priekaištų: "K o g i j ū s t e n v y k s t a t e į A f r i k ą a r į k i t u s p a s a u l i o k r a š t u s s k e l b t i s a v o r e l i g i j o s? Ž m o n ė s t e n j u k t u r i į v a i r i a s s a v o, k a d i r p a g o n i š k a s, r e l i g i j a s, t a d k o d ė l b ū t i n a i n o r i t e k i t i e m s į p i r š t i s a v ą j ą r e l i g i j ą? "

Arba žmonės vėl sako: "Nesvarbu, kaip tikime... visos religijos geros... visos religijos veda žmones išganyman". Su tokia filosofija mes sutikti negalime. Pirmiausia, yra labai svarbu ir į ką tikime. Antra, turime tvirtai įsidėmėti, kad ne religijos veda žmogų dangun. Todėl misijų tikslas ir yra ne religiją nešti, bet skelbti **EVANGELIJĄ**, skelbti Jėzų Kristų.

Ko liūdi?

Sielvartai slegia

Dagys

Taip, pasaulyje yra daugybė religijų, bet evangelija - viena; yra tik vienas kelias dangun, tai Jėzus Kristus. Įvairios religijos yra produktas žmonių mąstymo ir svarstymo, gi evangelija yra dieviškasis apreiškimas. Religijos gimsta, susidaro čia ant žemės, bet evangelijos kilmė yra dangiška. Religija yra žmogiškas gaminyš, evangelija - Dievo dovana. Religija yra istorija, kur matome, ką nuodėmingas žmogus bando atlikti Dievui; gi evangelija yra istorija, kur matome ką Dievas atlieka, gelbėdamas nuodėmingą žmogų. Jei žmogaus sukurta religija žmogų išganytų, tai reikštų kad žmogus pats save išgano. Tokiam principui protestantizmas aiškiai nepritaria.

Kas gi atskleidžia mums Dievą? Kur ir kaip Dievą randame?

Dievą liudija mums daug kas. Jį mums atskleidžia gamta, visata. Čia matome Dievo tvarką ir išmintį. Mus stebina begaliniai žvaigždynai, kaip ir mažiausi atomai. Bet gamta, gaila, mums nieko nepasako apie Dievo meilę ir malonę.

Dievą mums atskleidžia ir mūsų pačių sąžinė. Savo viduje girdime Dievo balsą. Deja, kaip gamta, taip ir sąžinė pilnesnio Dievo vaizdo mums neatskleidžia.

Ryškiausią Dievo vaizdą mes, šv. Dvasiai veikiant, galime rasti vien tik apreikštame Dievo žodyje, Šv. Rašte, ypač evangelijose, laiškuose. Todėl Jėzus Kristus, prieš palikdamas žemę, prieš grįždamas pas Tėvą, įpareigojo mus visus skelbti pasauliui tą gerąją žinią - EVANGELIJĄ (Mk. 16:15).

Tai buvo naujas, nebūtas parėdymas, nes iki tol Dievas žydams misionieriavimo dar nebuvo pavedęs. Ir iki šios dienos judaizmas misionierių neturi.

Jėzus misionierių lygino su ūkininku, kuris sėja. Sėkla krinta ant įvairios žemės: ant derlingos dirvos, o taip pat ir ant kieto tako, tarp piktžolių, uolų. Ne mūsų reikalas teisti nedygstančias sėklas; ne mūsų reikalas sėją nutraukti. Mūsų reikalas sėti visur ir visiems; sėti su meile, viltimi ir kantrybe. Mes, krikščionys, privalome būti šviečianti, o ne užgožta šviesa. Atsiminkime: kur šviesa, ten ir šešėliai. Nedygstančios sėklos tenenuliūdina mūsų. Netapkime pesimistais. Štai, apaštalas Povilas rašo: "Jei trinitas duoda neaiškų garsą, kas gi ruošis į mūsų?" (1 Kor. 14:8). Mūsų entuziazmas teišjudina pasyviuosius.

Jėzus buvo pirmasis misionierius. Jis, atėjęs iš dangaus, čia nesėdėjo ir nelaukė, kol kas nors pas Jį ateis. Kristus patsėjo ir skelbė. Tą darbą pavedė ir mums (Mt. 24:14). Sutikęs būsimus apaštalus - Andrių, Petrą, Jokūbą, Joną ir kitus, Viešpats nesakė: "Sėsk šalia pailsėti", bet sakė: "Sek mane", sek mane darbui.

Įdomu, kad žodis APAŠTALAS ir žodis MISIONIERIUS reiškia vieną ir tą patį. Žodis APAŠTALAS yra kilęs iš graikų kalbos, o žodis MISIONIERIUS - iš lotynų kalbos, bet abu žodžiai reiškia: "tas, kuris yra pasiųstas", arba, mūsų šakiai tariant, būtų PASIUNTI-NYS. Kristus buvo atsiųstas žemėn, kad tarnautų kitiems. Ir mes privalome vieni kitiems tarnauti.

Kristaus evangelija yra ir vertikali ir horizontali. Todėl ir mes privalome rūpintis ne vien savo asmeniniu išganymu, bet ir kitų išganymu; ne vien dangiškais reikalais, bet ir žemiškais, socialiniais. Mes, krikščionys, turime nepamiršti, kad esame piliečiai dviejų bendruomenių: dangaus ir žemės (Efez. 2:19-20; 1 Pet. 3:9), todėl turime dvigubas pareigas. O tarnavimas yra labai įvairus, nes Šv. Dvasia dalija mums įvairius talentus, kaip Jai patinka. Todėl čia nėra nė vieno be pareigų, nėra nė vieno nesvarbaus, už-

miršto arba per mažo. Gautų talentų privalome neapleisti (2 Tim. 1:6).

Skelbdami Kristų, mes nebūtinai turime vien tik Šventraščių cituoti. Žmonija susipažįsta su krikščionybe pirmiausia ne tiek skaitydama Bibliją, kiek stebėdama krikščionių gyvenimą. Iš mūsų elgsenos turi būti matoma, kad esame Kristaus mokiniai. Būkite šventi, kaip aš esu šventas, - sako Dievas (Lev. 20:7).

Tam tikra prasme mes, krikščionys, esame Dievo ambasadoriai. Ambasadorius, tai asmuo, gyvenęs svetimoje šalyje ir atstovaujantis savo šalies valdžią. Jis atstovauja ne save, o tą, kuris jį atsiuntė. Kristus žemėje buvo čangaus ambasadorius. Jį siuntė Tėvas. Jis vykdė ne savo, bet Tėvo valią. Ir mes, krikščionys, esame ambasadoriai. Mes siuntė Kristus. Mes atstovaujame ne save, o Jį. Mes privalome skelbti ne savo, bet Jo evangeliją, turime remtis ne savo, bet Jo vardu. (Jer. 14:14; 1 Kor. 2:1 - 2:5; Ap. d. 17:22 - 34; 18:1). Evangelijos skelbimui jėgą duoda ne aukšti bažnytiniai titulai, ne aukšti moksliniai diplomai, bet šv. Dvasia ir Jėzaus Kristaus galingas vardas. Prisiminkime apaštalą Povilą. Jis turėjo aukštą bažnytinį titulą - buvo apaštalas. Žydų tarpe jis turėjo aukščiausią teologinį išsimokslinimą. Ir štai kas jam kartą atsitiko: misijų tikslu Povilas nusprendė aplankyti Graikijos miestą Atėnus. Povilas žinojo, kad jis ten kalbės išmintingiausiems pasaulio filosofams. Todėl Povilas tinkamai pasiruošė. Čia, jo nuomone, kalbėti graikams apie ant kryžiaus mirštantį Dievą būtų nesąmonė. Povilas nusprendė remtis savo erudicija ir intelektu, savo logika, psichologija ir filosofija. Čia, Atėnuose, pratarti Jėzaus Kristaus vardą jam buvo tiesiog gėda... Čia Viešpatį Povilas vadino tik "vyro" vardu... (Ap. d. 17:31). Ir kokie buvo Povilo kalbos rezultatai? Katastrofiški. (Ap. d. 17:32). Šio dvasinio sukrėtimo Povilui reikėjo, kad pamatytų savo klaidą. Todėl visai kitokią Povilą mes matome, jam iš Atėnų atvykus į Korintą (Ap. d. 18:1). Čia Povilas jau nesigėdino Kristaus vardo, o priešingai - jam Kristus tapo centru, pagrindu ir ramsčiu.

Kokių rezultatų Povilas atsiekė Korinte? Triumfiškų! (Ap. d. 18:8). Pažvelkime, kaip atvirai ir nuoširdžiai Povilas išpažįsta savo klaidą, padarytą Atėnuose. Jis rašo:... "į Korintą aš neatvykau su savo aukšta kalba, arba su savo aukšta išmintimi skelbti jums liudijimo apie Dievą... aš atvykau pas jus su savo silpnybe, su baime ir su dideliu drebėjimu. Savo kalbą ir skelbimą vykdau ne savo išminties žodžiais, bet Dievo Dvasios ir jėgos parodymu, nes mūsų tikėjimas turi būti pagrįstas ne žmonių išmintimi, o Dievo jėga". (1 Kor. 2:1-5). Povilas rašo: "Aš nesigėdinu Kristaus evangelijos, nes tai yra jėga iš Dievo, gelbėjanti kiekvieną, kuris tiki" (Rom. 1:16).

Nors slenka šimtai metų, bet ši jėga nepraranda savo vitalumo, galybės ir efektyvumo. Baigdami šios dienos apmąstymą, įsidėmėkime: Šv. Raštas aiškiai sako, kad yra pražūtis, bet yra ir išsigelbėjimas. Į išsigelbėjimą tėra tik vienas kelias - JĖZUS KRISTUS (Jn. 14:6). Tad nedelsdami gręžkimės nuo nuodėmių, šaukimės Dievo malonės ir priimkime Kristų kaip savo Vadovą.

Šv. Raštas ragina: ženkite prie Kristaus (Mt. 11:28), priimkite Jį savo akimis ir ausimis (Isa. 45:22; 55:3), priimkite Jį savo rankomis ir lūpomis (Rev. 22:17; Ps. 34:8), priimkite Jį savo valia ir širdimi (Josh. 24:15; Prov. 3:5). O priėmę Kristų, spinduliuokime Jį kitiems: pirmiausia savo šeimos nariams, kaimynams, o taip pat savo tautai ir žmonijai. Tai yra Kristaus paliepimas.

Mūsų šios dienos apmąstymą baigdami, meldžiame: Viešpatie, padėk mums šią pareigą atlikti Tavo garbei, žmonių gerovei ir mūsų džiaugsmui! Amen.

(Pamokslas pasakytas 1984 m. liepos 22 d. Chicagos reformatų bažnyčioje)

Po atomo bombos

Sužeistas

Dagys

KUN. VYTAUTAS BAGDANA VIČIUS, MIC.

RADVILA JUODASIS-TEOLOGAS

(Spausdintas dienr. "Draugas" 1965. VI. 19 - XII. 10 d. d.)

Mikalojus Juodasis Radvila (gimęs 1515, II. 4 Nesvyžiuje, miręs 1565. V. 29 Lukiškėse) yra įdomi ir svarbi šešioliktojo šimtmečio Lietuvos valstybės asmenybė. Jis yra buvęs Lietuvos kancleris, Vilniaus vaivada ir Livonijos vietininkas, taip pat įtakingas Lietuvos-Lenkijos senato narys. Minint jo 400 metų mirties sukaktį, kun. V. Bagdanavičius paruošė studiją apie Radvilos Juodojo veiklą teologinėje srityje, nes ši jo gyvenimo dalis yra dar mažai paliesta. - Red.

Mikalojus Radvila Juodasis

DLK-jos kancleris, Vilniaus vaivada ir reformacijos pradininkas.

T e o l o g i n i s g i n č a s L i e t u v o j e 1 5 6 5 m .

Minint kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo 400 metų mirties sukaktį, mes norime pažvelgti į jį, kaip teologą. Tai yra labai

brangi proga, nes teologinės mūsų tautos istorijos mes dar mažai teturime.

Galimybę šiam žvilgsniui sudarė ta aplinkybė, kad šių žodžių autoriui praėjusią vasarą pasisekė New Yorko Viešojo knygyno sandėlyje (Annex) surasti knygą, kuri turi Juodojo Radvilos ir kitų to laiko Lietuvos Calvinistų susirašinėjimus su Šveicarijos kalvinistais dvasininkais. Laiškai yra išleisti Teodoro Wotschkės 1908 m. Leipzige, kaip trečiasis papildymas Reformacijos istorijos archyvui. Ten yra pora Mikalojaus Radvilos laiškų tekstų Zuericho dvasininkams ir, berods, pilna bibliografija apie jo ankstesnius laiškus Kalvinui ir Kalvino laiškus jam. Šalia to čia yra visas pluoštas Lietuvos kalvinistų laiškų, kurių nemaža dalis liečia Radvilą arba bent tą pačią problemą, kurią kelia Radvilos laiškai. Dėl to besidomintiems šešioliktuoju Lietuvos šimtmečiu čia galima rasti naudingos medžiagos.

Šiame rašiny mes negalime leisti nei į kalvinizmo istorijos pradžių Lietuvoje, nei į jos istoriją po Juodojo Radvilos mirties. Mes čia norime padaryti tik vieną piūvį, liečiantį dvejus ar trejus metus prieš Mikalojaus Radvilos ir Kalvino mirtį. Kalvinas mirė vienais metais anksčiau, būtent 1564.

Problema, kuri vargino tuo metu jauną kalvinizmo sąjūdį Lietuvoje, buvo atsiradimas savito trejybinių sąjūdžio, kuris iš naujo kėlė Šv. Trejybės problemą, stengdamasis išryškinti Šv. Trejybės asmenis, bet tuo būdu pažeisdamas Dievo vienumo tiesą. Žinančiam Bažnyčios istoriją aišku, kad tai buvo arijonizmo versija.

Arijus, Aleksandrijos kunigas, gyvenęs 280-336 m., buvo sukūręs savitą Trejybės mokslą, kuris vidurio ir vakarų Europoje naudojosi nepaprastu populiarumu keletą šimtmečių. Lietuviškų diskusijų dalyviai vieni kitus kaltino arijonizmu. Šveicarijos kalvinistai išėjo stipriai prieš šį sąjūdį, gindami tradicinį Bažnyčios Trejybės mokslą. Radvila ilgainiui vis labiau linko prie trejybinių, bet kartu skaudžiai išgyveno šį tikėjimo vienybės trūkumą.

Tokias galima suteikti informacijas, prieš pradėdant skaityti Radvilos laiškus ir šveicariečių atsakymą jam.

RADVILOS LAIŠKAI ZUERICHO DVASININKAMS

P i r m a s i s l a i š k a s

Iš tikrųjų tai nėra pirmas Radvilos laiškas Trejybės ginčo klausimu. Tuó reikalu Radvila jau buvo rašęs pačiam Kalvinui ir gavęs jo neigiamą atsakymą. Tačiau dabar, Kalvinui mirus, jis tuo pačiu klausimu kreipiasi į jo ipėdinius, Zuericho dvasininkus.

Laiškas rašytas 1664 m. rugsėjo 14 d. Brastoje. Radvila, suminė-

jęs kokią didelę netvarką daro ginčas pagrindiniu mūsų tikėjimo klausimu, būtent Dievo klausimu, Lenkijoje ir Lietuvoje, rašo: "Apie šiuos ir panašius ginčus mes plačiai aprašėme rašte arba laiške mirusiam šviesiausiam vyrui ponui Jonui Kalvinui, dar jam esant šiame pasaulyje, bet, kadangi, kaip patyrėme, Viešpačiui patiko, kad jis iš šio mirtingo gyvenimo išėjo, kreipiamės dabar į jus. Visiems šiems ginčams priežastį sudaro neramumai, kuriuos sukelia vienas gabus žmogus - Pranciškus Stankaras, mantuvietis, kuris visas jūsų šveicariškas, albroiškas ir kitokias bažnyčias visoje Vokietijoje, taip pat ir mūsų Lenkijoje ir Lietuvoje vadina arijoniškomis, eutichijoniškomis ir daugelio kitų eretikų vardais. Jis ypač tai taiko Kalvinui, Bullingeriui, Pilypui Melanktonui ir kitiems garsiems bažnyčių ir respublikos vyrams.

Jis tuos primetimus skleidžia savo raštuose. Dėlto mūsų pastoriai ir ministariai, kurie laiko jūsų bažnyčių garbę, yra reikalingi šių svaičiojimų atmetimo, nes jie yra taip tarp savęs pasidalinę ir suskilę, kas jums iš šio laiško labiau paaiškės".

Toliau Radvila zuerichiečius vadina "ištikimaisiais Dievo Bažnyčios ganytojais ir pirmaisiais Dievo organais, kurių nuomonės mes laikėmės ir laikomės ligi šiol tikėjimo išpažinime ir visame moksle visoje Lenkijoje ir Lietuvoje". (225 psl. Visur šiame tekste, kur yra žymimas puslapių skaičius, jis reiškia Wotschkės knygą. Jei bus kas cituojama iš kitur, bus pažymima).

Šiame laiške yra apščiai nesuprantamų dalykų. Nesuprantamas yra Radvilos priekaištas Stankarui, vienam iš trejybinkų sąjūdžio vadų, kai tuo tarpu netenka abejoti, kad pats Radvila rėmė trejybinkus. Tiesa, mes neturime po ranka to Radvilos laiško Kalvinui, apie kurį jis čia kalba ir kurį siunčia Zuericho dvasininkams, tačiau aišku, kad Kalvinas Radvilą barė už palankumą šiam sąjūdžiui jau 1560 ir 1561 metais. 1560 metų laiške, Kalvinas kaip tik perspėja Radvilą, kad nesusidėtų su Stankaru (Pal. III psl.)

Kitą neaiškumą šiame laiške sudaro Stankaro kaltinimas kalvinistams, būk jie esą arijonai. Šis kaltinimas neturi jokio pagrindo. Calvinizmas mažiausiai domėjosi atskirų Šv. Trejybės asmenų ryškinimu. Priešingai, jis stipriai rėmė Dievo vienumo idėją, kuria jis grindo savo tvirtą tikėjimą dieviškąja Apvaizda, kalvinistų vadinama predestinacija. Dėlto keista, kad Stankaras šitokią neteisingą kaltinimą skleidė ir dar keisčiau, kad Radvila rado reikalo jį savo laiške patiems kalvinistams pakartoti.

Iš Radvilos laiško aiškėja, koku dideliu populiarumu naudojosi ano meto Lietuvos visuomenėje kalvinistų sąjūdis. Laiško rašymo metu tai jau nebuvo kokia naujenybė, bet visiems savaimė suprantama visuomeninė ir religinė apraiška. Lietuvą Radvila supranta be abejo ne vien etnografinę Lietuvą, bet ir visą Didžiąją Kunigaikštiją.

ANTRASIS LAIŠKAS

Susirūpinimas religine būkle Lietuvoje

Reikalai Lietuvoje negerėjo ir Radvila tais pačiais metais spalio 10 d. rašo kitą laišką zuerichiečiams, išakmiai prašydamas jų pasisakymo ginčijamais tikėjimo klausimais. Šiame laiške jis išdėsto savo Credo, iš kurio aišku jo stiprus palinkimas trejybinių pusėn. Taip pat Radvila aiškiai pasisako prieš Kalvino užimtą poziciją šiame ginče. Kartu su laišku jis siunčia zuerichiečiams porą brošiūrų, kurios nušviečia Trejybės ginčo būklę Lenkijoje ir D. Lietuvos kunigaikštijoje. Vienos brošiūros autorius yra Gregorius Paulus, Krokuvos dvasininkas, o kitos - bajoras Cazanovius. Šiose brošiūrose autoriai "atsako p. Kalvinui į jo perspėjimus lenkams".

Toliau Radvila rašo: "Tai siunčiame jums ne kitu tikslu, kaip pačiu tyriausiu ir nuoširdžiausiu, Dievą šaukdami tu reikalu liudininku, kad jums bylos reikalas labiau paaiškėtų negu iš mano laiško". (227 psl.) Čia pat Radvila praneša zuerichiečiams apie karaliaus Zigmanto Augusto dekretą, kuriuo prašalinami iš respublikos "visi ateiviai ir praeiviai, kurių tarpe yra daug labai mokytojų vyrų, jūsus brolių, tremtinių iš kitų kraštų dėl Jėzaus Evangelijos". (227 psl.)

Wotschkė pažymi, kad šis karaliaus dekretas, pažadėtas Varšuvoje seime, nebuvo paskelbtas. Jo paskelbimą sukliudė Hosijus. Kardinolas Stanislovas Hosijus, gimęs Vilniuje 1504 m., buvo vienas didžiųjų ano meto humanistų ir teologų. Jo tėvas buvo Vilniaus pinigų kalyklos vedėjas. Stanislovas Hosijus buvo kurį laiką Lietuvos Lenkijos karaliaus sekretorius. Bet didžiausia jo garbė yra visuotinio Tridento susirinkimo metu, kur jis buvo vienas vadovaujančių asmenų. Gaila, kad mūsų vilniečiai šio tarptautinio masto vilniečio dar nėra atradę. Reikia džiaugtis, kad dr. Bičiūnas Romoje yra radęs asmeninių kardinolo Hosijaus archyvą ir turėtų galimybės daugiau apie šį humanistiškai nusiteikusį kataliką pranešti.

P r i e k a i š t a s K a l v i n u i

Čia pat Radvila iškelia viso nesusipratimo priežastį, kuria yra ne kas kitas, kaip ignoracija. "Šioje karalystėje yra labai daug žmonių, kurie bijo su šiuo klausimu susipažinti, vengdami jo kaip nuodų. Dėlto jie klaidos, pykčio ir didžiausios dvasios biednystės dėka prietaringai šneka tai, kas jiems į galvą ateina. Šitokiai dalykų būklei, atrodo, davė priežastį ir a. a. p. Kalvinas, savo perspėji-

John Calvin (1509-1564)

mais, parašytais lenkams. Yra tokių, kurie jo papeikime rado ar jam suteikė tiek tvirtybės, kiek yra teikiama Delfų orakului ar žodžiui iš dangaus. Dėlto juos pagavo nuostabus karštis blogiausiai manyti apie dalykus, kaltinti visus pamaldžius žmones, juos laikyti didžiausiais eretikais, ir tai kaip tik patį dalyką šmeižia ir labiausiai sunkina, kai tuo tarpu savyje mūsų pažiūra nėra nė taip sunki ir sumizgusi, neįmanoma išsiaiškinti, jei nusiraminę žmonės apie ją kalbėtų".

Pastebėkime, kad čia Radvila atsistoja tam tikros pažiūros pozicijon ir reikalauja, kad ji būtų lojaliai svarstoma.

T ė v i š k u m a s - T r e j y b ė s r y š y s

Koks yra tas Radvilos atstovaujamas mokslas? Jį galima geriausiai pažinti iš šio jo pareiškimo. Trijų dieviškų asmenų vienybė yra prigimties vienybė; jie nėra vieningi "sava valia, būdu ir apsisprendimu, bet yra vieningi prigimtimi, dievyste, substancija arba esme, vieningi taip pat amžinybe, visagalybe, garbe, viešpatavimu ir visokia valdžia. Ginčas glūdi tik tame, kas yra šios vienybės ryšys, jungtis ir priemonė. Naujatrejybininkai šios vienybės šaltiniu kartu su giliaja senove laiko Tėvą. Priešingoji šalis tuo tarpu vienybės ryšiu laiko esmę, sakydami, kad Dievas yra vienas esme, bet trijuose asmenyse. Einant Hilarijum tačiau tai yra klaidinga ir eretiška".

Šv. Hilarijus, gyvenęs tarp 315-367 m. Prancūzijoje, nors Bažnyčioje labai gerbiamas kaip Trejybės mokslo teologas, turėjo kiek skirtingą jo formulavimą. Tačiau mums šiandien sunku yra į tuos skirtumus gilintis, nes visa ši terminija mums nėra tokia aiški, kokia ji buvo tais senaisiais amžiais, kada Šv. Trejybės mokslas buvo žiedžiamas. Radvila irgi nėra didelis šios terminijos žinovas, lygiai kaip jos žinovu nebuvo visa naujų amžių pradžia. Radvila skyrėsi nuo Vakarų teologų tik tuo, kad jis Trejybės mokslu domėjosi, tiesiog juo sirgo, kai tuo tarpu vakariečiams teologams, vistiek ar kalvinistams ar liuteronams ar katalikams, tai buvo nusistovėjęs mokslas, prie kurio niekas nerado reikalo iš naujo grįžti. Tridento visuotinis susirinkimas, pasibaigęs prieš dvejus metus prieš šio laiško rašymą, Trejybės klausimu nieko nesvars-tė ir nenutarė.

R a d v i l a - t e o l o g i j o s r e f o r m u o t o j a s

Tuo tarpu Trejybės klausimas Lietuvoje ir Lenkijoje ne tik buvo gyvas, bet ir degantis. Radvila toliau rašo: Lenkijos (ir Lietuvos) pastoriai dėl to pateko į šią kovos areną, "kad būtų išlaikyta atitinkama pagarba Tėvui, Sūnui ir Dvasiai ir kad būtų išlaikyta sąžinės ramybė, kylanti iš mokslo tvirtumos, ir kad neiprastos frazės, kurios yra ne iš Dievo, bet iš filosofijos, iš Evangelijos būtų išvalytos; kad pelai būtų sudeginti ir pasiliktų pati Dievo žodžio paprastuma ir grynuma. Jeigu iš skyriaus apie žmogaus nu-teisinimą, atrodo, išmetami nuopelnai, "opera operata", atlaidai, malonė "ex congruo et condigno"; jeigu iš atgailos mokslo išme-tamas atsiteisimas, "opera supererogationis"; jeigu iš Viešpaties Vakarienės išmetama transsubstancijacija, tai ir šios Dievo Žodžio klaidos, atrodo, reikia ištaisyti arba visai prašalinti. Yra teisinga, priimtina ir būtina, kaip sakoma, kad iš pirminio tikėjimo pagrindo būtų prašalinta tai, kuo scholastinė teologija su tomistais ir skotistais, šalia Dievo Žodžio, yra užgriozdusi bažnyčias".

Radvila, kaip matome yra persiėmęs Vakarų reformatorių nuo-taikomis ir savo siūlomą reformą grindžia tuo pačiu argumentu, kaip vakariečiai. Jis nori siekti pirminės Bažnyčios tikėjimo gry-numo. Iš šio pareiškimo matyti, kad jis buvo gerai išsiskaitęs į re-formatorių literatūrą. Mums tačiau šiandien ne visi ano meto diskusijų terminai jau yra suprantami. Trumpai juos pasiaiškinkime.

"Ex opere operato" yra išsireiškimas aptarti tai tiesai, kad sakramentai teikia žmogui malonę pačiu aktu, nepriklausomai nei nuo sakramentą teikiančio kunigo šventumo, nei nuo geresnio ar menkesnio sakramentą priimančiojo nusiteikimo.

Atlaidai yra galimybė kitų žmonių gerais darbais ir nuopelnais savo bausmę už kaltę sumažinti ar panaikinti.

Išsireiškimas "ex congruo et condigno" yra gana subtilus skirtumas tarp tos žmogui Dievo malonės, kuri jam tik tikėtų būti suteikta, ir tos, kuri jam teisėtai priklauso už jo gerus darbus.

"Opera supererogationis" yra terminas išreikšti tokiems geriems darbams, kuriems atlikti žmogus pareigos neturi, pvz. laisvai pasirinkti kentėjimai.

Transsubstancijacija yra filosofinis terminas išreikšti tiesai, kad duona ir vynas mišiose pasikeičia Kristaus kūnu ir krauju.

Tomistai yra didžiojo viduramžių teologo šv. Tomo Akviniečio, domininkono, gyv. 1225-1274 metais, šalininkai. Skotistai yra šalininkai garsaus viduramžių anglų teologo Duna Scotus, pranciškono, gyv. 1274-1308 metais, kuris buvo didelis Tomo kritikas. Šiais laikais juo ypač domisi egzistencialistai.

Skaitant šį Radvilos pareiškimą, sunku būtų visu tikrumu pasakyti, ar jis visoms šioms reformoms pritaria, ar tik naudojasi reformuotojų argumentu savo atstovaujama tiesai apginti.

R a d v i l a - S ū n a u s i r T ė v o r e a l u m o g y n ė j a s

Scholastiškumo priekaištą Radvila taiko ne tik katalikams, bet ir Kalvinui. Jis rašo: "Nes ir tai yra iš scholastikų, o ne iš Kristaus mokyklos, ką p. Kalvinas rašo savo perspėjimuose, kad kitaip apie Dievą reikia kalbėti prilyginimais, kitaip - neaptariamam būdu (indefinite) ir kad jam atrodo esanti kieta kalba sakyti, kad Dievas Dievą pagimdė, nes Dievas kaip Dievas negimdo, bet gimdo asmuo. Kai tuo tarpu pirminė senovė, gindama tikrą Sūnaus dievybę prieš arijonus, nieko taip nepabrėžė, nieko taip ryškiai savo raštuose nemokė, kaip tai, kad jis tikrai ir tiesiogine prasme yra nuo amžių gimęs iš Tėvo ir savo subsistenciją turi ne iš asmens, tai reiškia ne vien tik iš santykio su tėviškumo idėja ir ne iš santykiavimo (relationem), bet iš tėvo esmės ir substancijos; jo pagimdytas, ir dėl to Nikėjos vis. susirinkimo jis yra pavadintas "consubstancialis", "conpersonalis". Taigi panaikinti ir prašalinti tikrą Sūnaus gimimą iš amžinojo Tėvo ir gimimą palikti tik plikuose santykiuose, pažyminiuose ir savybėse, kaip kalbama, tai reiškia, aiškiau sakant, jį padaryti reliatyviu, vaizduotės padaru, figūriniu ir tropiniu, o ne tikru gimimu. Šv. Raštas tuo tarpu aiškiausiai kalba apie dieviškojo tėviškumo pilnybę, kaip visų dalykų autorių ir šaltinių, kuris Sūnuje gyvena kūnišku būdu, o ne vien kaip plikas ir tuščias santykis, ką jis ir pats paliudija: "Taip, kaip Tėvas turi gyvenimą savyje, taip ir Sūnui jis davė turėti gyvenimą savyje". (229 psl.)

R a d v i l o s k l a u s i m o p a s t a t y m a s

Skaitydami šiuos Radvilos žodžius pirmoje eilėje mes nesistenkime išspręsti klausimo, kieno formulavimas čia yra teisingas ir kieno klaidingas, bet bandykime suvokti, kas iš tikrųjų šių žodžių autoriui rūpėjo ir ką jis jais norėjo pasakyti. Netenka abejoti, kad jam čia rūpėjo paties krikščionybės tikėjimo branduolio išvaymas ir išsaugojimas. Tuo branduoliu jam yra tikras Dievo tėviškumas ir tikras Sūnaus realumas. Aišku, kad jam buvo nesuprantamas scholastikos, t. y. oficialios Bažnyčios teorijos priėjimas prie šios problemos ir jos sprendimas, ir jis jame išvelgė grėsmę pačiam tikėjimo branduoliui.

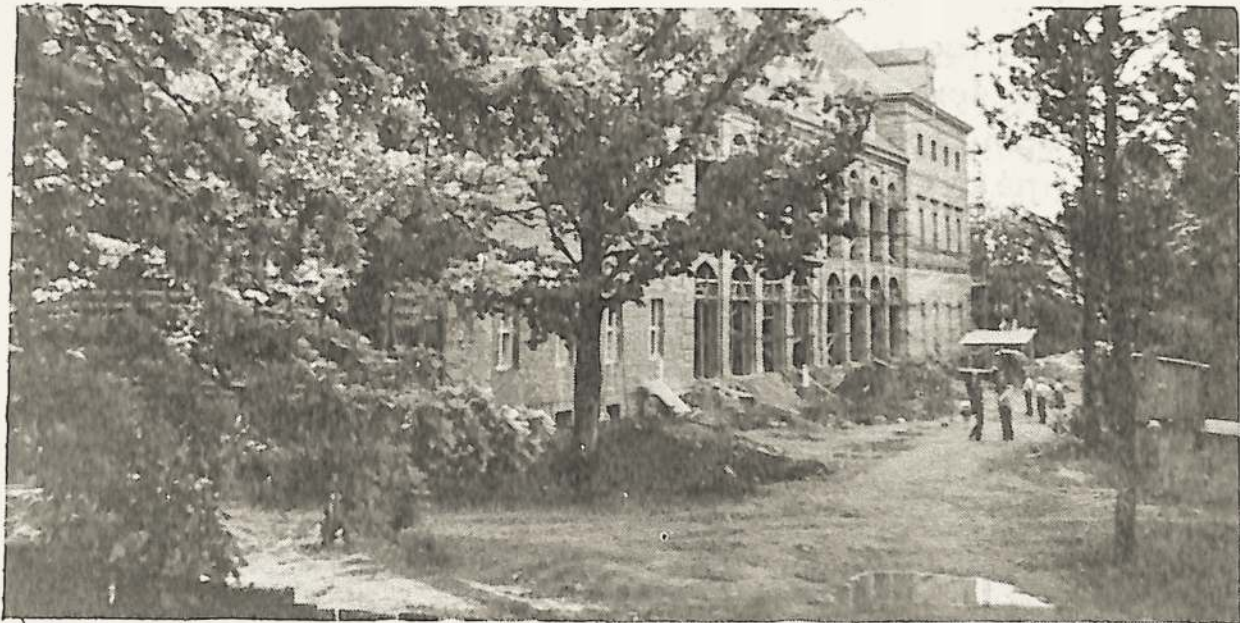
Tai atsitiko, žinoma, dėl to, kad Radvila nesuprato, kas iš tikrųjų rūpėjo scholastikams. Jis suprato tik jų žodinę išraišką, nesuprasdamas jų problemos turinio. Scholastikams rūpėjo protą patenkinančiu būdu išaiškinti Sūnaus ir Dvasios apsišikimą žmonijoje taip, kad nebūtų sukurtas politeizmas, t. y. daug dievų. Apreiškimo turinys jiems ir taip buvo realus. Dėlto jie įvedė visą eilę labai subtilių terminų ir jų padalų suvokti dieviškųjų asmenų santykiui.

Čia galime pasiaiškinti, kad Radvilos minimas terminas: subsistencija reiškia tokį buvimą, kuris yra iš savęs. Dėlto tikra prasme subsistuojantis yra tik Dievas. Žmogaus asmuo yra irgi subsistuojantis, bet jau ne taip pilna prasme, kaip Dievas. Apie Kristų sakoma, kad jis yra subsistuojantis Dievuje, nors turi ir žmogišką prigimtį.

Apskritai, skaitydami tokį dokumentą, kaip Radvilos laiškus, turime būti atsargūs su terminais. Daugelis jų ne tą patį reiškia dabar, ką jie reišė 16 šimtm. teologinėse diskusijose. Pavyzdžiu gali būti kad ir žodis: asmuo. Mūsų laikais, kurie yra eksperimentinės psichologijos žydėjimo laikai, jis reišia greičiau tai, ką 16 šimtmety reišė žodis: prigimtis. Bet ir tai ne visiškai. Mums asmuo ar asmenybė reišia visą žmogaus pasireiškimų visumą, o teologinėse diskusijose, ypač ryšium su Trejybe, asmuo reišia tą centrą, tą subjektą, tą visų pasireiškimų gilumoje glūdintį "aš", kuriam visi asmenybės pasireiškimai priklauso. Dėlto praktiškai mes beveik negalime leisti į šias 16 šimtmečio diskusijas, kaip lygūs su lygiu.

Dėl vienos ar kitos priežasties Radvilai Dievo vienybės problema nekilo. Ji jam buvo reikalinga, gal būt, paprasčiausiai dėl to, kad jis nebuvo labai filosofinės prigimties žmogus. Tačiau jam rūpėjo tradicinio krikščionijos mokslo apie Trejybę apvalymas. Dėlto jis įtarė, kad naujieji terminai, būdami iš tikrųjų protinės abstrakcijos, paties tikėjimo nepadarytų abstraktiniu. Dėlto jisėjo prieš scholastinius formulavimus Trejybės moksle.

Jam buvo ypač skaudu, kad jo naujieji tikėjimo mokytojai, Kalvinas ir jo draugai, su šiuo jo rūpesčiu nesolidarizavo. Jie, geriau pažindami scholastinį Trejybės mokslą, jame nei jokio pavojaus, net nei kokios problemos nematė. Jeigu jiems ir būtų kilusi kokia problema Trejybės mokslo srityje, ji greičiausiai būtųėjusi priešinga kryptimi, negu Radvilai. Jiems labiau rūpėjo Dievo vienybės išlaikymas, negu atskirų asmenų realumo apgynimas.

Atstatomi Radvilų rūmai-pilis Biržuose.

K r i k š č i o n i š k o j i s e n o v ė v i e t o j f i l o s o f ų

Kalbėdamas apie Šv. Dvasios paėjimą, Radvila, atrodo, laikosi Rytų Bažnyčios tradicijos, neminėdamas, kad Šv. Dvasia paeina ir iš Sūnaus, ne tik iš Tėvo. Ta pačia proga jis pasisako prieš filosofų vaidmenį tikėjimo reikaluose ir iškelia senovės tradicijos reikšmę.

Referuodamas trejybininkų pažiūras, Radvila rašo: "Apie Dievo esmę jie nenori su niekuo vien dėl smalsumo, kaip jie sako, disputuoti, būtent: ar ji yra bendra trimis asmenims. Nors jos bendrumo jie neneigia, tačiau ji yra ne kitur, kaip pačioje dieviškumo versmėje, būtent Tėvuje, ir jie nenori tėviškumo pakeisti kita esme... Taip ir Šv. Dvasiai jie pripažįsta ne kitą esmę, kaip paėjimą iš to paties Tėvo, sakydami išvien su pirmine senove, kuri apie Dievą kalbėjo blaiviai, laikydamosi Šv. Rašto ribų ir terminų, kurios rašytojų tarpe yra Irenėjus, Justinas Kankinys ir Hilarijus. Kai tuo tarpu vėlesnieji amžiai pradėjo kalbėti apie Dievą daugiau filosofiskai, sekdami Aristotelium, lyg kad gyno Dievo žodžio nepakaktų, ir įvedė: esmes, santykius, žymes, savybes ir 'Communicationes

idiomatum . Tai, ką šie (trejybininkai) smerkia ir stengiasi įrodyti, yra, kad tuose scholastiniuose moksluose glūdi didelių klaidų ir piktnaudojimų, kuriems ne vieta Kristaus mokykloje". (230 psl.)

Terminas "Communicatio idionatum" yra labai sunkiai išverčiamas ir nedažnai šiandien vartojamas. Jis reiškia tai, kad atskirų Šv. Trejybės asmenų apibūdinimai, kurie tikslia prasme tinka tik vienam asmeniui, gali būti taikomi ir kitam. Taip apie Dievą mes sakome, kad jis tapo žmogumi, o apie Kristų sakoma, kad jis yra Dievas, kai tuo tarpu jis yra kartu ir žmogus.

Atkreipkime dėmesį, kad čia Radvila su ginčijamo mokslo skleidėjais save nesutapatina. Apie juos jis kalba trečiajame asmenyje. Tačiau iš esmės tai dalyko daug nekeičia, nes anksčiau, kritikuo-damas Kalviną, jis save su jais yra sutapatinęs.

B a i g i a m a s i s p r a š y m a s

Pabaigoje Radvila dar kartą prašo atsakymo į čia iškeltus klausimus. Jų aktualumas yra didelis. "Šiuo žygiu jūs mūsų respubliką išlaisvinate iš didelės baimės. Atsiųstu raštu jūs užsipelnysite Lenkijos amžiną garbę ir šlovę ir užgesysite žėruojantį blogį. Šio praeivių laiško laukia beveik visa bajorija, kuri šiai pažiūrai priklauso, ne dėl to, kad užsispyrusi norėtų pasilikti klaidoje, jei taip būtų nuspręsta, bet, kad, nežinodami teisingo sprendimo, artinasi prie teisėto bylos svarstymo arba teisėtai sušaukto provincijos sinodo. Panašaus pobūdžio raštu, kad ir praeivių parašytu, namiškių tikėjimui būtų pasitarnauta. Dalykai blogėja ir gresia kai kurių neliečiamumui, ypač, kad jie yra pasiruošę visokiems pasikalbėjimams ir teisėtai sušauktiems provincijos sinodams".

Laiškas yra rašytas Wolpa vietovėje.

Baigiamosios laiško pastabos kelia mums visą eilę klausimų: Kokiai pažiūrai bajorija priklauso? Ar ji visa yra kalvinistinė? Ar ji visa yra su naujatrejybininkais? Kodėl zuerichiečius Radvila vadina praeiviais? Ar tai reiškia, kad jis į juos nežiūri, kaip į autoritetingus sprendėjus? Ar reiškia, kad jis tikisi vietinio sinodo, kuris šį ginčą turėtų išspręsti ir į laukiamą laišką žiūri kaip į patariamąją studiją?

Dėl tos priežasties, pirmą negu susipažinsime su zuerichiečių teologų atsakymu, pasinaudokime gausiai surinktais Wotschkės ano laiko Lietuvos ir kitų kraštų teologų laiškais, kad geriau susipažintume su ginčo apimtimi. Įvairių kalvinistų teologų susirašinėjimas, giliau pastudijuotas, duotų nemažai šviesos 16 šimtmečio Lietuvos kultūriniam stoviui pažinti. Mes čia galime ribotis tik tuo, kas liečia betarpiškai Radvilą ir su juo susijusį trejybininkų ginčą.

II

LIETUVOS KALVINISTŲ DVASININKŲ POŽIŪRIS Į TREJYBĖS GINČĄ

Pranciškaus Lismanino vaizdas
apie ginčą

Pranciškus Lismaninas, kilme italas, buvęs pranciškonas konventualas, tapęs reformatu, aktyviai reiškėsi kalvinistų gyvenime ir iškilusiame ginče. Šveicarijos kalvinistų jis buvo laikomas prisidėjusiu prie trejybininkų sąjūdžio, tačiau iš tikrųjų jis taip toli nenuėjo. Tačiau iš jo galima susidaryti išvidinį trejybininkų grupės vaizdą.

1563 m. gegužės 24 d. Jis esamą būklę aprašė Zuericho kalvinistų dvasininkui Jonui Wolfui.

Laiško pradžioje jis rašo, kad čia yra Lietuvos problema! "... reikalas eina apie visų reformuotųjų bažnyčių taiką Didžiojoje Lietuvos kunigaikštijoje. Kad suprastum kokioje būklėje čia yra dabar tikrasis tikėjimas, žinok, kad čia yra didžiausialaisvė skelbti gryną Dievo žodį. Beveik visi pirmūnai yra mūsų pusėje. Ir jei jie nebūtų pasidalinę į dvi partijas, Lenkija greitu laiku pasektų Prancūziją. Trejybės mokslas visus skaldo. Viena pusė, bemokslė ir nešvarios ambicijos pilna, viską veikia šmeižtais ir intrigomis. Čia kalbu tik apie du dvasininkus, kurie kai kuriuos dvasininkus ir ponus apgaudinėja. (Pasak Wotschkės tie du yra: Sarnickis ir Silvijus). Kiti yra vedami dieviško uolumo, nors ir ne moksliško. Kita pusė seka to lapo ar plokštelės autorių. (Čia kalbama apie Gregorijų Paulų, Trejybės schemas autorių. Wot.) Jų negalima įtikinti, kad (Bažnyčios) Tėvai iš Dievo žodžio yra paėmę šį pasakymą: Tėvas, Sūnus ir Šv. Dvasia yra vienas Dievas ne asmeniu, bet neskirtinga prigimtimi!. Jei čia nusileistų ir netvirtintų, kad Šv. Rašte visur, kur tik kalbama apie Dievą, reikia suprasti Tėvą, kituose dalykuose galvoja puikiausiai. Tai mane nuo jų atskiria, ką iš šių rinkinių pastebėsite. Šalia to, visi vieningai puolame Stankarą ir Valentino Gentilio supuvusias ir piktžodžiaujančias nesąmones. Jos būtų daug suklaidinusios, jei nebūtų paaiškėjusios". (191 psl.)

L i s m a n i n o a s m u o

Pranciškaus Lismanino biografinius bruožus plačiai paduoda tėvas V. Gidžiūnas Liet. encikl., 16 tomas, 269-270 psl. Dėl to plačiau juo besidomintiems ten galima rasti medžiagos. Mums čia rūpi jo laikysena šio ginčo atžvilgiu. Jis anksčiau buvo Lietuvos,

Lenkijos ir Čekijos pranciškonų konventualų provincijolas, vėliau tapęs kalvinistu. Jis taipgi vaidino nemažą vaidmenį politiniuose reikaluose.

Apie 1556 metus su Kalvino, Bullingerio ir kitų linkėjimais grįžo Lenkijon jau kaip kalvinistas dvasininkas (34-36 psl.). Lismaninas nebuvo toks kietas trejybininkų atžvilgiu, kaip kiti kalvinistai. 1564 m. iš Karaliaučiaus jis rašė J. Wolfui: "Trejybininkai yra geri vyrai, bet nepakankamai išsimokslinę, bijodami Sabelijaus herezijos ir Stankaro, saugojasi žodžių ir frazių, kurių žodiškai nėra Šv. Rašte" (219). Sibelijus buvo trečio šimtmečio teologas, kuris neskyrė trijų Šv. Trejybės asmenų.

Lismaninas atrodo buvo gana artimai susijęs su trejybininkų sąjūdžiu. Tuo jį įtarinėjo Sarnickis savo laiškuose Kalvinui ir Bullingeriui (128-129 psl.). Kalvinas stipriai išbarė Lismaniną už draugavimą su Blandrata, vienu iš trejybininkų vadų (137 psl.). Savo pasiteisinimus Lismaninas nukreipdavo į Wolfą. Juose jis stengdavosi apginti Blandratos tikėjimo teisingumą. O Wolfas jam atsakydavo, kad, "besistengdamas nuplauti Blandratą, pats savo garbės nesuterštum". (134 psl.)

Nesileisdami į visas šio asmens problemas, sustokime tik prie poros pastebėjimų. Atkreipkime dėmesį į tai, kad šią problemą jis vadina Lietuvos problema. Jis rašo: "reikalas eina apie visų reformotųjų bažnyčių taiką Didžiojoje Lietuvos kunigaikštijoje". Ta proga mums kyla klausimas, ar trejybininkų sąjūdis nebuvo daugiau Lietuvos negu Lenkijos problema?

Kitas momentas, į kurį mes galime atkreipti dėmesį Lismanino laiške, yra tas, kad jis trejybininkų ginče mato tą patį svorio centrą, kurį mes pastebėjome Radvilos laiške, būtent: Tėvą. Dievą jie nenori suprasti kitaip, kaip Tėvą.

K a l v i n i s t ų s i n o d a s L i e t u v o j e

Vitrelinas, Bytono kalvinistų klebonas, yra aiškus trejybininkų priešas. Jis savo laiškuose Bullingeriui, šveicarui, nušviečia ginčo būklę ne taip palankiai, kaip Lismaninas. Ir apie tikėjimo laisvę respublikoje jis nėra tokios aukštos nuomonės.

Bullingeriui 1563 m. iš Oransko jis rašo: "... žinok, kad mes, kurie skelbiame Kristaus Evangeliją, mūsų karaliaus ir jo valdininkų nesame laikomi savais ir dėlto, jei patiriame skriaudų, jam nerūpi. Ir jei diduomenė mūsų nepriimtų, mums neliktų vietos Lenkijoje" (192-3 psl.).

Toliau Vitrelinas aprašo abiejų kalvinistų sinodų Lenkijoje ir Lietuvoje nutarimus. "Mūsiškiai turėjo du sinodus beveik tuo pačiu laiku: vieną Krokuvoje, kitą - Lietuvos žemėse, kunigaikščio

Radvilos mieste, vadinamame Mordava. Buvau abiejuose sinoduose. Tie, kurie seka Blandratą, nors savo vadą slepia, Krokuvos sinode nenorėjo pripažinti ar išleisti jokio kitokio tikėjimo išpažinimo, išskyrus Šv. Rašto ir Apaštaly, dėl kurių mes geriausiai sutinkame. Šalia to, kadangi nenorėta pasirašyti kartu su autoriumi, kažkokiu Gregorijum Pauliu, tas lenteles, jie naudojosi kiekviena proga, kad būtų einama su jais toliau, nepripažįstant įprastų Tėvų ir Bažnyčios terminų.

Toliau Mordavoje kai kas buvo atmesta ir priimti Apaštaly, Nikėjos ir Konstantinopolio tikėjimo išpažinimai. Abieji tačiau Tėvą, Sūnų ir Šv. Dvasią nelaiko esant vienu Dievu, bet tik Tėvą. Kristus esąs taip pat Dievas, būtent Sūnus. Šv. Dvasia paeinanti tik iš Tėvo, tačiau siūsta yra esanti abiejų, dėlto ne iš abiejų kilusi".

Kad lengviau galėtume susigaudyti problemose, kurios mums šiandien, apskritai imant, nekyla, pasiaiškinkime trumpai, kas yra tie tikėjimo išpažinimai, kurie buvo priimti Lietuvos sinode. Apaštaly tikėjimo išpažinimas yra tas, kurių mes mokame atmintinai ir kalbame pvz. kalbėdami rožančių. Šv. Rašte jo nėra; jis yra kilęs iš pirmojo ar antrojo šimtmečio ir dėlto vadinamas apaštalinu.

Konstantinopolio tikėjimo išpažinimas yra tas, kurių mes kalbame per mišias, vad. Credo. Jis buvo išleistas Konstantinopoly 381 m. Nuo mūsų kalbamojo per mišias jis skiriasi tik tuo, kad mūsų mišiamame yra pasakyta, jog Šv. Dvasia paeina ne tik iš Tėvo, bet ir Sūnaus. Kai tuo tarpu Konstantinopolio tekste to nebuvo. Šis įjungimas buvo vėliau padarytas Romos Bažnyčioje. Ginčas dėl to su Rytų Bažnyčia bent formaliai nėra baigtas iki šiai dienai. Jo pėdsaką matome Lietuvos kalvinistų sinode. Ten buvo padarytas savotiškas kompromisas. Buvo pasilikta prie rytietiškos pažiūros, kad Dvasia paeina tik iš Tėvo, bet kad ji yra s i u n č i a m a abiejų: Sūnaus ir Tėvo.

Vitrelinas viename savo laiške Wolfui, šveicariečiui, duoda progos iškelti klausimą, kokia tauta ar kokios tautos buvo šio ginčo kėlėjai.

Vitrelinas pirmiausiai prašo šveicariečių, kad jie raštais reaguotų į čia keliamus klausimus. "Dabar vis labiau ir labiau esame reikalingi jūsų raštų, kad šiuos naujintojus būtų galima Dievo Žodžiui palenkti. Tai nereikia, kad Lenkija būtų pilna eretikų; nenoriu jos šiuo kaltinimu apsunkinti. Tačiau jos svetingumo visiems be pasirinkimo dėka, ji viską priima ir yra be galo išsiilgusi naujų. Nes, jei žiūrėtum tiek dvasios, tiek kūno reikalų, ji neturi nieko, ko nebūtų gavusi iš kitur. Ir jei kiekviena tauta savo drabužius atsiimtų, lenkams neliktų kuo rengtis. Italų papročius ji taip studijuoja, kad ir tikėjimą anksčiau jų dėka pakeitusi ir dabar italų tikėjimo laikosi. Nors Italija visada Lenkijai sudarė daugiausia sunkumų. Ir dabar tie, kurie šiuos marus sukėlė, Stankaras ir

Blandrata, nors patys sau prieštarauja, yra italai. Stankaro mokslas man padarė daug sunkumų, nes esu išmestas iš savo vietos ir netekęs turto, nes nenorėjau su juo susidėti" (195 psl.).

Vitrelinas yra garbingas kovotojas už tiesą ir nesiduoda grasinimais palenkiamas jos atsisakyti. Tačiau jo tvirtinimas, kad visas šis sąjūdis yra itališkos kilmės, nėra pilnai įtikinantis. Tiesa, šio sąjūdžio atstovai, jo teoriniai nešėjai yra italai. Ta pačia proga galime pastebėti, kad italai kultūrininkai 16 šimtmety bus vaidinę didelį vaidmenį Lietuvoje. Tačiau visą bėdą už šį teologinį ginčą kalvinistų tarpe sumesti italams, rodos, būtų per drąsu.

Visas šis ginčas savo turiniu yra savotiškas arijonizmo aidas. Arijonizmas tačiau vak. Europoje buvo baigtas 676 m. su Toledo susirinkimu Ispanijoje. Kada jis buvo baigtas Vidurio ir Rytų Europoje niekas nežino, kaip niekas nežino ir kada jis čia atsiradęs. Viena yra tikra, kad jis Rytų Europon yra atėjęs iš graikiškosios kultūros pirmiau, negu šie kraštai oficialiai tapo krikščioniškais. Dėlto, kai turime savitą arijonizmo atgimimą Lietuvoje 16 šimtmetyje, negalime sakyti, kad jis atėjo iš Vakarų. Ko kas neturi, to negali ir duoti. Vakarai šiuo laiku kėlė didžiąsias išganymo problemas. Tai liudija liuteranizmas ir kalvinizmas. Seni trejybiniai klausimai čia mažai kam buvo įdomūs. Kas kita buvo rytinėje Europoje. Iš šių kalvinistų laiškų matome, kaip tas klausimas čia buvo gyvas ir kaip daug pasekų jis turėjo net politinėje srityje.

Vilniaus kalvinistiškoji dvasiškija 1561 m. siuntė prašymą Kalvinui, kad jis susitaikytų su Blandrata (111 psl.). Tai buvo greičiausiai ne kas kita, kaip vilniečių atsakymas į Kalvino Radvilai perspėjimą, rašytą 1560 m. Vadinasi vietinė veikla buvo gyva. Laurynas Zemlinas, rašydamas Bullingeriui 1564 metais, arijonų sąjūdį suplaka su tautiniu. Jis sako: "Karalius uždraudė ypač Krokuvoje spausdinti arijoniškus arba tautinius dalykus" (221 psl.). Šis sąjūdis turėjo gyvus ryšius su graikiškąja kultūra. Mordavoje įvykusiame Lietuvos kalvinistų sinode buvo laukiamas graikas kunigaikštis Heraklid Basilikus (190 psl.). O vienas kalvinistas ta proga rašo: "Dabar negaliu daug rašyti, skubinuosi į Lietuvos bažnyčių sinodą, kuris įvyks birželio 4 d., kad tie broliai neužsikrėstų tautiškumu". (190 psl.)

Panašiai dalyką apibūdina Jonas Lasitius, rašydamas 1570 m. iš Heidelbergo Wolfui apie religinę ir politinę situaciją Lietuvoje. "Lenkijoje ir Vengrijoje žydi arianizmas" (322 psl.). Kodėl šiame ginče turima reikalo su arianizmo atgimimu, tai yra bendra to meto kalvinistų pažiūra. Italai šiame sąjūdyje vaidino tik nuomonės reiškėjų vaidmenį. Jiems, nors kalvinistais tapus, šalta filosofinė Dievo sąjoka buvo svetimesnė, ir jie sugebėjo geriau suprasti vietinius religinius niuansus.

(Bus daugiau)

Apaščios pakrantė Birzuose

MANO MOTINOS DIENAI

Ir vėl gegužis, kaip kas metai,
Nors ne tas pats-kaskart pakitęs...
Seniai abu mes besimatėm,
Bet nenutolom viens nuo kito!

Kai anuomet medinis karstas
Tau davė amžiną nakvynę,
Pasaulis degė pilnas keršto,
Ir atsisveikint mums užgynė!..

Tave lydėjo tėtė, brolis,
Gal vienas kitas iš kaimynų,
O aš buvau per daug nutolęs,
Be galimybės sugrįžimui...

Bet niekam mano meilės ryšio
Paslėpt į karstą nepavyko:
Dažnai aš pas Tave sugrįžtu,
Nors mintimis apsilankyti.

Ant stalo Tavo mielas foto
Neleidžia man Tavęs užmiršti:-
Tos akys gilios, išraudotos.
Šiandieną vėl gyvom pavirsta...

M. Z.

PIRMASIS ŽEMAIČIŲ PROTESTANTAS

Prasidėjus Reformacijai Vokietijoje, Lenkijoje ir Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje, tuojau pat buvo bandoma užkirsti kelią reformacinių minčių plitimui, Jau 1520 m. karalius ir DLK - tis Zigmuntas Senasis įsaku uždraudė įvesti į Lenkijos karalystę ir į savo valdas Martyno Liuterio knygas, o 1535 m., būdamas Vilniuje, Zigmuntas patvirtino šį įsaką didžiojo kunigaikščio antspaudu.

Nepaisant šių draudimų ir įsakų, Lietuvoje atsirado Bažnyčios reformos šalininkų. Yra visai suprantama, kad pirmieji Liuterio šalininkai būtų katalikų dvasininkai, kuriems pirmojoje vietoje rūpėjo teologija ir bažnytiniai reikalai.

Bene pirmasis reformatas Žemaitijoje buvo Jonas Tartyla -Tartilavičius. Tartyla buvo kilęs iš Batakių kaimo, iš plikbajorių šeimos, todėl vėliau Prūsiose ėmė rašyti "von Batocki" (Batockiu). Jonas Tartyla buvo išventintas katalikų kunigu.

Norėdamas sulaukyti liuteronizmo įtaką savo srityje, 1533 m. dvarininkas Stanislavas Arvydavičius pastatė medinę bažnyčią Šilalėje ir jos išlaikymui užrašė dešimtinę iš savo keturių dvarų. Žemaičių vyskupas Vaclovas Virbickis suteikė Šilalei parapijos teises. 1535 m. kunigas Jonas Tartyla buvo paskirtas Šilalės klebonu.

Bet ir čia buvo ironija, kad norimos katalikybės tvirtovės ganytoju buvo paskirtas dvasininkas, kuris domėjosi Liuterio paskelbtomis tezėmis ir bažnytinėmis reformomis. Apsiriko fundatorius ir vyskupas. 1535-36 m. Šilalėje, į reformaciją linkęs, kun. Tartyla pradėjo karštai skelbti Liuterio tezes. Viešai katalikų bažnyčioje jis skelbė Liuterio mintis savo pamoksluose. Žinoma, tokia padėtis negalėjo būti nė valdovo, nė vyskupo toleruojama. 1536 m. DLK - tis Zigmuntas paskelbė įsakymą, draudžiantį propaguoti liuteronų ir anabaptistų mintis. Pabauda - asmens turto konfiskavimas. Žemaitijos vyskupas Virbickis, kuris asmeniškai nebuvo toks priešingas Liuteriui ir kuris nusigręždavo iš pradžių, bet kai kanceliarijon atplaukė skundai prieš "heretiką Šilalės kleboną", neturėjo kitos išeities. Vyskupas davė įsakymą suimti Tartylą. Šilalės klebonas buvo priverstas pabėgti.

Atsimetęs nuo katalikybės, 1536 m. iš Žemaičių pabėgo į Prūsus, pas Tilžės evangelikų kleboną Simaną Alectorą (Gaidį). Šis jį supažindino su Prūsų kunigaikščiu Albrechtu von Hohenzolernu Karaliaučiuje. Kunigaikštis Albrechtas, Liuterio asmeniškasis draugas, ryžosi skleisti liuteronizmą savo valdinių tarpe, įskaitant ir maž-

lietuvius. Tuo j jis pastebėjo, kad buvęs katalikų kunigas Tartyla gali būti naudingas Prūsų lietuvių tarpe, nes turi teologinį paruošimą, yra įsitikinimu liuteronas ir puikiai susišneka su lietuviais.

Albrechtas paskyrė Tartylą kunigu Milkuosna, paskui Elkan (Lyckan), bet, matyt, kad šis žemaitis norėjo arčiau žemaičių dirbti. Tad jis buvo paskirtas kunigauti pas Įsruties lietuvius. O 1537 m. paskirtas Unguravon. 1545 m. paskirtas kunigu Anglininkuose (Engelšteine), kur ir mirė 1558 m.

Jonas Tartyla-Batockis buvo pirmasis žemaitis (didlietuis), kuris skelbė Liuterio mintis savo tautiečiams gimtąja lietuvių kalba. Deja, neišliko jo pamokslų tekstų.

JONAS KUTRA

PIRMIEJI LIETUVIAI HUMANISTAI REFORMATAI

Reformacija Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, buvo socialinis, idėjinis ir politinis sąjūdis, kuris negalėjo likti neįrašytas į lietuvių tautos kultūros istoriją.

Pirmieji reformacijos skelbėjai Lietuvoje išėjo iš humanistų dvasininkų eilių. Viešai reformatų pažiūras pradėjo skelbti 16-jo amžiaus pradžioje Vilniuje, Šv. Onos bažnyčioje, kuri priklausė didžiojo kunigaikščio dvarui, o ne parapijai. Greičiausiai buvo kalbama apie laisvę, kuri galinti būti tik dvasinė, o ne materialinė. Humanistai idealistai, reikalaujami perorganizuoti religiją ir bažnyčią, griaudami tradicinius katalikiškosios dogmatikos pagrindus, ieškojo naujų filosofinių idėjų.

Reformacijai Lietuvoje labai daug padėjo humanistų išaukštintas mokslo, švietimo ir išminties siekimas. Trūko mokyklų. Vilniaus vyskupystės 1528 m. statutas reikalavo, kad bažnyčių rektoriai turi pastatyti pas save tinkamas mokyklas, kuriose mokytojai "savo mokiniams teisingai aiškintų šventąsias evangelijas bei Povilo laiškus lygiai abiem, lietuvių ir lenkų kalbomis" (žiūr. J. Lebedys. Mikalojus Daukša).

Ir vis dėlto katalikų bažnyčia, nepaisant statuto reikalavimų, mokyklų nesteigė. Reformacija Lietuvoje ėjo, kaip mokyklų steigėja, mokslo ir dvasinės laisvės platintoja. Vienas iš pirmųjų mokyklų steigti bandė Jonas Viliamovskis drauge su Jurgiu iš Eišiškių (veikiausiai Jurgiu Zablockiu). Jie 1539 m. kreipėsi į Vilniaus vyskupo kapitulą leisti atidaryti mokyklą bajorų vaikams. Kapitula leidimo nedavė, motyvuodama, jog negalima pavesti vaikų tiems,

kurie studijavo Leipzige, kad nesugadintų jaunuomenės.

Abraomas Kulvietis buvo atidaręs mokyklą Vilniuje be vyskupo sutikimo. Jo mokykla turėjo kelis mokytojus: Jurgį Zablockį, Stanislovą Rapalionį, Martyną Mažvydą; ją lankė apie 60 mokinių ir ji veikė 1539-42 metais. A. Kulvietis buvo kilęs iš pasiturinčių bajorų šeimos, teisės mokslų daktaras.

Ši reformacinių pažiūrų mokykla susilaukė griežto Vilniaus vyskupo Povilo Alšėniškio ir didžiojo kunigaikščio Žygimanto Senojo pasipriešinimo. Įtūžęs valdovas įsakė, kad Abr. Kulvietis ir jo bendrininkai skubiai stotų prieš vyskupo teismą, išpažintų savo hereziją ir priimtų skirtą bausmę. Jo turtas konfiskuojamas ir jis, jei neatvyktų į teismą, yra ištremiamas.

Los Angeles lietuviai evangelikai p. Bimbirių-Užkuraitienės sodyboje 1983.II.27

Foto T. Skirgailos

A. Kulvietis ir jo bendradarbiai - J. Zablockis ir S. Rapalionis 1542 m. atsidūrė ištremime Prūsijoje, kurios herzogas Albrechtas, pats būdamas reformatas, steigė Karaliaučiuje universitetą. Pabėgusieji iš Vilniaus pasidarė šio 1544 m. įsteigto universiteto profesoriais.

Dar prieš tai A. Kulvietis parašė viešą laišką karalienei Bonai, Žygimanto Senojo žmonai: "Ne uolumas, o nelabumas, šventasis pelnas, pilna kišenė, ne Kristus yra priežastis, kad jie taip įtūžę šėlsta prieš mane. Skaudu, kaip Dievą myliu, mums visiems, kad trokšdami dirbti saviesiems, dabar turėsime dirbti svetimie-

siems". Laiškas buvo parašytas karalienei dėl to, kad ji valdžioje daugiau reiškę, kaip jos vyras, be to, būdama italė, globojo savo tautiečius humanistus. Atsakymo nebuvo gauta.

Vilniaus vyskupo ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio drastiškos priemonės prieš reformatus nerado pritarimo tarp Lietuvos didikų. M. Mažvydas, pasilikęs Lietuvoje, veikiausiai buvo areštuotas ir baustas. Paleistas apsigyveno Žemaitijoje. Vėliau, baigęs mokslus Karaliaučiaus universitete, buvo paskirtas Ragainės klebonu.

M. Mažvydas paruošė ir 1547 m. išleido pirmąjį lietuvišką Katekizmą. Reformatai maldą siejo su šventraščio skaitymu. Skaitymas, teksto emocinis suvokimas ir apmąstymas yra būtini geram krikščioniui. Todėl reformacija plisdama mokė paprastus žmones skaityti ir rašyti jų gimtąja kalba. Taigi, kun. M. Mažvydo katekizmas buvo drauge ir elementorius. Po jo sekė kitų reformatų paruoštos ir Prūsijoje išleistos lietuviškos knygos. Taip plėtėsi reformacija Lietuvoje.

Arėjas VITKAUSKAS

MANO DAINOS

Mano saulė idealas -
Tai vergų kantri minia,
Ji-svajonių mano galas,
Joj dainų tikra galia.

Mano saulei grakščią dainą
Gelmėje sielos pinu,
Vargo broliams mintį žvainą
Dovanot su ja žadu.

Kad sieloj tik suposmavę
Skristų vargo atgarsiai
Tiems, kur amžius prakaitavę
Dar ir šiečiai gyvuliai,

Tiems, kurie sunkioj nelaisvėj
Vien tamsos tik apsupti,
Atiduoti amžių laisvei,
Nuo teisybės atstumti, -

Tiems dainuoti noriu dainas, -
Jų paguost dalis vargias,
Vargo broliams mintis žvainas
Noriu nešti į minias.

MAŽOSIOS LIETUVOS MOTERŲ VEIKLA

Rytoj sueina šešiasdešimt vieneri metai nuo Klaipėdos krašto atvadavimo ir prie Lietuvos prisijungimo. Tai buvo Mažosios Lietuvos lietuviams didelis laimėjimas. Aš šį vakarą nenagrinėsiu šios dienos istorinių įvykių, palikdama šį kilnų darbą istorijos žinovams, bet jaučiu savo pareigą prikelti iš užmiršimo Mažosios Lietuvos lietuves, kurios savo darbais ne tik prisidėjo prie Mažosios Lietuvos išlaisvinimo, bet paliko gilius pėdsakus Mažosios Lietuvos prisikėlimo istorijoje, kai apie Klaipėdos atvadavimą dar nebuvo gimusios net mintys.

Trumpai išvardinsiu moteris, kurios už savo nuopelnus Klaipėdos krašto atvadavimo metu buvo "Gelbėjimo Komiteto" pagerbtos "Sukilėlių Ženklaais". Jų vardai: Bajorienė, Rentelienė, Juozupaitienė, Putvinskaitė, Kunkytė, Lydia Bajoraitė ir Edė su Elze Jankutės. Toliau paminėsiu Mažosios Lietuvos dukrą Mortą Zauniūtę, kuri pašventė savo gyvenimą lietuviškumo ugdymui ir nuo carinės valdžios pabėgėliams globoti.

Morta gimė 1875 metais Rokaičių kaime, netoli Tilžės. Ji lankė Tilžės gimnaziją, paliko ten pat gyventi ir dirbo "Varpo", "Ūkininko" ir "Naujienu" redakcijose.

1900 metais Paryžiuje vyksta pasaulinė paroda. Morta Zauniūtė su kitomis birutininkėmis renka eksponatus ir įsteigia Paryžiuje lietuvišką skyrių. Tai parodai išleidžia net tris lietuviškų knygų ir laikraščių katalogus. 1902 metais ji įsteigia Tilžėje lietuvišką knygyną, per ją aprūpindama knygnešius ir pavienius asmenis uždrausta lietuviška spauda. Kai 1900 metais įsisteigia "Kankinių Kasa", Morta Zauniūtė perima tos kasos pareigas. Kasa turi tikslą šelpti caro valdžios persekiojamus politinius veikėjus-pabėgėlius. Tiems pabėgėliams Morta Zauniūtė paaukoja daug laiko. Jiems duoda prieglaudą savo namuose. Ne vienas tų dienų lietuvis dėkingas Mortai Zauniūtei už atvykimą Amerikon.

Vokietijoje, atėjus į valdžią Hitleriui, prasideda Zauniūtės ir jos namiškių persekiojimas. Mortai pasiseka persikelti gyventi į Klaipėdą pas savo seserį Dr. Augustę Zauniūtę. Žinios apie jos tolimesnę likimą nutrūko karo metu.

* * *

Mes randame susipratusią lietuvių ir Mortos Raisukytės asmenyje. Ji gimė 1874 metais Pakalnės apskrityje. Lankė Tilžės gimnaziją. Į lietuvių tautinį sąjūdį Raisukytė įsijungia 1895 metais, istodama į Birutės draugiją ir Tilžėje įsteigtą Giedotojų draugiją.

Matydama, kad baigia išnykti lietuvių liaudies menas, ji įsteigia Tilžėje lietuviškų audinių ir rankdarbių mokyklą, kurią lanko daug lietuvių. Su savo rankdarbiais Raisukytė dalyvauja įvairiose parodose: Leipcige, Hamburge, Berlyne, Petrapilyje ir Romoje. Ji laimi ir prizų. Jos rankdarbiai patenka net į Kaizerio Vilhelmo ir popiežiaus rūmus.

Susipažinusi Tilžėje su Vydūnu, Morta Raisukytė tampa jo dešine ranka. Ji paruošia spaudai jo rankraščius ir visą savo turtą paaukoja Vydūno knygų spausdinimui. 1920 metais ji įsteigia Tilžėje "Prūsų Lietuvių Moterų Draugiją". Draugijos tikslas - kelti lietuvių liaudies meną.

Mortos Raisukytės darbščios rankos nustoja ant visados austi jai mylimas juostas 1933 metais.

* * *

Mano mintys šį vakarą yra ir su Klaipėdos miesto veikėja Marija Labrenyte-Brakiene. Jau nuo jaunų dienų Labrencytė dalyvauja lietuvių jaunimo veikloje, dainuodama choruose ir vaidindama Vydūno sukurtuose veikaluose. Po Pirmo Pasaulinio karo ji įstoja į "Aidos" chorą, kuris supažindina prancūzų okupantus su lietuvių liaudies dainomis ir menu.

1921 metais Klaipėdoje įsteigta "Klaipėdos Lietuvių Moterų Draugija". Pirmosios valdybos pirmininke buvo išrinkta Dr. Zau- niūtė. Draugijos tikslas: skleisti platesnį žinojimą apie moterų ir šeimos gyvenimą; naujai įgyvendinti lietuvių namų išdirbinius; šelpti varguolius ir padėti sergantiems; suartinti Klaipėdos krašte gyvenančias lietuves.

Dėl nepalankių sąlygų po kelių metų buvo siūloma draugiją uždaryti. Bet 1927 metais draugija nutaria išrinkti naują valdybą su pirmininke Marija Brakiene. Draugija pradėjo veikti nauja kryptimi, organizuodama šventes su menine programa. Šventės turėjo didelį pasisekimą, duodamos gražų pelną.

Marija Brakienė vadovavo "Klaipėdos Lietuvių Moterų Draugijai" iki 1934 metų. Karas nubloškia M. Brakienę į Vakarų Vokietiją. Po karo pabaigos ji apsistoja Berlyne. Čia ji sužino, kad jos vyras ir sūnus yra kalinami bolševikų vergų stovyklose. Pasiryžta kovoti už savo šeimos išlaisvinimą. Ji grįžta atgal į Lietuvą ir beldžiasi į aukštųjų pareigūnų duris, prašydama leidimo aplankyti savo vyrą ir sūnų Sibire. Brakienės maldavimai nebuvo išklausti. Nusivylusi ji grįžta atgal į Berlyną. Vėliau sužino, kad jos vyras buvo bolševikų sušaudytas, bet sūnus, levos Simonaitytės pastangomis, gavo leidimą grįžti į Lietuvą. Šios taurios lietuvės gyvybė užgeso 1982 metais.

* * *

Ir kas iš mūsų nėra girdėjęs Ievos Simonaitytės vardo, Mažosios Lietuvos žymiausios rašytojos, kuri savo plunksna supažindino pasaulį su Lietuva?

Simonaitytė gimė 1897 metais Klaipėdos apskrityje, neturtingų lietuvių šeimoje. Dėl ligos negalėdama lankyti mokyklos, mokosi namuose motinos padedama. Suaugusi persikelia gyventi į Klaipėdą, kur užsidirba duoną raštininkaudama. Ieva jau nuo pat vaikystės mėgsta rašyti. 1935 metais nustebina visus išleisdama savo pirmąjį romaną "Aukštųjų Šimonių Likimą". Už romaną ji laimi 5.000 litų premiją. Su romanu Ieva Simonaitytė įeina į didžiąsias mūsų rašytojų eiles. 1938 metais išeina jos antrasis romanas "Pavasario Audroje". Šiame romane Simonaitytė aprašo Klaipėdos krašto sukilimo laiką, pačio sukilimo išvakares ir Klaipėdos miesto paėmimą.

Seka romanai: "Vilius Karalius" ir "Be Tėvo".

Karo audrai praūžus, Simonaitytė apsigyvena Kaune, kur 1953 metais išleidžia savo garsų romaną "Pikčiurnienė". Šis romanas išverstas net į septynias kalbas: rusų, kinų, anglų, prancūzų, vokiečių, lenkų ir ispanų.

Ieva Simonaitytė paliko šį pasaulį 1982 metais. Su ja mažlietuviai prarado savo didžiausią etnografinės, istorinės ir Mažosios Lietuvos kultūrinės veiklos atstovę.

* * *

Reiškiu gilią pagarbą Mažosios Lietuvos veikėjai Onai Jagomastaitėi-Vilmantienei, kurios pasišventimas mažlietuviams ir jos tragiškas likimas sustiprins mūsų jėgas kovai už tėvynės laisvę.

Jagomastaitė-Vilmantienė baigė Tilžės gimnaziją ir kuri laiką dirbo Lietuvos pasiuntinybėje Berlyne. Grįžusi į Tilžę, ji perima tėvo nuo 1924 metų leidžiamą laikraštį "Naująjį Tilžės Keleivį". Be laikraščio leidimo ji dar užsiima tautosakos rinkimu ir jos organizavimu. Dalį jos surinktos tautosakos ji išspausdina "Tautosakos Darbų" knygoje.

1936 metais vyriausias vokiečių spaudos teismas jai atima redaktorės teises. Vilmantienė nenuleidžia rankų, bet spausdina laikraštį pusiau slaptai. Sužiaurėjus nacių persekiojimams, ji palieka Tilžę ir persikelia į Lietuvą. Žiaurus karas atneša vokiečius ir į Lietuvą, kur gestapas 1941 metais ją suranda Vilniuje ir kartu su vyru be teismo sušaudo.

Ant tėvynės aukuro Jagomastaitė-Vilmantienė padėjo savo brangiausią turtą - gyvybę.

* * *

Nebūtų mandagu pamiršti ir vienintelės Klaipėdos krašto sukilimo liudininkės, gyvenančios Toronte - Elzės Jankutės. Ji visą savo gyvenimą pašventė šeimos ir tėviškės gerbūviui.

Dar būdama maža mergaitė, susiduria su nesuprantama realybe. Stebi svetimus vyrus, ateinančius tamsumoj ir su kažkokiais ryšuliais ant nugaros, vėl pranykstančius naktyje. Ir negali suprasti, kodėl šieninėj miega tiek daug jaunų vyrų, o mama dalinasi su jais paskutiniu duonos kąsniu. Pagaliau, kodėl tik pas juos, o ne pas kitus ūkininkus, dažnai pasirodo žandarai, darydami kratas, išvesdami tėvą, motinos ašarų palydimą? Tik paaugusiai paaiškėja, kad tie nakties vyrai buvo knygnešiai, jaunieji vyrai pabėgėliai nuo caro režimo, o žandarai ieškojo uždraustų raštų.

Elzė Jankutė liko našlaitė sulaukusi vos 16 metų. Tuo pačiu metu kyla Pirmasis Pasaulinis karas. Ji su tėvu, broliais ir seserim buvo ištremta į Rusiją. Pati, dar vaiku būdama, deda visas pastangas, kad šeima nebūtų išdraskyta. Rusijoje palaidoja brolių Endrių ir senelių. Po karo, grįžusi į Bitėnus, rūpinasi ūkiu, tvarko brolius ir seseris ir visokeriopai talkininkauja tėvui.

Klaipėdos krašto sukilimo metu, "Gelbėjimo Komitetas" jai paveda uždavinį surinkti iš ūkininkų po karo užsilikusius ginklus. Bijota, kad ginklai nebūtų panaudoti prieš sukilėlius.

Sukilimo dieną Elzė yra siunčiama tėvo prie vienintelio Bitėnuose esančio telefono pasiklausyti žinių. Kelis kartus ji grįžta be jokių žinių. Bet paskutinį kartą perduoda tėvui nesuprantamą sakinį: "Die Freischaerler sind da". Džiaugsmas namuose didelis. Tik tada sužinojo iš tėvo apie įvykusį sukilimą.

Po Klaipėdos krašto atvadavimo Elzė Jankutė įsteigia Bitėnuose šaulių būrį. Ji būna ilgus metus Mažosios Lietuvos šaulių atstove. Elzė Jankutė aktyviai dalyvavo lietuviškose organizacijose, organizuodama Rambyno Joninių šventes, priimdama net 500 svečių iš karto. Ji rado laiko dar ir tautosakos rinkimui.

Grįžtant vokiečių armijai iš Rusijos, Bitėnai gali tapti fronto linija. Elzė Jankutė nedelsia, įsodina į vežimą seną tėvą, aklą brolių ir likusią šeimą ir važiuoja vakarų link. Karui pasibaigus buvo likimo nublokšta į Flensburgo stovyklą. Ten palaidojusi tėvą, su broliu emigruoja į Torontą. Nors tremties buitį nelengva, Elzė Jankutė 1958 metais įsteigia Toronte "Mažosios Lietuvos Moterų Draugiją", kuriai vadovauja padedama ponios Dambarienės.

Elzė Jankutė švęs šiais metais savo 90-tąjį gimtadienį. Maldauju likimo jai sveikatos ir ramaus saulėlydžio.

* * *

Iš dabartinės mūsų kartos noriu paminėti kelias mažlietuves veikėjas: tai Čikagoje gyvenanti solistė Aldona Buntinaitė, kuri

savo žaviu balsu pradžiugina visus mažlietuvių susirinkimus ir dvi mažlietuvės - Hilda Plaušinitė-Lašienė ir Ašmytė- Baltaduo-
nienė, kurios Toronte tęsia Mortos Raisukytės pradėtą darbą, aus-
damos lietuviškus audinius, ruošdamos savo darbų parodas ir sa-
vo audiniais praturtindamos ne tik Kanadą ir Ameriką, bet ir toli-
mą Australiją.

Nors laikas ir dirba mūsų nenaudai, linkiu savo tautietėms
žvelgti pirmyn ir semti savo darbams jėgų iš mūsų prabočių isto-
rijos.

P. S. Paskaita skaityta New Yorke 1984 m. sausio 14 d.

Evangelistai — Matas, Morkus, Lukas, Jonas Šveicarijos pašto ženkluose

EVANGELISTAI PAŠTO ŽENKLUOSE

"TĖVIŠKĖS ŽIBURIAI" 1983 m. Nr.2 straipsnyje "EVANGELISTAI PAŠTO ŽENKLUOSE" rašo:

Šveicarija yra pirmas kraštas pasaulyje, kuris atvaizdavo keturis evangelistus pašto ženkluose. Nėra ko labai stebėtis, jei šveicarai pasirinko tokius religinius motyvus savo pašto ženklams, nes jie jau iš senų laikų pasižymi gerbimu dvasinių vertybių. Kai 1291 m. Šveicarijos konstitucija buvo priimta, jos tėvai-kūrėjai paskelbė ją su iškilminga priesaika Dievui.

Pasirinkdami evāngelistų temą pašto ženklams, šveicarai norėjo priminti savo piliečiams ir žmonėms, gyvenantiems kituose kraštuose, kurie gaus laiškus su evangelistais ant pašto ženklų, kad tik Evangelijų skelbiamos tiesos gali sustabdyti materialistinį ateistinio komunizmo plitimą. Todėl, kur tik komunizmas įsigali, ten pradeda visokiais būdais kovoti su religija, nepaisant to, kad konstitucija laiduoja tikėjimo laisvę.

Keturių evangelistų pašto ženklai pasižymi savo paprastumu. Vietoj įprastų vinječių (papuošti rėmeliai), kurių viduryje būna vaizduojamas objektas, matome taškuotą foną. Pačiame viršuje aiškiai matomas evangelisto vardas, o apačioje-pašto ženklo vertė ir valstybės vardas HELVETIA (lotyniškas Šveicarijos pavadinimas).

3 fr. vertės pašto ženkle matome Levi. Jis buvo Galilėjos žydas. Tapęs Kristaus apaštalu, jis buvo pavadintas Matu. Tarp 40 ir 50 metų po Kristaus jis parašė Evangeliją, remdamasis savo asmeniniu kontaktu su Išganytoju. Apaštalas Matas plačiai keliavo, skelbdamas Evangeliją. Mirė kankinio mirtimi. Jo kūnas yra kaip relikvija Šv. Mato šventovėje Salerno mieste, Italijoje.

5 fr. pašto ženklas vaizduoja šv. Morkų. Kristui mokant savo apaštalus, Morkus buvo dar tik jaunuolis ir vėliau pasidarė artimas šv. Petro ir šv. Pauliaus draugas, juos lydėjo įvairiose kelionėse, skelbiant krikščionybę Viduržemio jūros kraštuose. Šv. Morkus parašė Evangeliją šv. Petru prižiūrint, kad atvaizduotų Kristaus gyvenimą ir mokslą pirmiesiems romėnų krikščionims. Vėliau jis įsteigė krikščionių bendriją Aleksandrijoje. Šiame mieste jis buvo nukankintas.

Evangelistas šv. Lukas parodomas ant 10 fr. pašto ženklo. Jis gimė to laiko žymiaame kultūros centre-Antiochijos mieste. Šv. Lukas yra labiausiai išsimokslinęs iš visų evangelistų. Jis buvo gydytojas ir gabus menininkas. Vėliau jis susipažino su šv. Paulium ir tapo jo mokiniu bei draugu iki mirties. Jis Kristaus asmeniškai nepažinojo ir nematė, bet labai daug tyrinėjo ir apklausinėjo asmenis, kurie Kristų matė, ir tik vėliau parašė Evangeliją. "Apaštalu Darbus" jis parašė 63 m. po Kristaus. Jo Evangelija ir "Apaštalu

Darbai" laikomi pavyzdžiu istorinio tikslumo ir literatūrinio stiliaus.

Šv. Jonas, kuris yra parodytas ant 20 fr. pašto ženkle, buvo mylimiausias Kristaus mokinys. Po nukryžiuavimo ant Kalvarijos kalno jis lydėjo Mariją į Efezą, Mažojų Azijoje, kur parašė ketvirtą Evangeliją. Mirė 100 m. po Kristaus... K. K. "

JOHANN SEBASTIAN BACH

(1685. II. 21 - 1750. VII. 28)

Šių metų kovo mėn. 21 d. sukako 300 metų nuo vieno talentingiausių muzikų - Johann Sebastian Bach gimimo dienos. Šie metai jo garbei buvo pavadinti J. S. Bach'o metais. Iškilmingiausiai jis buvo minimas jo gimtinėje Vokietijoje, abiejose demarkacinės sienos pusėse. Tačiau ir mūsų šalis buvo jo garbei suruošusi eilę koncertų, išpildžiusi dalį jubilieato veikalų. Šie koncertai susilaukė didelio pasisekimo tiek klausytojų, tiek ir kritikų tarpe.

Istorikai nustatė, kad Bach'as sukomponavo apie 50 pasaulinių ir apie 250 bažnytinių kantatų, tarp jų ir garsią "Weinachtsoratorium" kantatą solistams, chorui ir orkestrui. Gausu kūrinių fortepijonui ir vargonams - preliūdų, fugų, fantazijų, sonatų, koncertų, variacijų, taip pat smuikui sonatų. Iš jo veikalų chorams pažymėtini: "Johannes-Passion", "Matthaeus-Passion" (Passion - kančia), "h-moll-messe". 1850 m. Leipzig'e įsteigta Bach'o vardo draugija nuo 1851 m. iki 1900 m. išleido jo kūrinių 59 tomus.

J. S. Bach'as yra pats didžiausias, iki šiol nepasiektas daugiabalvio stiliaus (grk. polyhon) talentas, ypatingai fugos.

Nors beveik visuose J. S. Bach'o veikaluose vyrauja krikščioniškai-religinis elementas, tačiau tas nesilpnina ir nesiaurina kompozitoriaus muzikos meno talento ir, kituose, ne krikščioniškos bendruomenės sluoksniuose, neišskiriant nei žydų, komunistų ir, bendrai, ateistų. Visų gerbiamas ir pripažįstamas vienu iš pačių stipriausių ligšiolinio muzikos meno talentu. Tas rodo, kad genijų kūrybinė dvasia netelpa nei konfesiniuose, nei kitokių ideologinių dogmų rėmuose - ji yra visuotinė, neaprepiama.

Pabaigai keletas duomenų iš jubilieato biografijos. Kilęs iš Thuringijos muzikų vokiečių giminės, davusios daugiau kaip 50 žymių muzikos meno talentų, gimė Eisenach'o mieste. Turėdamas vos 10 metų, tapo našlaičiu. Jį pasiėmė pas save vyresnysis brolis, vargonininkas Johann Christoph. Jis greit pastebėjo, kad Johann Sebastian įdomaujasi muzika, sudarė jam sąlygas toje srityje gilintis, pats duodamas pirmąsias pamokas. Vėliau leido jam privačiai mokytis Hamberg'e. Turėdamas 14 metų, jis įstojo į Lueneburg'o

chorą. Nuo 1703 m. iki 1717 m. - smuikininkas Weimar'e, vargonininkas Arnstadt'e, Muehlhausen'e ir Weimar'e (nuo 1714 m. Weimar'o kunigaikščio koncertmeisteris). Nuo 1723 m. Leipzig'o universiteto muzikos direktorius. Čia jis gyveno ir dirbo iki mirties, visiškai apakęs.

M. Z.

J. S. BACHO MUZIKA BIRŽŲ REFORMATŲ BAŽNYČIOJE

Mano brolis Vladas dar mažas būdamas pradėjo domėtis Bacho muzika. Kai jam suėjo 10 metų, bandė net fugas komponuoti. Lengvesnius, jauniems pianistams pritaikintus, Bacho kūrinius, mokytojos Stefanijos Meškauskaitės (gener. superintendente kun. V. Meškausko dukters) raginamas, skambindavo fortepijonu, paskui bandė ir vargonais. Aš buvau dar visai maža ir tokia muzika man atrodė visai nereikalinga. "Oi, tu karvelėli", arba "Plaukia žąselės" atrodė daug rimčiau. Kai jau jaunuolis Vladas, grįžęs iš Rygos konservatorijos vasaros atostogų metu vargonais grodavo J. S. Bacho kūrinius Biržų ref. bažnyčioje, supratau ir įvertinau jų grožį. Kaip didingai skambėjo Bacho muzika mūsų didžiulėje, su puikia akustika bažnyčioje! Jei Vladas grojo šeštadienį, Bacho muzika zavedavosi ir mūsų Tėvas. Vasaros metu jis mėgdavo rašyti pamokslus ir ruošti pamaldoms zakristijoje. Išgirdęs vargonus, praverdavo duris į bažnyčią. Man tekdavo minti vargonų dumples. Vieną kartą, pasibaigus vargonų "koncertui", paklausiau atėjusio bažnyčios valyti varpininko Mykoliuko Sklenio, kaip jam patiko "grojimas". "Nei šis, nei tas, duod' ir duod' tų patį". Išgirdusi tokį atsakymą, nuėjau pas mūsų rėvėtoją, senutę Stakionienę, kuri kaip tik buvo sode netoli bažnyčios. Aš labai ją gerbiau ir mylėjau, vadindavau "tatula dainela", nes iš jos išmokau daug dainų ir pasakų. Norėjau pasiteirauti, kaip jai patiko Bacho muzika. Man nė neprasižiojus "tetulytė" pati pasakė: "Te kad gražė Labuks grajyja, net man širdį sujamia. Klausyč' ir klausyč'...". Dienaėjo vakarop, o gražusis Širvėnos ežeras buvo ramus, švelnios bangos vijo viena kitą, lyg Bacho fuga...

H. Jakubėnaitė-Dilienė

1985 m. sukako 300 metų nuo šių žymiųjų kompozitorių gimimo

Johann Sebastian Bach	1685 - 1750 ,
Georg Friedrich Händel	1685 - 1759 ,
Domenico Scarlatti	1685 - 1757 .

EVA TAMULĖNAITĖ-TAFT

Ji savo gimtinę Estijoje, kartu su motina, siaučiant karo audrai ir artinantis sovietų-vokiečių frontui, paliko 1944 m. ir pasitraukė į Vokietiją. 1948 m. jos motina Ida ištekėjo už M. Tamulėno ir 1950 m. visi trys, atvykę į JAV, įsikūrė Racine, Wisconsin. Čia ir baigėsi šios jaunos šeimos klajoklio gyvenimas.

Solistė Eva Tamulėnaitė-Taft svečiuojasi pas tėvus Racine, WI 1984 m. Kalėdos.

Motina Ida, būdama solistė, tuojau įsijungė į vietos lietuvių kultūrinę veiklą. Savo maloniu lyrinio sopranu daug reiškėsi ne vien Racine lietuvių organizacijose, bet džiugino įvairiomis progomis ir kaimynus.

Ievutė, sulaukusi mokyklinio amžiaus, lankė ir baigė ne vien pradžios mokyklą, bet ir gimnaziją. Jau mokykloje pastebėjo ją turint gražų ir stiprų balsą. Motinos ir tėvo remiama ir skatinama, lankė ir baigė Lawrence College konservatoriją Appleton, Wis. Vėliau išvažiavo į Vieną, Austrijoje, kur baigė konservatoriją, operos klasę. Papildomai ji gilino ir lavino balsą pas profesorę Judith Hellwig, Vienoje, ir pas prof. Schmidt-Walter, Munchene.

Baigusi studijas apsigyveno Kopenhagoje, Danijoje. Čia ji dainavo karališkame radiofone, operoje ir TV. Koncertavo Tivoli didžiojoje koncertų salėje. Jos programoje visada yra lietuviškų dainų.

Solistė Eva jau yra žinoma dainininkė visoje Europoje. Ji yra

Eva Tamulėnaitė „Aschenputtel“ (pelenės) rolėje. Rossini (Generentela).

Foto Majer-Finkes

dainavusi daugelyje didesnių V. Vokietijos ir kitų kraštų miestų scenose: Berlyne, Mūnster, Essen, Heidelberg, Wiesbaden, Bregenz, Vienoje, Linz, Stockholm, Londone, Fārð salose (Danija) ir kitose vietose. Du kartus dainavo Čikagoje-Estų Tautiniuose Namuose. Ten ji koncertavo 1984 m. gruodžio 22 d., kada ji viešėjo pas tėvus Racine švenčių metu.

Šiuo metu ji dainuoja V. Vokietijoje, Gelsenkirchen operoje. Eva yra lyrinis sopranas. Jos mėgiamieji kompozitoriai yra Mozart ir Rossini.

Žurnalo vadovybė linki Evai ir toliau sėkmingai dirbti savo pamėgtoje profesijoje.

Redakcija

MANO SODŽIUS ŠLEPŠČIAI

Yra pasaulyje įdomių ir gražių vietų, kurias puošia aukšti kalnai, sraunios upės ir gražūs ežerai. Ten gimsta, auga ir vėliau į pasaulį išeina savo darbais garsūs žmonės. Panašių vietų ir žymių žmonių yra ir mūsų Lietuvoje.

O kuo gi įdomus ir ko vertas mano gimtasis sodžius Šlepščiai? Šitas sodžius negali pasigirti minėtomis savybėmis. Tiesa, jis yra netoli nuo garsaus kunigaikščių miesto-Biržų. Tai tiek! O pats sodžius, bešvepliuojančio vardo Šlepščiai, turi savo žinioje nemažai balų, menkų alksnynų krūmų, kuriuose ganosi to sodžiaus gyventojų vargingos karvės bei avys, kartais ir nudirbti arkliai. Nors, kaip sakoma, į tuos šnapšlynus sunku ir uodui nosį įkišti, bet jų ten būdavo begalės.

Paklauskite, kokie ten žmonės gyveno ir kaip jie tvarkėsi? Nežinau, iš kur jie į tuos Šlepščius atklydo: ar patys, ar kas juos už nusikaltimus į ten atvarė. Žinau tik, kad mano tėvo senelis kadaise, kai dar ponai juos valdė, buvo į Šlepščius pono atkeltas iš Kateliškių sodžiaus. Jam pavedė tvarkyti 30 ha ūkį. O jo antras brolis buvo nukeltas į Kadarus, Papilio parapijoje. Jo ainis dabar yra žymus gamtininkas, Lietuvos universiteto profesorius Dagys. Matyt tie abu broliai, gyvenę prieš penkias generacijas, buvo rūpestingi ūkių tvarkytojai ir geri darbininkai, kad valdovas jiems pavedė ūkius, o neišvarė šunims šėko pjauti, ar neatidavė 25 metams caro kariuomenėje pastumdėliais būti.

Kaip anais senais laikais šio sodžiaus žmonės gyveno, ar jie nuoširdžiai bendravo, ar vieni kitiems akis draskė, apie tai istorija tyli ir seni žmonės, kurių jau nebėra, nieko nepasakoja. Tik yra žinoma, kad prieš kokią šimtą ir kelias dešimtis metų vėliau čia akiplėšiškai reiškėsi keletas asmenų, kurie begėdiškai naikino jiems nepatinkamų asmenų turtą. Jei su kuo susipyko, ar panorėjo jo žeme ar ganyklomis naudotis, jo trobas padegė, gyvulius ir įrankius degėsiomis pavertė ir buvo tikras, kad tas padegėlis bus priverstas leisti savo nuosavybę jam naudotis. Nemažai gaisrų kilo ir dėl neatsargumo, ne vien iš blogos valios. Žiūrėk, liepsnos jau ir ritasi stogais. Kartais nušluodavo net nemažą dalį sodžiaus, jei gaisrui būdavo palankus vėjas. Baisu buvo Šlepščiuose gyventi.

Vienas, savo galia pasitikintis vyras, jei jam kas nepatikdavo, net viešai sakydavo: "Tokį tik sudeginti!" Ar jis ką padegė, ar tik tokį priežodį turėjo, niekas nepatyrė. Bet jo sūnus vieną pavasario naktį menko ūkininko pastatus ir jo gyvulius lavonais ir pelenais pavertė. Ir kodėl? Gal pavydas, gal ekonominiai sumetimai jam tai

daryti diktavo?

Po gaisro pavasario naktį (o tai buvo jau nepriklausomos Lietuvos laikais!) į sodžių atvyko policija. Gyventojai nurodė įtartąjį. Apklausinėjo jį ir jo žmoną. Parodymai skyrėsi. Vedė jį prie dar rūkstančių degėsių. Pašalui išėjus, žemė buvo minkšta. Matėsi, kaip prieita prie pastato ir nueita. Policija paprašė parodyti klumpę. Kai ją pridėjo, ji tiko. Kaltinamasis teisinosi, kad visos klumpės tokios pat. Kiti vyrai mynė savas į purvą, bet jų pėdos buvo kitokios. Už tokį pasitikėjimą ir neapgalojimą nusikaltimą darant ir net klumpių nesunaikinant, gavo mandročius desimt metų šaltojoje pagyventi.

Po šito įvykio gaisrų Šlepščiuose nebebuvo. Nusikaltėliui kalėjimas buvo skaudi pamoka. Kitų tokių vyrų neatsirado, o gal šis "žaidimas" išėjo iš "mados". Juk ir iš Šlepščių sodžiaus ne daug kas buvo palikę, tik vardas. Dauguma gyventojų jau senokai buvo apsigyvenę viensėdijose. Tie gaisrai taip gasdino žmones, kad jie patys pirmutiniai, dar 1913 m., išsiskirstė į viekiemus ir vienas po kito paliko sodžiuje gyventas vietas.

Senieji šlepštiečiai prieš kokį šimtmetį nepasižymėjo buities gerinimo iniciatyva. Kol veikė įstatymas, kad kiekvienas ūkis paveldimas vyresniojo sūnaus, tol ūkiai buvo kaip ūkiai. po 30 ha. O kiti sūnūs tapdavo trobelninkais, bernais, tik vienas kitas patraukė kur į miestą, ar į Ameriką duonos pelnytis. Carui pakeitus šį įstatymą ir leidus visiems sūnums (ne dukterims) lygiai pasidalyti tėvo ūkį, prasidėjo jo skaldymas. Kur buvo 4, 5 ar 6 sūnūs, tas geras ūkis tapo vargšų-mažažemių kiemeliais. O laukas tapo apžėlusiomis ežiomis su siaurais rėžiais dirbamos žemės tarp jų. Šita lygybe panoro pasinaudoti ir mano tėvo trys broliai. Mat mano senelis, kuris buvo paveldėjęs tą ūkį, jau buvo miręs ir palikęs du sūnus. Sakoma, lietuviai mėgsta bylinėtis. Taigi, per teismą jie panoro jaunų brolvaikių ūkį pasidalyti. Ilgai bylinėjosi; teko pasiekti Kauną ir Vilnių, bet teismai neatsuko istorijos rato atgal, dėdės pralaimėjo.

Gal dėl to, kad Šlepščiuose pasiturinčių gyventojų nebuvo, tai ir niekas nebandė vaikų į aukštesnius mokslus leisti; net nė į kunigus. Kai kurie paaugę berniokai palankydavo vieną ar dvi žiemas Biržų miesto pradžios mokyklą tai ir viskas, tačiau mažąžemio Morkūno sūnus, palankęs miesto mokyklą, knygos nemetė. Žmonės kalbėjo, kad jis visur su knyga rankose vaikšto. Taigi čia ir per karą Rusijoje prasilavino. Grįžęs gavo tarnybą Kauno savivaldybėje. Su žmona abu dirbdami Kaune pasistatydino medinį namą. Atėję sovietai čiupo jį kaip poną ir išvežė į Sibirą. Sodietė motina bėgo į kompartiją, maldavo, sakydama, kad jie biedniokai (tikrai. jų arkliukas buvo toks, kurį varnos paneštų), bet jie jai atsakė: " Jei

jūs biedni, kodėl jūsų sūnus ponas?!" Jo tėvas buvo nejautrus kitų žmonių vargams ar skriaudoms. Jei ką kas nors nuskriausdavo, tai jis mėgo pasakyti: "Tokiam taip ir reikia!" Ar jis tai prisiminė po šio įvykio? Nemanau, kad ir kiti jam priminė.

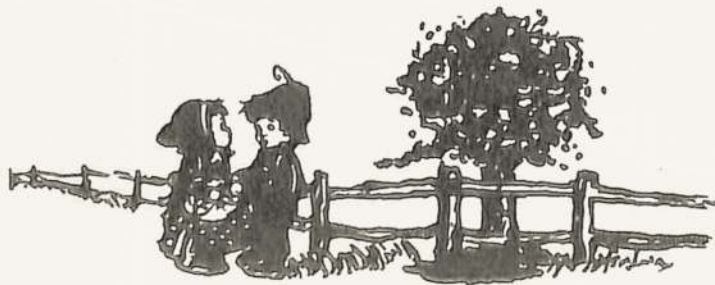
Dar buvo vienas sodietis, kuris išvarė nemažai klasių ir nedirbo juodų ūkio darbų. Tai buvo Jonas Mekas. Jis buvo labai lėto tėvo, bet energingos ir šnekios motinos sūnus, kuri pasididžiuodama sakydavo: "Nors ir drobinė, bile gaspadinė", Jonas dar 1918 m. šviesdavo valstiečius, sakydamas viešas prakalbas. Mano tėvas vis prisimindavo vienos kalbos išvadas, kad dabar (t. y. 1918 m.) viskas (t. y. miškai ir ežerai) pereina į mūsų rankas. Jis beorganizuodamas ir bedirbdamas kooperatyvuose praturtėjo ir buvo ištobulinęs tėvų ūkį. Prie sovietų jis visko neteko, o pagaliau ir pats ten mirė.

Nepriklausomybės laikais Šlepščių jaunimas gerai sugyveno ir elgėsi kultūringai. Tai pastebėjau per atostogas užsukdamas į jų gegužines.

Šio sodžiaus keletas jaunuolių bandė eiti į mokslus, bet paragavę keletą klasių, mokslą nutraukė, susiradę tinkamus darbus. Tik "lauko" Dagio du sūnūs - Jonas ir Jokūbas išvarė iki galo pradėtasias mokslo vagas.

Rašau "lauko Dagio", nes Šlepščiuose buvo nemažai vienodų pavardžių. Mano tėvo sodyba buvo galulaukėje, tai ją taip vadino. Jo brolis Jurgis išsikėlė į toliau esančias pievas ir buvo pramintas "pievų" Dagiu. Vieno sodyboje prie gatvės buvo šulinys, tai tapo "šulinio" Dagiu. Kitas jų turėjo pora neištekėjusių dukterų. Paklaustas kodėl neišteka, jis atsakęs: „laukia grafo! Todėl jų pavardė prigijo "grafas" Dagys. Gi pats jauniausias buvo pramintas "ženiku". Mat, siaučiant epidemijai, jo tėvai anksti mirė, tada jis, būdamas dar jaunas, vedė, todėl tapo "ženikas" Dagys.

Nors šlepštiečiai visaip prasivardžiuoja, bet jie viens kito neužgauna ir nesipyksta. Nors jie neturi kuo pasididžiuoti, bet jie gyvena visai kitaip negu jų tėvai, seneliai ir proseneliai gyvena. Viskas keičiasi, tik Šlepščių vardas nesikeičia, nors nežinia, kada ir kodėl jis toks atsirado.

NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTĖ RASTATTE

Dvylikos Apaštaly bažnyčioje ir parapijos salėje rastattiškiai ir apylinkės lietuviai atšventė Lietuvos nepriklausomybės atstatymo šventę 1985 m. vasario mėn. 9 d. Bendras pamaldas laikė tėvas A. Bernatonis ir kun. Fr. Skėrys. Tai dienai pritaikytą pamokslą pasakė kunigas Fr. Skėrys. Jis nušvietė ok. Lietuvos bažnyčių sunkią padėtį. Ne visos jos tarnauja savo pirmakščiai paskirčiai. Kai kuriose bažnyčiose įrengtos akmenų dirbtuvės, kitos paverstos kino teatrais, sandėliais, koncertų salėmis ir t. t. Visas religinis gyvenimas tegali reikštis tik bažnyčioje, apsiribojant vien tik apeigų atlikimu. Draudžiama kunigams bei tėvams mokyti vaikus tikybos, ruošti jaunimą konfirmacijai bei komunijai, jų religiškai ugdyti, platinti Šventą Raštą, gauti religinio turinio literatūrą iš užsienio ir t. t. Nėra aukštųjų mokyklų naujiems kunigams ruošti. Tiesa, katalikai turi savo kunigų seminariją Kaune, bet kandidatų skaičius suvaržytas. Ateistinė valdžia siekia priaugančioje kartoje dar vaikystėje įskiepyti krikščionybei priešingą pasaulėžiūrą. Vyresnei kartai teleidžiama ramiai išmirti. Tai tokia Sovietų Sąjungoje religinė padėtis.

Šventas mišias celebravo tėvas Bernatonis. Pasimelsta kartu už Lietuvos savanorius, kurie žuvo kovų laukuose su bolševikais, lenkais ir bermontininkais, atstatant laisvą ir nepriklausomą Lietuvą, už dabartinius kankinius Lietuvoje ir Sibire. Visi darniai giedojo evangelikų ir katalikų giesmes.

Parapijos salėje Rastatto apylinkės Lietuvių bendruomenės pirmininkas Povilas Gustainis trumpai pasveikino visus dalyvius-es. Deja, šį kartą dėl labai blogo oro atsilankė tik 80 žmonių. Vasario 16-tai pritaikytą paskaitą dviem kalbom skaitė kun. Fr. Skėrys. Jis pasakė: "Minime Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą, įvykusį 1918 m. vasario 16-tą... Džiaugiamės tada atgauta laisve ir dideliais kultūriniais, ekonominiais ir kitais laimėjimais nepriklausomybėje, bet šiandien drauge prisimename, kad Lietuvos veidas krauju aplaistytas, Lietuva yra tapusi kolonijalinės Maskvos imperijos auka, maskolių rusinama, išnaudojama visokiais būdais. Daug patriotų laikoma vergų stovyklose, daug psichiatrinėse ligoninėse... Šiandien už Lietuvos himną žmogus tėvynėje atsidurtų kalėjime... Už iškeltą trispalvę vėliavą būtų areštuotas ir kietai nubaustas. Lietuvis nebe šeimininkas savo krašte, bet valdomas iš Maskvos.

Mūsų tėvų žemės kančia mus įpareigoja veikti. Neužtenka užuojautos, o reikia darbo... Nepriklausomybės minėjimo proga junkimės visi į bendras pastangas priartinti Lietuvai laisvę... Tikras

lietuvis niekuomet nepavargs kovoje dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Remkime Lietuvos laisvės reikalą darbu ir auka. Gyvenkime visi, kur bebūtume, Lietuvos meile ir jos laisvės ilgesiu. Šiandien lietuviai turi būti darbo ir ryžto žmonėmis. Lietuva laukia ne palūžusių baltarankių pesimistų, bet pasirengusių didžiam ir sunkiam darbui statybininkų".

Meninėje dalyje pasirodė du Vasario 16 gimnazijos mokiniai: solistė Milda Motekaitytė iš 11 klasės ir akordeonistas Arvydas H e r b s t a s iš 12 klasės. Jis akordeonu palydėjo solistę, padainavusią 4 dainas: Leiskit į tėvynę ... Kaip verkiančio smuiko girdėjosi aidas ... Neišėik tu iš sodžiaus ... ir Kur gintarais nusėtas marių krantas ... Visi darniai sugiedojo Lietuvos himną.

Povilas Gustainis nuoširdžiai padėkojo dvasiškiams už bendras pamaldas, programos atlikėjams - Motekaitytei ir Herbstui už

Paskutinė knygnešio kelionė iš Biržų. Prieš 80 metų (1904) jis tapo bedarbiu. Dail. Dagys.

dainas ir kunigui Fr. Skėriui už paskaitą dviem kalbom. Jis priminė, kad jo paskaita vokiečių kalba buvo geresnė negu lietuvių kalba.

Po meninės programos sekė linksmoji dalis. Kas norėjo, bandė savo laimę loterijoje. Čia pasidarbavo Christel Šereikiėnė iš Pforzheimo. Iš pelno paskirta DM 200. -- Vasario 16 gimnazijai muzikos instrumentams įsigyti, o Rastatto apylinkės šventės išlaidoms padengti - DM 190. -- Už tokį pasišventimą Christel Šereikiėnei buvo viešai padėkota.

Kad šventė pavyko, tai Rastatto lietuvių bendruomenės apylinkės valdybos ir jos bendradarbių nuopelnai. Be gerų talkininkų ir pasišventėlių būtų buvę neįmanoma tokią puikią šventę surengti. Ačiū ir visiems atsilankiusiems. Iki malonaus pasimatymo ateinančiais metais.

Kun. Fr. Skėrys

LIETUVOS KRIKŠTO TEMA

"Draugui" ir kitiems kunigų redaguojamiems laikraščiams pradėjus rašyti apie Lietuvos jogailinio krikšto sukakties minėjimą, paaiškėjo, kad ne visa lietuviškoji visuomenė šiai sukakčiai pritaria.

Teko nugirsti, kad ir lietuviai evangelikai kviečiami prie šio minėjimo prisidėti. Prieš darant sprendimą, gal reikėtų pasiskaityti, ką apie tai rašo ta lietuviška spauda, kurios kunigai tiesioginiai nekontroliuoja.

Rašyt. V. Alantas "Dirvos" 10-12 nr. šiuo klausimu stipriai pasisako. Perspausdiname trumpą ištrauką iš jo ilgo straipsnio.

- "Lietuvos krikštas įvyko pagal visus viduramžių papročius, taisykles ir pompą. Mindaugas pasiuntė delegaciją pas popiežių, kuris sutiko jį krikštyti ir suteikti karališką karūną. Popiežius Inocentas IV rašė Mindaugui: "Mūsų širdis nesitveria džiaugsmu, kad Dievo ir mūsų Atpirkėjo Jėzaus Kristaus gerumas tave apšvietė. Mes maloniai priimam šv. Petro teisėn ir nuosavybėn Lietuvos karalystę. . ." Be to jis dar pabrėžia, kad Mindaugą jis priimęs "ypatingon globon" ir kad Lietuvos valdovas tapęs "dvasiniu sūnum ir šv. Romos bažnyčios ypatingu sūnum".

Karalius Mindaugas krikštą priėmė savo apsisprendimu. Dėl susidėjusių politinių ir dinastinių aplinkybių, o itin dėl pačių krikšto iniciatorių klaidų naujasis tikėjimas nedavė tokių padarinių kokių buvo laukiama. Tačiau negalima išbraukti iš istorijos fakto, jog Lietuvos žemėje pirmas įbedė kryžių Lietuvos valdovas. Jei mes pradėsime minėti kitų krikštų sukaktuves - o tų krikštų dar bus du - tai ar išmesim iš istorijos garbingąjį karaliaus Mindaugo krikštą? Galėjo būti to krikšto papildymų, praplėtimo, bet mes negalime ignoruoti to fakto, jog Lietuva buvo paskelbta krikščio-

niška valstybė Mindaugui vainikuojantis karaliumi. Abu kiti Lietuvos krikštai buvo tik pirmojo krikšto tęsiniai. Pagaliau ir lietuviška savigarba reikalauja laikytis tų istorinių faktų, kurie akcentuoja tautos savarankumą bei valstybės suverenumą.

Tautos istorijos įvykių minėjimas yra ypatingas dėmesio atkreipimas į tą įvyki, yra tautos pasididžiavimas, priminimas tautos garbingų žygdarbių sau ir pasauliui. Kuo mes galime didžiuotis, ką galime priminti pasauliui, minėdami Vilniaus krikštą? Savo nepriklausomybę nuo lenkų? Štai, atvažiavo Lenkijos karalius Lietuvos krikštyti! Vilniaus krikštas, kaip minėjau, buvo dar vienas poslinkis į Lenkijos glėbį. Tas krikštas mums nedaro jokios garbės. Po krikšto Lietuva tapo glaudžiau priglausta prie Žečpospolitos. Lenkų kleras užplūdo Lietuvą, per ištisus šimtmečius kone veikė, šmeižė mūsų kalbą, tautą ir kultūrą. Mūsų tautos sąmonėje yra išsigalėjusi nuomonė, kad baudžiava atėjo Lietuvon su lenkybe ir krikštu. O tai buvo pasibaisėtinas tautos charakterio ir aplamai dvasios žalojimas.

Vilniaus krikštas yra mūsų vienas didžiausių politinių, kultūrinių ir dvasinių pralaimėjimų. Man keista, kad kai kurie mūsų labai patriotiškai nusiteikę dvasininkai pritaria tam gėdingam atskalmūni Jogailai. Užuoat skelbus iškilmingą minėjimą, geriau reikėtų paskelbti to krikšto sukakties gedulo dieną. Tai būtų daug arčiau teisybės ir tos nuotaikos, kurią ta sukaktis sukelia.

Vienintelė Lietuvos krikšto minėjimo data yra karaliaus Mindaugo krikštas. Labai glaudžiai ir darniai krikštas derinasi su karaliaus titulu.

"Dirvos" nr. 13 ilgu straipsniu pasisako p. J. Žygas. Jis apžvelgia Krėvos aktą ir jo pasėkas Lietuvai. Jis rašo:

- "Be Jogailos šį aktą pasirašė ir savo antspaudus pridėjo: Skirgaila, Kaributas, Lengvenis ir Vytautas.

Akto tekstas neatrodo kaip vedybinis susitarimas, bet kaip karo reparacijų primetimas pralaimėtojiui. Lietuva nebuvo pralaimėjusi kovos lauke, bet iš šio akto išėjo pralaimėtoja.

Reikia manyti, kad Krėvos aktas bus plačiai ir gal iškilmingai paminėtas Lenkijoje. Lenkai turi pagrindą džiaugtis savo diplomatinės laimėjimu. Jie gavo Jogailaičių dinastiją, kuri iškėlė Lenkiją. Reikia atsiminti, kad Lenkija buvo tik nežymi valstybėlė iki Jogailaičių. Tik Jogailaičiams valdant Lenkija pradėjo augti - žinoma, Lietuvos sąskaiton. Nereikėtų nustebti - jeigu ir lietuvių tarpe atsirastų tokių, kurie norėtų šį aktą iškilmingai paminėti. Tenka spaudoje matyti užuominas, kad Lietuvoje rengiamasi 1987 m. minėti 600 m. sukaktį nuo Lietuvos krikšto. Nereikia užmiršti, kad tas vadinamas krikštas, tebuvo tik vienas punktas Krėvos susitarimo.

Tas vadinamas krikštas yra lenkų propagandos burbulas. Jogailos laikais Lietuva jau nebebuvo pagonių kraštas. Pats Jogaila, Vytautas ir kiti kunigaikščiai jau apkrikštyti buvo, žinoma, daugiausiai rytų apeigomis. Tačiau ne pagonys ir ne stabmeldžiai! Lietuva, bent valdovas, jo dvaras, artimieji ir didikai jau 1251 m. apsikrikštijo lotynų apeigomis. Reiškia 1251 m. Lietuva buvo priimta į krikščioniškųjų tautų tarpą. Tai patvirtina pats popiežius dviejose savo bulėse. Popiežius Inocentas IV rašė, jog krikštijosi drauge didelė "daugybė pagonių". Popiežius paėmė jį į savo ypatingą globą ir titulavo jį "ypatinguoju Romos bažnyčios sūnumi". Tokiu būdu Lietuva ne tik pateko į krikščioniškųjų tautų tarpą, bet ir buvo krikščioniška karalystė ypatingoje Romos globoje. Net po Mindaugo mirties popiežius Klemensas IV savo laiške jį maloniai vadina "Šviesaus atminimo vyru, kuris gavęs krikštą, buvo Apaštalų Sosto vardu vainikuotas karaliumi". Reiškia, net po Mindaugo mirties neminima apie lietuvių atkritimą į pagonystę, bet gražiais žodžiais prisimenamas Mindaugas.

Žuvus Mindaugui, krikščionybė Lietuvoje nežuvo, tik gal sparčiai nesiplėtė. Gedimino laikais Vilniuje buvo dvi bažnyčios ir viena Naugarduke. Rytiniai Lietuvos plotai jau seniai buvo priėmę rytų apeigų krikščionybę. Taigi Lietuva nebuvo koks pagonių kraštas. Žinoma, tolimuose užkampiuose ar girių prieglobstyje, senoji religija ir papročiai dar ilgą laiką laikėsi. Ne kitokia padėtis buvo ir Lenkijoje. Diduomenei apsikrikštijus, liaudis dar ilgus šimtmečius laikėsi savų tradicijų.

Išgarsintas Lietuvos krikštas, pagal Krėvos akto reikalavimus pravestas 1387 m., religiniu požiūriu nieko daug nepakeitė. Tik Lietuva pateko į Lenkijos orbitą, iš kurios ir šiandien negali pilnai išsilaisvinti. Vilniaus arkivyskupija ir dabar Vatikano požiūriu tebėra Lenkijos bažnytinės provincijos dalis. Nežiūrint dabartinio popiežiaus mums rodomo didelio palankumo, šiuo klausimu ir jis nieko nėra padaręs. Neva tai, nesant taikos sutarties, negali būti daromi sienų pakeitimai. Tačiau Lenkijos sienos yra pakeistos; Breslau, Stetinas ir Dancigas yra įjungti į Lenkijos bažnytinę provinciją ir jurisdikciją. Reiškia, vienoki kanonai yra taikomi Lenkijai, o kitoniški Lietuvai. Atsižvelgiant į paminėtus faktus, nėra noro ir nuotaikos tokias sukaktis džiaugsmingai minėti.

Jogaila ir Vytautas, vadinamo krikšto metu, karalienės Jadvygos vardu dalino medžiagas (ar marškinius), kadangi buvo žiema, tad kandidatų prie drabužių nestigo. Apsukresnieji sugebėjo net po ketų kartų pasikrikštyti. Toks krikštas, žinoma, žmonių papročių ar gyvenimo būdo nepakeitė. Lenkai ir tik iš vardo buvo krikščionys! "Miečislovas I, po priėmimui krikšto savo papročiuose ir toliau pasiliko stabmeldžiu, - pasimirus Dobravkai, išvogė ir vedė sau už

pačią vienuolę Odą" (Lenkų apašt. Lietuvoje, psl. 26). Tokie krikščionys lenkai, žinoma, ir į Lietuvą tikros krikščionybės atnešti negalėjo, pagaliau jiems tai ir nerūpėjo. Jiems terūpėjo Lietuvos žemių dideli plotai, kuriuos jie tikėjosi už krikštą gauti.

Su Krėvos aktu prasidėjo visa grandinė Lietuvos nelaimių. Čia tenka pastebėti, kad tai nebuvo jėga svetimųjų primesta, bet buvo mūsų didikų nesugebėjimo ar nesiorientavimo pasėka. Didikai susižavėję lenkiškais herbais, pasirašė Horodlės susitarimą ir dar labiau Lietuvos reikalus įklampino. Kai buvo pabandyta nuo jų kiek atsipalaiduoti, tai jie pavogė karūną!

Tas Krėvos aktas yra įvairiai aiškinamas; pagal lenkų aiškinimą, pasirašius tą aktą, Lietuva nustojo egzistuoti kaip savaranki valstybė. Lietuviai, savaimė aišku, su tuo lenkų aiškinimu nenori sutikti. Pagrindinis nesutarimas yra beaiškinant akto ketvirtąjį punktą. Tame punkte yra parašyta sekančiai: "terras suas Litvaniae et Russiae corone regni Poloniae perpetuo applicare". Nesutarimo pagrinde yra žodžio "applicare" (prišliejimo) aiškinimas. Nežiūrint, kaip tą žodį aiškinsime, istorijos eigos jau nepakeisime. Lietuvai tas "prisišliejimas" buvo pražūtingas. Iš didelės valstybės teliko tik provincija. Už krikštą buvo labai aukšta kaina sumokėta!

Blogiausia, kad iš istorijos ir skaudžios praeities mažai ką išmokome! Kai kam ta praeitis sukelia nostalgiškus prisiminimus. Net Toronto kongrese pasigirdo ta gaida, buvo pasiilgta Kazimierinių laikų Lietuvos! Atrodo, jau užmiršta, kad tų laikų Lietuva ne tik buvo "Prisišliejusi", bet jau buvo pradėjusi išnykti kaip savistovus politinis vienetas. Istorija tam yra rašoma, kad iš jos būtų pasimokoma!

Be to, dabar jau pradedama įtartai ir galvoti, kad vadinamasis aktas nėra autentiškas dokumentas, o vėlyvesnis lenkų falsifikatas. Daleidžiama, kad nei Vytautas - nei kiti Lietuvos kunigaikščiai tokio akto nepasirašė ar savo antspaudų nepridėjo... Koks nors susitarimas galėjo būti ir greičiausiai buvo, bet tik ne tokioje formoje".

"Laisvosios Lietuvos" 1985 m. 9 nr. p. A. Marma irgi pasisako prieš jogailinį krikštą, nes -

"Jogaila neikūrė atskiros Lietuvos Bažnytinės provincijos, neįsteigė lietuvių kunigų seminarijos Lietuvoj, kurioj išsimokslinę kunigai, būtų galėję lietuviams lietuvių kalba skelbti Kristaus mokslą, neišvertė šv. Rašto į lietuvių kalbą ir neįsteigė nė vienos Lietuvoj mokyklos, gi savo pinigais šelpė Krokuvos universitetą ir pan.

Ir priešingai, jis pavedė Lietuvos religinius reikalus tvarkyti Lenkijos vyskupams, o Lietuvos švietimą - Krokuvos universitetui. Tokiu būdu jis padėjo pagrindus lietuvių sulenkinimui. Todėl tei-

singai juristas S. Rosenbaum (La. question polono-lithuanienne, 1919 m.) tvirtino, kad Jogaila su lenkais įvedė Lietuvoj ne krikščionybę, bet lenkybę. Gi kaip lenkų apaštalai, nesiskaitydami su krikščionišku mokslu, visomis priemonėmis lenkino lietuvius bei padarė nepaprastai daug žalos lietuviams, paversdami Lietuvos bažnyčią savo lenkinimo įrankiu, atskirais pavyzdžiais aprašė kan. K. Prapuolenis savo veikalė "Polskie apostołstwo w Litwie", prof. M. Biržiška ir kiti".

P. A. Marma apie kar. Mindaugo krikštą pateikia visą eilę teigimų, įrodančių to krikšto pirmumą. Keletą tokių teigimų perspausdiname.

- Dr. E. Kraemer (Geschichte Litauens, 1933 m., 14 psl.): "Mindaugas (Lietuvos valdovas) su savo žmona ir daugybe lietuvių pasikrikštijo".

Dr. A. Kučas (Bendradarbis, I 1976 m., nr. 20): "Krikščionybė oficialiai įžengė į Lietuvą su Valdovo Mindaugo krikštu (1251) ir jam popiežius Inocentas IV suteikė karališkąjį vainiką".

Prof. dr. K. Gečys (Katalikiškoji Lietuva, 28 psl.): "Todėl Mindaugas 1251 m. pasikrikštijo su savo žmona, vaikais ir daugybe savo valdinių".

Kun. dr. K. Matulaitis (Tautos praeitis, 1964, II t., I kn., 26 psl.): "Lietuvą apkrikštijo karalius Mindaugas ir sukūrė atskirą Lietuvos bažnytinę provinciją".

Dr. A. Kučinskas (Kęstutis, 1938 m., 121 psl.): "Jam (Lietuvos valdovui Mindaugui) net pavyko suorganizuoti savarankišką, tiesiog nuo popiežiaus priklausomą Lietuvos bažnytinę provinciją".

Istorikas Pr. Pauliukonis (Draugas, 1963 m. balandžio mėn. 20 d.): "Po Mindaugo mirties krikščionybė niekad Lietuvoj nebuvo išnykusi. Tik vokiečių ordenu kovos neleido jai kaip reikiant skleis- tis... Danijoje po krikšto dar kelias dešimtis metų krikščionybė buvo persekiojama. Bet krašto krikšto data yra laikomapi pirmoji. Tad ir lietuviams nėra jokio pagrindo būti kukliems ir save skriausti 135 m. pavėluotu krikštu. 1251 m. nėra vien Mindaugo (Lietuvos valdovo) krikštas, bet visos Lietuvos".

Prof. Z. Ivinskis (Laiškai Lietuviams, 1958 m., 167 p.): "Mindaugo įvestoji krikščionybė nežlugo... vienuoliai (Lietuvoj) varė tylų savo misijų darbą".

Prof. A. Alekna (Lietuvos istorija, Kaunas): "Apie tikėjimo sto- vį Lietuvoj geriausiai galėjo žinoti papos. Taigi, papa Klemensas IV penktais po Mindaugo mirties metais bulėję, rašytoj į Čekų ka- ralių Otokarą II, vadina Mindaugą garbingos atminties Lietuvos ka- raliumi, jog jis buvo nužudytas nedorų žmonių... I. Latkowski, K. Skirmunt sako, jog Mindaugas visai neatsitraukęs nuo krikščiony- bės, bet dėl jos ir būvęs nužudytas".

K. Skirmunt (Mindaugas Lietuvos karalius, 115 psl.): " Romoj žinota . jog Lietuvos karalius Mindaugas, nors su ordinu susikivirči-
jęs, pasilieka vienok krikščionybei ištikimas".

Dr. A. Vasys. "Lietuvos karalius Mindaugas, įjungdamas Lietu-
vą į krikščionišką bendruomenę, pasuko mūsų tautos vairą vakarų
kultūros kryptimi".

Dr. V. Sruogienė (Lietuvos istorija, Kaunas, 41 psl.): " Vyskupas
(Kristijonas) parsigabeno kunigų ir vienuolių krikščionybei skleis-
ti. Šitam vyskupui Mindaugas dovanuoja keletą dvarų. . . Metraščiuo-
se tvirtinama, kad dar buvusi kita Lietuvos vyskupija lietuviškų
jotvingių žemėj".

T. Lopalewski (Miedzy Niemnem a Dzwina, 176 psl.): "Mindau-
gas pastatė Lietuvoj pirmą katalikų katedrą".

Prof. I. Jonynas (Lietuvių tautos istorija, 1928 m.): "Mindaugas
kaip tik dėl krikščionybės buvo nužudytas. . . Gediminas (Lietuvos
karalius) sakosi, kad krikščionims, esantiems Lietuvoj, statęs baž-
nyčias. Jis esąs įsakęs atnaujinti Vilniaus dvi bažnyčias, pranciš-
konų ir dominikonų. . . "

Kad ir po Lietuvos karaliaus Mindaugo mirties krikščionybė
Lietuvoje neišnyko bei egzistavo, tai konstatavo Švento Tėvo dele-
gatas kardinolas A. Samorė savo žodyje Čikagos lietuviams (1965
m. Jaunimo centre): "Jau nuo laikų Mindaugo, Lietuvių vado, kuris
su visa tauta oficialiai perėjo į katalikybę ir po to buvo popiežiaus
Inocento IV patvarkymu vainikuotas Lietuvos karaliumi, lietuvių
tauta pasiliko ištikima Bažnyčiai, nepaisant sunkumų ir bandymų".

Mes, lietuviai evangelikai, prieš prisidėdami prie ruošiamo jo-
gailiško krikšto minėjimo, turėtume gerai pagalvoti. Šias eilutes
rašančio nuomone, mes neturėtume šiame minėjime dalyvauti. Vi-
sai kita kalba būtų, jei būtų minimas karaliaus Mindaugo krikštas.

Paruošė V. J.

Krt. Jonas SNARSKIS

LIEPSNOK

Liepsnok, lyg krūmu,
kvapsniu kantrumu;
atgyk ryžtingai,
vis pavyzdingai:

nieko neskriaudus,
kaltų nebaudus,
tiktai pakentus,
tik pasišventus,

lyg viens kelmelis,
lyg viens žiedelis;
tai malonumas,
tai nuostabumas!

1984 Velykos

LAIŠKAS IŠ BIRŽŲ

Iš okupuotos Lietuvos, iš Biržų, rašoma:

"... Patraukiau į estradą šalia mūsų bažnyčios, kur sklido garsiakalbių muzika. Žinau, kad kovo 3 d. žiemos palydos šventė, o ar ji jau įvyko, ar įvyks - nesuku galvos. Kelios mašinos, keli kioskai, keliolika žmonių, Pagalvojau, kad tai patys ištvermingieji šventėjai. Muzika taip stipriai liejosi, kad buvo noras nuo jos kuo toliau pabėgti. Todėl pasileidau į antrą ežero pusę, link užtvankos. Žiemą ledas išlaužė užtvankos medinius skydus, tai ežero vanduo nukrito apie vieną metrą. Ant ežero ramybės neradau, nes ir antrame krante muzika girdėjosi. Grįžtant atgal, prie bažnyčios jau rinkosi žmonės pamaldoms. Pagalvojau, užeisiu pažiūrėti, kaip skaitlingai susirenka. Lauke prie durų stovėjo trys senukai ir susijaudinę spėliojo, ar 12 val., kai prasidės pamaldos viduje, ta muzika nutils? Senukai buvo pikti. Įdomu, kad jie samprotavo taip, kaip savo laiku mano tėtė: švenčių estrados prie reformatų bažnyčios įrengimas yra katalikiškų davatkų, išvirtusių į komunistus, darbas. Mes prisimename kai ką girdėję iš senesnių žmonių, kaip H. Korsakienė vaizdžiai aprašė tuos laikus, kai į Biržus skirdavo pačius aršiausius, trumparegius, nesuklysiu pasakęs, bukapročius katalikų klierikus, kuriems svarbiausias tikslas buvo savo ganomos bandos tarpe kurstyti neapykantą prieš kitaip tikinčius. Savo fanatizmą jie statė aukščiau už vienybę. Jei tiems valdininkams, nuo kurių sprendimo priklausė estrados vietos parinkimas, būtų tekę ją įrengti prie katalikų bažnyčios - Dieve gink! Būtų nepatenkinti mamos, močiutės, seneliai - ranka nekiltų tokių projektą patvirtinti. Negalima užgauti jausmų artimų ir brangių žmonių... Kas kita prie reformatų bažnyčios. Čia iš artimų ir brangių žmonių kai kas net apsidžiaugs: taip jiems ir reikia, tiems kitatikiams. Kam jie savo laiku mūsų gerąjį kunigėlių (kun. Kuprevičių?) nervino... O kai kam gal buvo naudinga pasirodyti, kad kovoja su religija. Nors paskutinėje konstitucijoje, kalbant apie tikėjimo laisvę, sakoma, kad tikinčiųjų jausmų išveidinėjimas yra nusikaltimas, o tikintieji neturi terorizuoti netikinčiųjų. Pagal šią formulę, kai lauke garsiakalbiais liejasi muzika ar kalbos taip, kad bažnyčioje melstis negalima, tai su tikinčiųjų jausmais viskas tvarkoje. Jei kas priešingai galvoja, galva sieną gali daužyti, gal padės. Katalikų tikinčiųjų reikalai, lyginant su reformatais, nepalyginamai geresni. Lemia čia gyventojų skaitlingumas, gelbsti ir fanatizmas.

Praėjusiais metais gegužės mėn., kai buvo iš Vokietijos atvažiavęs liuteronų kun. Urdzė ir laikė pamaldas, estradoje vyko šventė ir muzika linksmino bažnyčios lankytojus ir svečią. Tada,

sako, kai kas iš Biržų valdininkų, buvo susirūpinę, kaip svečiui patiko visa tai.

Teko aplankyti visą eilę mūsų respublikos miestų, bet niekur neteko pastebėti ir, tur būt, niekur nėra tokios nekultūringos kaimynystės, kaip Biržuose. Negalima pagirti biržiečių už skonį, kai gražias bažnyčios architektūrines formas uždengė šiūpelio formos estrada...

Besišnekant su tais senukais, išėjo iš bažnyčios kunigas. Apie 40 m. amžiaus, draugiškas; nesijaučia tos distancijos, kaip su kun. Jašinsku. Jis irgi susirūpinęs dėl to triukšmo, bet tikisi, kad šventei prasidėjus, muzika aprims.

Kunigas šnekus, paaiškina kuo skiriasi liuteronų tikyba nuo reformatų. Pasakoja buvęs Vengrijoje, kur katalikų bažnyčia jam labai patikusi, nes ji visai kitokia, ne tokia fanatiška, kaip Lietuvoje. Jam tekę ir Vilniuje užėti į katalikų bažnyčią, kur jį maldininkai pervėrę tokiais žvilgsniais, kad skubėk bėgti lauk. Biržuose su katalikų kunigais nėra jokie bendravimo. Jaučiamas visiškas ignoravimas".

P. A.

Muziko P. Mieliulio koncertas Ziono Liuteronų bažnyčioje 1985.III.17 d

.Foto M. Nagys

75 METAI „ZIONO” PARAPIJAI

Ziono Lietuvių Ev. Liuteronų parapija 1985 m. kovo 17 d. paminėjo 75 m. jubiliejų ir J. S. Bacho 300 m. gimimo sukaktį. Šiai šventei atžymėti Jakubėno vokalinis ansamblis ir lietuviai muzikai instrumentalistai, kompozitoriui P. Mieliuliui vadovaujant ir diriguojant, surengė religinį koncertą. Prieš pradėdant koncertinę dalį, parapijos klebonas J. Juozupaitis, sukalbėjęs maldą, nušvietė parapijos gyvenimą bei veiklą nuo pat įsteigimo. Pabrėžė taip pat J. S. Bacho milžinišką reikšmę muzikoje.

Muz. P. Mieliulio koncerto 1985.III.7. bendras vaizdas. Foto M. Nagys

Koncerto pradžioje solistai: A. Buntinaitė, B. Variakojienė, Gr. Strauskas, Eglė Rūkštelytė ir V. Mieliulis Sr. puikiai atliko J. S. Bacho, J. Naujaliao, V. Jakubėno, P. Mieliulio ir kitų kompozitorių kūrinius. B. Variakojienės "aksominis", kaip mėgdavo sakyti Vl. Jakubėnas, jai giedant Naujaliao "Kai širdį man skausmas"... ne vienam klausytojui tikrai suspaudė širdį.

Kulminacinis koncerto taškas buvo P. Mieliulio oratorija "Iš Egipto" su choru, orkestru ir solistais, Veikalas suskirstytas į tris pagrindines dalis: "Pranašas", "Į pažadėtą žemę" ir "Per dykumą su Viešpačiu". Daugeliui koncerto dalyvių šią oratoriją (t. p. ir pirmąją dalį) jau teko girdėti 1984 m. gruodžio mėn. 16 d. Tė-

viškės bažnyčioje, bet tai nesumažino malonumo dar kartą pasiklausyti darniai suharmonizuotos, tai švelnios, tai vėl itin dinamiškos muzikos. Vietomis melodijos lyg ir pasikartojančios. Išskirtini "Zipporah'os džiaugsmas", "Religinis maršas", "Išėjimas iš Egipto", "Garbė Aukščiausiam". Neskaitlingas Vl. Jakubėno vokalinis ansamblis su orkestru skambėjo galingai, lyg didžiausias choras. Antroje oratorijos dalyje "Į pažadėtą žemę" smuiku solo labai gražiai pasirodė koncertmeisteris P. Matiukas. Be anksčiau minėtų solistų oratorijoje dalyvavo V. Mieliulis Jr. ir A. Paulikaitis. Kompoz. P. Mieliulis kultūringai ir jautriai, su visais piano ir forte niuansais dirigavo aukšto lygio orkestrą. Oratorijos libretto, pagal antrąją Mozės knygą "Exodus", paruošė pats kompozitorius. Akompaniatorė E. Tkach (Tkač) gerai valdo fortepijoną.

Pertraukos metu V. Čėsna meistriškai pagrojo vargonais J. S. Bacho kūrinį.

Koncertas buvo tikrai įspūdingas. Linkėtina talentingajam kompozitoriui, o taip pat koncerto rengėjams, ir ateityje nepailsti.

Po koncerto Rūtos Moterų D-ja pakvietė visus į gražią, erdvią parapijos salę užkandžiams ir kavutei.

H. D.

KONCERTAS TĖVIŠKĖS BAŽNYČIOJE

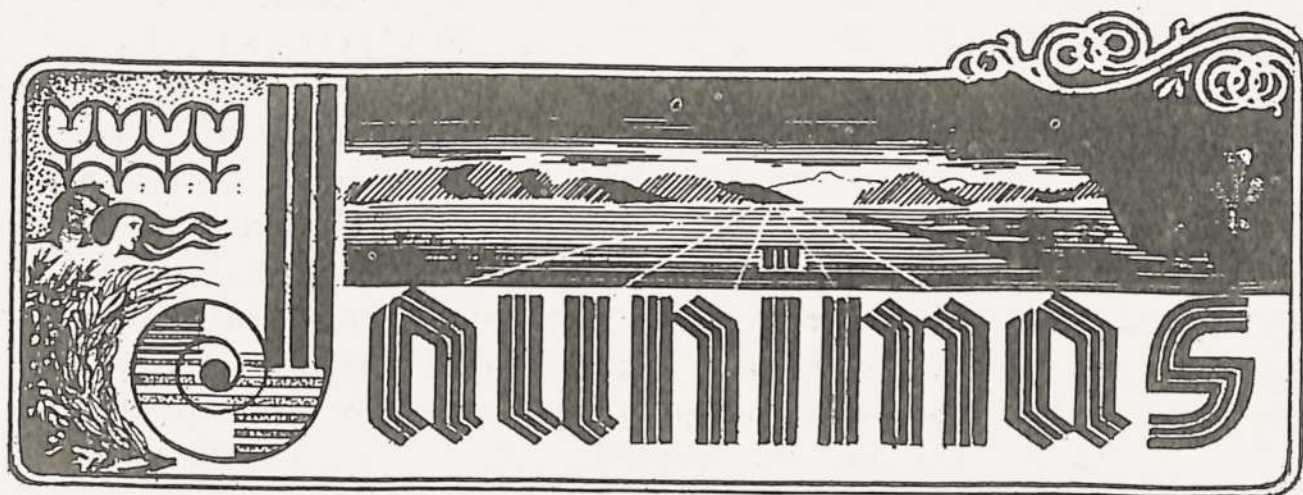
Praėjusį Verbų sekmadienį, kovo 31 d., įvyko tradicinis "Tėviškės" par. giesmių vakaras - koncertas. Koncertas, kaip paprastai, praėjo pakilusioj nuotaikoj, klausantis drausmingo tėviškėčių choro. Buvusiam chorvedžiui Arūnui Kaminskiui pasitraukus (dėl savo tiesioginių pareigų), jo vietą užėmė energingas chorvedis Albertas Paulikaitis. Jis per 7-nias savaites paruošė 9-nias giesmes. Albertas Paulikaitis tylus patrijotas, į vadovaujančias vietas niekad nesiveržia. Chorvedžio darbą pradėjo dar Tauragėj, pavauduodamas kun. Preikšaitį "Pagalbos" chore. Vėliau Colensville (St. Louis) eilę metų vedė "Jeruzalės" par. Chorą.

Koncertas buvo pradėtas naujais pašventintais vargonais Arūno Kaminsko Johan Gottfried Walter preliūdu ir toliau sekančiu iškilmingu Johann Sebastian Bacho choralu "Viešpatį liaupsink!". Toliau sekė Naujaliao "Malda už tėvynę", J. Siniaus "Blaškaisi sūnau", K. Davis "Tenebijo jūsų širdys", P. Mieliulio "Iš Dangaus..." C. A. Kern "Štai karalius" ir kiti dalykai.

Be choro dar dalyvavo su įvairiais solo dalykais šie solistai: Leonas Gružas, Eglė Rūkštelytė, Aldona Buntinaitė, Bronė Variakojienė, Gražina Stauskas, Jonas Jurkšaitis, Viktoras B. Mieliulis, Viktoras Mieliulis (Jr.) ir fleitistė Asta Šepetytė. Chorui ir visiems solistams akomponavo Nijolė Kupstaitė.

Choras, solistai ir abu akomponiatoriai paliko mūsų širdyse gražius prisiminimus.

Tauragis

VILIUS NASTOPKA

VELNIAMYNĖ

(Novelė)

Nors Lietuva savo plotuose neturėjo žemės turtų, neturėjo geležies, aukso ir kitų brangių vertybių, kuriomis didžiuojasi kitos valstybės, bet ji pasitenkino savo tėvynėje atrandamu ir turimu ištekliumi. Pasitenkino tąja aplinkuma, kurioje nuo amžių čia gyveno. Lietuvoje gyveną darbštūs žmonės sugebėjo savo darbu sukurti sotų gyvenimą sau ir savo šeimoms. Įvairių metų laikotarpiai kartais nebūdavo palankūs, nuskriausdavo besistengianti ūkininką, sunaikindavo jo pasėtą derlių. Bet jie per daug nesiskūsdavo ir neaimanuodavo. Mat lietuvių raumenys buvo sutverti lietuviškiems arimams, nes Lietuva jau nuo seno buvo ūkio kraštas. Tik atėjūno ruso paglemžta Lietuvos laisvė neleido pilnai išvystyti visų galimumų. Atgavus nepriklausomybę ir pradėjus kurti nepriklausomą gyvenimą, savųjų žmonių tvarkoma Lietuva atkuto. Atkuto kaip pavasario gamta, išsilaisvinusi iš žiemos gruodo. Pražydo kaip pavasario ankstyvoji gėlė.

Senovės Lietuvos girios buvo praretėjusios. Daug jų iškirto svetimieji, tik neišbrendamų pelkių niekas nebuvo palietęs. Jos stovėjo paslaptingos ir bauginančios. Niekas nedrįso dar jų paliesti. Buvo užtenkamai aukštesnių vietų, kurios tiko dirbamai žemei. Didelių dvarų plotai, kurie priklausė carų patikėtiniams, kartais būdavo apleisti galulaukėse. Dvarų ponai nesirūpino, nes jiems pilnai užteko tų gėrybių, kurias uždirbdavo mažai apmokami ir skriaudžiami jų kumečiai.

Mituvos kaimas, kuris buvo taip arti Mituvos upelio, nepasižymėjo dideliu gamtos grožiu. Atskirų sodybų dideli medžiai ir jų plačios šakos uždengdavo senas kaimo sodybas. Žmonės nebedengė naujų stogų, o tik lopė senus, kad vanduo nepersisunktų į trobos

vidų. Visi laukė matininkų, kurie valdžios buvo paskirti išskirstyti Mituvos kaimo laukus. Prašymas buvo surašytas jau keturi metai, bet dėl matininkų trūkumo reikėjo laukti eilės. Mituvos kaimo laukai buvo išmėtyti trijose vietose. Tolimesnių rėžių savininkai turėdavo didelio vargo, kol užbaigdavo vasaros ruošos darbus. Sunkiausias darbas būdavo mėšlo išvežimas, nes per tolimą kelią sugaišdavo labai daug laiko. Bendrų pievų Mituvos kaimas neturėjo, tai su gyvuliais, jų laikymu ir maitinimu, būdavo taip pat sunku. Negalėdavo daug jų laikyti, nes neturėjo tinkamų ganyklų jiems ganyti. Bendras taip vadinamų ganyklų plotas buvo neišbrendamas, teleškuojanti pelkė, kuri niekam netiko. Tą pelkė žmonės buvo praminę "Velniamyne". Šonais pravažiuojantis kelias, kuris nuvingiuodavo palei Mituvos upelio pakraują, buvo išgrįstas žvyru. Lietingomis rudens dienomis, kada vanduo pakildavo Mituvos upelyje ir užliedavo pravažiuojamą kelią, žmonės turėdavo labai daug vargo. Pasitaikydavo ir nelaimių tiems keliautojams, kurie nežinodavo tos vietos, kur pelkė buvo prisiglaudusi prie žemiausios kelio vietos. Vanduo ant kelio susilygindavo su pelkės vandeniu. Pakeleivis, nematydamas tos vietos ir pasukęs arklių į pelkės pusę, pradingdavo "Velniamyne". Pasisekdavo kartais Mituvos kaimo žmonėms išgelbėti nelaimingąjį, bet kartais toji laimė nevisiems nusišypsodavo.

Antanas Noreika, kuris gyveno prisiglaudęs prie "Velniamynės", turėjo sklypą žemės. Nedaug tos žemės jam priklausė. Užtekdavo tik daržovėms. Kada matininkai išmatavo, rado truputį daugiau hektaro žemės. Antanas Noreika kartais pavydėdavo savo kaimynams, pas kuriuos vasaros metu dirbdavo, talkininkaudavo jiems. Jis nebuvo samdomas bernas pas vieną kurių ūkininką. Jis buvo daugiau linkęs savistoviai dirbti. Jis galėjo pakaustyti arklius, nors kalvio amato labai nemėgo, nepatiko jam tie dūmai ir begalinis trenksmas - daužymas geležies. Galėjo jis pasidirbti ratus, nevisiems, bet tik sau, o kartais ir labai geram kaimynui. Jam labiau patikdavo gamtoje, ūkio darbai. Žiemos metu jis braukdavo linus. Čia tikrai jis atsigaudavo. Uždirbdavo gerai. Nepatingėdavo taip pat pasamdytas važiuoti į girią parvežti miško medžiagos. Ypatinai, paskutiniu laiku, kada jau žadėjo matininkai išskirstyti jų kaimą į vienkiemius, negalėjo apsiginti nuo pasiūlymų. Visi jį traukdavo į savo pusę. Kiek galėdamas Antanas Noreika prie visų taikėsi. Jis nenorėdavo praleisti progos, o taip pat nepajėgdavo atsakyti. Retai, nors ir pasitaikydavo kokių nesusipratimų su darb-daviais, Noreika stengdavosi užmiršti tuos nesklandumus, stengdavosi nekeršyti.

Noreikos sąlygos buvo kitokios. Jis, nors ir vieną hektarą turintis, skaitėsi Mituvos kaimo gyventojas. Jo troba buvo nedidelė, bet

pilnai užteko jo žmonai Anelei ir dviem augantiems vaikams: Kostui ir Vytautui. Jis nelaikė daug gyvulių. Užsiaugindavo dvi kiaules, turėjo ožkelę ir vištų, kurias prižiūrėdavo jo žmona. Be namų ruošos, Noreikienė dar suspėdavo kai kurioms kaimo ūkininkams suverpti, numegzti kojines ir pirštines. Jai darbo būdavo taip pat per akis.

Noreikų vaikai, baigę pradžios mokyklą, padėdavo tėvams. Jie buvo geri piemenėliai. Ganydavo tik savo kaimo ūkininkų gyvulius. Neieškodavo kitur vietos ganyti. Vakarais jie sugrįždavo į savo tėvų namus pernaktoti.

Noreikų šeima buvo labai pareiginga. Vaikai nesipriešindavo tėvų valiai, nors ir nebūdavo skriaudžiami. Jie turėdavo mažiau laiko, negu ūkininkų vaikai. Kartais senis Noreika pavaduodavo savo vaikus sekmadieniais. Pats už juos paganydavo. Leisdavo savo vaikus pažaisti su kaimo ūkininkų vaikais, pasimaudyti Mituvos upelio gilesnėse vietose.

Kada Mituvos kaimas buvo išmatuotas, kada žemės rūšys buvo paskirstytos, tada prasidėjo naujų vienkiemių rinkimai. Kiekvienas stengėsi atgauti priklausomą jam žemės dalį. Jeigu keliems patikdavo ta pati vietovė, tai prasidėdavo varžybos. Stengėsi kiek galint išsisprausti į tą plotą, nustojant tam tikros normos savo nuosavos žemės. Matininkai kiek galėdami stengėsi patarti ūkininkams neišivelti į didelius ginčus - varžybas, neprarasti daug žemės, kurią jų tėvai buvo jiems palikę.

Ir taip praėjo Mituvos kaimo išdalinimas į vienkiemius. Pati "Velniamynė" buvo lyg priedas, bevertis žemės gabalas, atitekęs savininkams, kurie gavo sau sklypus palei tą pelkę.

Antanas Noreika buvo anksčiau išsikalbėjęs su melioracijos inžinieriais, kurie matavo Mituvos upelio baseiną ir kurie žadėjo įvykdyti melioracijos projektą, kada bus galutinai išskirstytas Mituvos kaimas. Jie paaiškino, kad "Velniamynė" bus taip pat galima aptvarkyti, nusausinti. "Velniamynė" buvo taip pat išmatuota, nors daug vargo turėjo melioracijos matuotojai, kol išniveliavo tą priltvinkusių vandens pūslę.

Noreika susigundė pakeisti savo hektarą geŕos, gerai išpurentos žemės į "Velniamynės" liūną. Važinėjo į apskrities miestą, teiravosi melioracijos skyriuje, kalbėjosi su matininkais ir agronomais, bet tikro atsakymo negavęs, paliko pats vienas apsispręsti. Matininkai buvo prižadėję palikti jam tą sklypą be varžytinių, kaimo ūkininkų išrinkta komisija tam sprendimui visai nesipriešino, bet Noreika sugalvojo paimti dalį "Velniamynės". Kaimo ūkininkai nesuprato jo plano, bet nenorėjo per daug ginčytis... Be ilgų derybų Noreika gavo "Velniamynės" dalį, 40 hektarų neišbrendamo liekno. Toji "Velniamynė", iš tolo aplenkiamą, kaip pavojingiausia

apylinkėje vieta, susirado šeimininką. Noreika, iš pat mažens pažinęs apylinkes, išbraidęs seklesnes vietas "Velniamynėje", atradęs dribsmėlyje įsiveržusias "akis", aptikęs taip pat ir nežymius kalniukus, kurie, apaugę viksvomis, stiebėsi, lyg nenorėdami pasirodyti pranašesni, suviliojo Noreiką.

Visokių gyvūnų buvo "Velniamynėje". Tylų vakarą girdėdavai garsus, visokius šnabždėjimus, kartais būdavo net klaiku praeiti nakties metu pro tą, taip žmonių vadinamą, velnių apsėstą vietą. Ne kartą ūkininkai, važiuodami iš turgaus, truputį su draugais išlinksminę, paklysdavo prie "Velniamynės". Jie tvirtindavo, kad velnias juos paklaidino. Kada liūno paviršius, apdengtas auksinėmis putomis, sublizgėdavo, tada nakties metu pasirodydavo švieselės. Tos švieselės nuvedavo pakeleivius į priešingą pusę, toliau nuo namų. Senesnieji Mituvos kaimo gyventojai tvirtindavo, kad "Velniamynė" palengva keičiasi, kad mažiau pasitaiko "vaiduoklių", nes žmonės pasidarė blogesni, daug jaunimo yra parsidavę velniui savo "dūšią", todėl ir velnias jų daugiau nebepersekioja, leidžia jiems laisvai praeiti pro tą "Velniamynės" išmintą jų taką, nenuklaidina į kitus pakampus, toliau nuo savų sodybų.

Noreikos noras buvo turėti daugiau žemės. Kažkaip žemė jį viliojo. Dirbdami jie su žmona ir vaikais paimdavo per metus nemažą sumą pinigų, bet susitaupyti per daug negalėjo. Mieste, arba panaudodamas savo energiją amatuose, būtų galėjęs daugiau uždirbti ir gražiau prasigyventi, bet jis nenorėjo gyventi mieste. Jį traukė kaimas ir gamta. Todėl dabar, pasirinkęs pelkę, jis nesitikėjo iš karto didelių stebuklų. Bet surinktos žinios iš kitų Lietuvos vietų davė jam viltį šį tą padaryti su ta pelke.

Vienas ūkininkas, pasilikęs našlys, kuris buvo gavęs Noreikos žemę, paliko Noreiką laikinai gyventi savo sodyboje. To ūkininko du sūnūs buvo išėję į miestą ir nežadėjo grįžti, o tėvo sveikata, nors ir buvo gera, bet senatvė pradėjo spausti pečius. Kas metai jis linko arčiau prie žemės, kaip ir jo žilvitis, išsišakojęs palei prieklėtį. Jis pasiūlė Noreikai išnuomoti savo žemę. Prižadėjo duoti laikinai arklius apdirbti žemę, taip pat paliko vieną karvę. Noreikai tas pasiūlymas taip patiko, kad jis net norėjo pulti kaimynui ant kaklo ir jį išbučiuoti. Iš pradžių, praradęs savo trobelę, nežinojo kur jam teks prisiglausti, kol sulipdys kokią laikiną lūšnelę ant išsikišusio guburėlio pelkės pakraštyje.

Su ūkininku, kuriam padėjo apdirbti jo žemę, taikiai sugyveno. Vienas kito neskriaudė. Atsiskaitė. Noreika, matydamas, kad žmona dar vis pilnai neatsigauna nuo jo pasirinktos ateities sodybos "Velniamynės", ją guosdavo:

- Nieko, Motin, mokslas daug gali. Pamatysi, kad čia greitai viskas aukštyn kojomis apvirs. Greitai nepažinsime savo "Velniamy-

nės".

- Dieve duok, - išsilygindavo Noreikienės raukšlėtas veidas. - Mes gal per daug laimės ir nepajusime, bet savo vaikams paliksime gražią sodybą, kuri bus neprastesnė, kaip kitų ūkininkų vaikų. Mes savo gyvu pavyzdžiu įrodysime, kad nedaug teturėdami - tik gale kaimo trobelę, palikome gražų vienkiemį.

Dar daugiau nušvisdavo Noreikienės akys. Ji pasijusdavo tokia lengva ir stipri, kaip anais laikais - jaunystės metais, kada Antanas Noreika jai pasipiršo. Jis galėjo pasiimti kokią ūkininkaitę, kurios sukdavosi apie jį, bet jis kažin kaip išžiūrėjo į ją. Jis pasirinko ją tokią paprastą, bet nuolaidžią ir darbščią, kuri tarnavo pas kaimyninį ūkininką, kuri dažnai sekmadieniais praeidavo pro jo sodybą. Jai pavydėjo ūkininkaitės, bet ji nesipūtė prieš jas. Gal tik širdyje pasidžiaugdavo. Jis tada jai nesiūlė aukso kalnų. Jau tada jis šnekėjo jai apie darbą. Išliedavo savo svajones. Išsitardavo, kad norėtų palikti savo vaikams koki nors, nors ir labai mažą, vienkiemį.

Ji tada patikėjo Antano žodžiams. Bet dabar, kada realybė stovėjo jų akyse ir "Velniamynės" liūno vanduo telkšojo po jų kojomis, Anelės mintys kartais nukrypdavo į juodą tašką. Ji, tarytum, suklupdavo pusiaukelėje, bet vyro tvirti pečiai vėl prilaikydavo ir įtraukdavo į naujas gyvenimo vėžes.

Antanas Noreika neapsiriko. Atėjo žadėtoji pagalba. Prasidėjo melioracijos darbai. Susirinko daug melioracijos darbininkų. Užplūdo Mituvos kaimą nauji žmonės. Jų veidai buvo saulėje įdegę, o rankos tokios grubios, kaip tas žvyruotas kelias, kuris vingiavo palei Mituvos upelį. Jie buvo stačiokai. Kalbėjo įvairiomis tarmėmis, kurias būdavo sunku suprasti. Jie būdavo vadinami "zimago-rais" - griovkasiais. Savo tarpe darbininkai buvo pasiskirstę grupėmis, daugiausia po dešimtį į vieną grupę. Kultūrtechnikai-inžinieriai paskirstydavo jiems po tam tikrą plotą kasimo darbų. Darbininkų grupių vedėjai jau buvo prityrę darbininkai, jau daug metų dirbę prie kasimo darbų. Senesni, dar ir caro valdymo laikais, buvo įgiję daug praktikos. Jie suprato inžinierių išduotus davinius, pagal kuriuos turėjo vykdyti upių reguliavimo darbus.

Pasipylė žemės. Drumzlinas vanduo pradėjo veržtis į Mituvos upelį. "Velniamynės" vanduo taip pat papildė Mituvos upelio vandenį. Noreikai džiaugėsi, kada dalis liūno vandens nugarmėjo ir aukštesnės vietos pradėjo sausėti.

Bet čia tik buvo pradžia. Sureguliuotas upelis nusinešė daug vandens iš slėnesniųjų vietų, bet dar neištengė paliesti nuo seno įsisenėjusių "akių", "užkeiktų" vietų, kur dar teleškavo dumblinas vanduo.

Daug darbo dar reikėjo įdėti Noreikai, kad pažabotų tą jo savo

noru pasirinktą vietą ir pagerintų taip, kad būtų tinkama ganykloms ir pievoms. Tų pačių melioracijos inžinierių pagalbos jis dažnai šaukdavosi. Atėjo laikas, kai pirmosios kliūtys buvo nugaltėtos, kada jis su menku savo turteliu persikėlė gyventi su "velniais". Jis atsiskyrė nuo kaimo ir lyg apaštalas persikėlė į krūmokšniais apaugusią salelę vidury "Velniamynės". Iš pradžių, apšauktas kvailiu, jis neužpyko. Savo noru, stiprios gyvenimo draugės Anelės padedamas, o vėliau jau paaugusių ir sutvirtėjusių vaikų rankų padedamas, laužė užkietėjusios "Velniamynės" stuburkaulį. Darbas ėjo iš lėto. Pradžioje nusilipdė tik mažą trobelę be tvarto ir tvoros. Nebuvo ir to klevo, kuris rėmė senosios trobos, paliktos kaime, stogą. Iš pradžių lyg ir graudu buvo palikti gimtinės gūžtą. Apsiverkė jis ir jo žmona Anelė, palikę savo mielą trobelę. Tik jų vaikai nerodė gailesčio. Džiaugėsi, kad įdėtas darbas jau pradėjo rodyti vaisius.

Praėjo dar nemažai laiko. Noreikų vaikai dar nesiskyrė iš tėvų. Abu sūnūs buvo gražiai nuaugę, saulėje nudegę ir "Velniamynėje" baigę gyvenimo mokyklą. Atrodė tokie vienodi, kaip du vandens lašai. Tarp vyresniojo Kosto ir jaunesniojo Vytauto buvo dviejų metų skirtumas. Vyresnysis buvo kokiu vienu centimetru aukštesnis. Bet tokio sutarimo, kaip Noreikų sūnūs, buvo sunku rasti, bent toje Mituvos kaimo apylinkėje nepasitaikė sutikti. Jų tėvai kartais pasijuokdavo:

- Jie tur būt ir vieną tik marčią parsives į savo namus.

Apie vedybas abu dar nesvajoję. Nueidavo į vakaruškas, į bažnyčią, bet tikros išrinktosios dar nesurado. Dar nesvajoję. Gal būt toks įtemptas darbas "Velniamynėje" buvo sutrukdęs ką nors rimtesnio pagalvoti apie sukūrimą šeimų - vedybas. Abu vaikai tarpusavyje labai sutarė, bet ir su tėvais nekėlė ginčų. Abu buvo baigę žemės ūkio vedimo kursus. Klausė agronomų ir kitų žemės ūkio specialistų patarimų. Nesišvaistė, bet spaudė pinigus - taupė. Neatleido vadžių ir nesipirko nereikalingų dalykų, be kurių tam kartui galėjo apsieiti. Taupė sunkiai uždirbtus pinigus. Būtiniais pagerinimams negailėjo išleisti nors ir didesnės pinigų sumos.

Žiemos metu prisidurdavo iš šono, padidindavo savo pajamas. Kada pūgos ir šalti orai suvarydavo visus į trobą, ant šilto pečiaus, tai Noreikų sūnūs važiuodavo į girią. Nusipirkę ar iš varžytinių įvarę kartais ir didesnę kainą, jeigu medžiaga būdavo geresnė, pristatydavo į miestą prekybininkams, o dalį tos medžiagos parsiveždavo į namus. Be darbo nesėdėdavo nė vienos dienos. Prie vargo, prie nepriteklių užgrūdinti, mokėjo gerai apskaičiuoti, bet kartu išlaikė ir pusiausvyrą. Mokėjo atsispirti ir prieš nepasisekimus. Per daug svetimiems nesigyrė ir pasisekimais. Kooperatyvų suvažiavimuose, per pieninių susirinkimus, vadovaujami asme-

nys iškeldavo Noreikų šeimos darbštumą. Statė juos pavyzdžiu, bet jie vienodai priimdavo tuos pagyrimus. Nors širdyje ir jausdavo pasitenkinimą, bet iš paviršiaus neišsiduodavo.

Ne vien tik Mituvos kaimas pasikeitė. Visa Lietuva keitė savo senovišką apvaskalą. Neišbrendamų girių ir pelkių kraštas įgavo visai kitokią vaizdą: pradėjo nykti miškai, o pelkėse ganėsi juodmargės karvės.

Daug laiko praėjo, bet vaizdas kas metai keitėsi, neišbrendamoje ir "užkeiktose" vietose pradėjo vaikščioti mirtingasis žmogus.

Dvarai, stovėję gražiausiose vietose, turėdami derlingiausius žemės plotus, turėjo nusilenkti pelkių karalystei, naujakuriams, kurių dalis buvo krauju atžymėję Tėvynės Nepriklausomybę, pasidarė tikrieji šeimininkai. Jie įsikibo į tuos nenaudojamus žemės plotus, kuriuose kadaise prasiverdavo žemė ir paslėpdavo paklydusį.

Susitvarkęs ir atkūtęs, Noreika pajuto norą vėl suartėti su kaimu, kaip pilnateisis ūkininkas, nieko nenuskriaudęs. Nors ir pasigirdavo iš kaimo balsų, kad Antanas Noreika apgavęs kaimą ir užmenką savo žemės sklypelį, gavęs 40 hektarų pelkės. Bet Noreika praleisdavo tas visas kalbas pro ausis. Jam tik vienam buvo gerai žinoma, kokios sunkios buvo jo įsikūrimo sąlygos "Velniamynėje": kiek jis paaukojo darbo, pinigų ir nemiegotų naktų. Kartą Noreika pratarė savo žmonai:

- Sukvieskime pas save kaimynus. Taip jau atsitolinome nuo jų.

- Gaila tų išlaidų, - lyg pritardama vyro minčiai, suabejojo Noreikienė.

- Nieko, motin. Šiaip ar taip jau mes atsistojome ant kojų. Aš esu taupus, bet ne šykštus. Kada viskas buvo pairę, kada nežinojome nuo kurio galo griebtis, tada tokie baliai man pačiam buvo ne galvoj. Bet dabar aš pasiilgau kaimo vyrų. Jie buvo visą laiką tokie geri.

- Bet jie tavęs dažnai nekviesdavo, kada būdavo pas juos didesni baliai, - toliau erzino savo vyrą Noreikienė.

- Kviesdavo, dūšia. Bet kada mes čia atsikėlėme, tai jie nerasdavo kelio, - pasiteisino Noreika, nors pats buvo ne kartą pyktelėjęs ant kaimynų.

Noreikos sūnūs tėvo iškeltą mintį, suruošti pas juos vaišes ir sukviesti visą kaimą, priėmė labai šiltai. Jų širdys buvo taip pat ne molinės. Jie pajuto norą prasiveržti. Norėjo parodyti kaimui savo penkiolikos metų vargą ir to vargo rezultatus. Prieš baliaus suruošimą, pirma jie sutarė pastatyti kryžių, o kryžiaus pašventinimą sujungti su ruošiamu baliumi.

Noreikos ėmėsi darbo. Sūnūs, nuvažiavę pas girininką, išsirinko girioje gražiausią ažuolą. Surado iš Žemaitijos kilusį dievadirbį,

kuris daug kryžių buvo savo gyvenime papuošęs. Daug smūtkelių-rūpintojėlių savo rankomis išdrožinėtu buvo pakabinęs pakelėse prie medžių. Dievadirbio, smūtkelių išdrožinėtojo, vardas buvo Anastazijus. Niekas nežinojo jo pavardės, niekas net ir neklausinėjo jo. Jis buvo savotiškas žmogus. Labai retai pratarėdavo vieną kitą žodį. Kada pradėdavo drožinėti Kristaus statulėlę, tai akių visai nepakeldavo. Jis mokėdavo taip gražiai nudailinti, kad net geriausi skulptoriai pavydėdavo jam tokios Dievo dovanos. Jis nesigirdavo savo darbu. Darbas tęsdavosi ilgiau, negu kitų dievadirbių.

Anastazijus jau buvo pasenęs, bet Noreikoms dar prižadėjo patarnauti. Truputį neprimatė. Buvo kitiems prasitaręs, kad nenorių sugadinti Kristaus veido. Žemaičiuose, iš kur buvo kilęs, kursavo gandai, kad jaunystėje jis sapne matęs Kristų. Po to sapno jis metęs pas ūkininkus darbą ir pradėjęs drožinėti smūtkelius. Savo gyvenime neturėjęs praktikos ir jokio supratimo apie tokį darbą, greitai pagarsėjo po visą Lietuvą. Jį kviesdavosi turtingi ir biedni. Jis jiems vienodai gerai atlikdavo darbą. Bet pas Noreikas ypatingai stengėsi gerai atlikti savo darbą, nes jis buvo girdėjęs, kad Noreikų "Velniamynėje" prisilaikydavo velniai. Anastazijus norėjo parodyti apylinkei, kad "Velniamynėje" jau velniai daugiau neperi savo vaikų, kad čia, jau pergalėjęs šėtonišką esybę, stovi smūtkelis, primindamas žemės dangiškąjį grožį.

Daug svečių suvažiavo pas Noreikas. Nepasitenkino Noreika vien tik savo kaimynais, bet pasikvietė svečių ir iš kitų kaimų. Neužmiršo jis ir savo geradarių, kurie jam padėjo pastabomis, darbu ir patyrimais. Atvažiavo apskrities agronomas, apskrities melioracijos viršininkas, pienininkas ir kitų sričių specialistai, kurie koku nors būdu buvo pridėję savo pirštą prie Noreikų "Velniamynės".

Kunigas pirma pašventino kryžių. Dievadirbys Anastazijus negalėjo nuleisti akių nuo smūtkelio-rūpintojėlio statulėlės. Jis čia buvo įdėjęs visą savo sielą ir išmintį, nes senis Noreika nuo šios dienos žadėjo priglausti Anastazijų pas save.

- Užteks tau čia duonos. Gana prisidirbai. Galėsi čia pas mane gyventi, - prasitarė jam Noreika.

Džiaugėsi Anastazijus, kad ši diena atneša jam tokį gražų atpildą už visą įdėtą darbą prie pakelėse pakrypusių smūtkelių.

Klebonas, savo parapijiečių mylimas, pasakė gražų ir turiningą pamokslą. Jis prašė savo parapijiečių nenutolti nuo Kristaus mokslo.

- Kristaus kančią dėl mūsų nuodėmių teprimena šis kryžius. Kada pasaulyje niaukiasi juodi debesys, mes nenutolkime nuotikėjimo ir krikščioniškojo mokslo. Šis gyvenimas yra pradžia persikėlimo į dangiškąjį, kuris tęsiasi pomirtiniame gyvenime. Žiū-

rédami į šį kryžių, žemiškosios paguodos ramstį, prisiminkime Kristų, kuris už mus kentėjo, kad mes būtume verti dangiškosios palaimos, - baigė klebonas, peržvelgęs savo parapijiečius, kurių veidai jam buvo pažįstami, artimi ir meilūs.

Ant stalų jau kvėpėjo šviežia mėsa, rūkyti kumpiai, skilandžiai, dešros. Skanus miežių alutis putojo stiklinėse.

Noreika susodino garbinguosius svečius galustalėje, iškilmingiausioje vietoje.

Senio Noreikos veidas švytėjo laime. Jis savo kaimynų draugystėje vėl atgijo. Jis buvęs geriausias ir stipriausias kaime darbininkas, susilygino su kitais kaimo ūkininkais, tapo pats ūkininku, pralenkęs gal ne vieną savo kaimyną-ūkininką. Kaimo moterys negalėjo atsistebėti Noreikų vaišingumu. Stalai lūžo nuo valgių ir gėrimų. Kada alus pradėjo veikti, visų veidai paraudonavo. Užsimezgė nuoširdžios kalbos ir užesys kaip bičių avilyje sklido po Noreikų trobą.

- Aš žinojau, kad tu gali savo rankomis pargriauti arklių, kad tu gali kuliamos mašinos ratą pats vienas užkelti ant vežimo, bet aš jokių būdu negalėjau tikėti, kad tu "Velniamynę" galėsi apversti aukštyn kojom ir visus velnius išvarinėsi iš mūsų apylinkės, - juokėsi Mituvos kaimo turtingiausias ūkininkas.

Senis Noreika prasijuokė. Jo žila galva skyrėsi iš kitų tarpo. Jis prisiminė savo jaunas dienas, kada jo svajonėse buvo turėti tik mažutį ūkelį, nuosavą šeimynėlę. Viskas, atrodo, atėjo visai netikėtai. Svajonės išsipildė. Per penkiolika metų "Velniamynės" pelkynas ir neišbrendamos vietos pranyko, kaip toji migla, pasikėlusį rytmetyje į aukštumas.

Apskrities agronomas pasakė kalbą. Jis pirma išgyrė Noreikų darbštumą: Noreikų senių, o taip pat neatsiliekančių nuo tėvų, jų sūnų. Paminėjo, kad savo darbo jėgomis sutvarkė sodybą, taip gražiai gerina kultūrinę pievas, ganyklas ir augina veislinius gyvulius.

Apskrities melioracijos viršininkas nupiešė iš savo pusės tą žmogaus kovą su neišbrendamais ir paskendusiais vandenį žemės plotais.

- Su laiku tokių, kaip "Velniamynės", vietų Lietuvoje nebeliks. Išliks tik vietų pavadinimai. Žmogaus rankos moka nugalėti visas kliūtis, nors kova, atrodo, yra gana sunki, reikalaujanti ištvermės, sugebėjimo ir darbo.

Kalbėjo dar ir pienininkas. Jis pasveikino Noreikas ir palinkėjo tęsti tą darbą, pristatyti tiek daug pieno, kaip ir dabar. Mat Noreikos buvo pirmieji visoje apylinkėje. Jų pristatomoji pieno norma perviršijo visų apylinkės ūkininkų, net ir daugiau žemės turinčių, normas.

Noreikai buvo svetimas toks viešas išgyrimas. Nebuvo pripratus prie tokių gražių kalbų, o čia dar buvo išgirtas tarpe savo kaimynų. Jis tik lingavo savo žilą galvą. Šitų geradarių žodžiai jam lipo prie širdies. Jis pasijuto dar tvirtesnis. Jam buvo malonu žiūrėti į tuos apkrautus stalus, į tą putojantį alų, besivaišinančius savo kaimynus ir garbinguosius, iš miestelio atvažiavusius, svečius. Nuoširdžios kalbos ir malonūs žvilgsniai buvo jam lyg atpildas už tas nemiegotas naktis, už tas pūslėtas rankas, kurios kilnojo iš liūno kelmus, kasė nusausinimo griovelius.

Dail. inž. H. Pavilionis prie savo veliausių darbų. Whittier, CA

Dalis jaunimo ir Noreikų sūnūs, pasisotinę ir išgeinę, jau vaikštinėjo po ganyklas, kuriose ganėsi juodmargės karvės, o šonais aptvertame plote, prunkstė namuose išauginti arkliai. Buvo pakviestas ir muzikantas, kuris užtraukė armonika smarkią polkutę. Atsirado ir šokėjų. Šoko ir jaunieji Noreikos. Jiems labai patiko, kad tėvai suruošė tokių gražų pokylį ir pamylėjo savo pažįstamus, su kuriais dažnai susitikdavo. Buvo girdėję iš kaimo moterėlių pletkų, kad Noreikos yra labai šykštūs, nenori išleisti nė cento pamylėti kaimynus. O dabar pasirodė, kad tokių balių retai pasitaisydavo jų apylinkėje.

Senesnieji, privalgę ir atsigėrę, atsikalbėję su kaimynais ir pažįstamais, patraukė Noreikų išvestu keliuku į didįjį vieškelį, kurio galulaukėje stovėjo dar žymės Noreikų senosios sodybos, dar buvo nenukirstas klevas, kuris buvo užuovėja Noreikoms.

Jaunesnieji dar ilgai nesiskirstė. Grupavosi, šoko ir linksminosi, pamiršę, kad rytojaus diena yra ne šventė, bet sunkaus darbo diena. Ryto aušra jau buvo visai arti, kada paskutiniėji svečiai dingo iš Noreikų sodybos.

Nutilo apylinkėje smagūs garsai. Užviešpatavo tylą. Noreikoms nebeilgai teko padėti galvą poilsui. Reikėjo prižiūrėti gyvulius, pamelžti karves, paruošti bidonus pieno ir važiuoti į pieninę. Bet jie jautėsi patenkinti, nes vakarykštis balius skaidrino jų nuotaiką. Jie, atrodo, buvo pakilę nuo žemės, nuo tos kasdienybės, kuri rišo jų darbą visas septynias dienas savaitėje. Persimesdami su seniais Noreikomis po žodį, jaunieji Noreikos tvarkė jiems pažįstamą ir paskirtą darbą. Šiandien buvo eilė Kostui vežti pieną į pieninę. Mat jie pasiskirstydavo tarpusavyje darbus, be barnių jie atlikdavo kas jiems priklausydavo tą dieną atlikti.

Pieninėje Kostas vėl susitiko savo kaimynus. Dalis jų buvo dar truputį apsnūdę nuo vakarykščio baliaus pas Noreikas, neišsimiegoję trynė akis. Sveikinosi su Kostu, kuris atrodė toks laimingas, nejautė nuovargio ir priėmė su šypsniu jų pagyrimus. Pasisveikino ir pienininkas, kuris maišėsi tarp ūkininkų, palikęs savo darbą atlikti pavaldiniams.

- Na ir prisibaliavojome pas jus, - spausdamas ranką Kostui, pratarė pienininkas.

- Ką čia jau, ponas, - lyg nedrąsiai norėjo užginčyti Kostas.

Išvažiavo Kostas iš pieninės kiemo. Jis daugiausia pieno buvo atvežęs ir šį rytą. Pieno riebumas buvo gana aukštas, nes laikė pagerintos veislės karves. Jis neskubėjo į namus. Neragino arklio, kuris koja už kojos varėsi į priekį. Aplinkui matėsi išmėtytos vienkiemių sodybos. Dangus buvo mėlynas, tik iš vakarų slinko balti debesėliai, kurie dengė dangaus mėlynę. Saulė iš rytų jau buvo pakilusi nuo žemės. Visa diena buvo prieš akis.

Namuose Kosto jau laukė pusryčiai. Valgydami įsijungė radiją. Išgirdo nemalonią žinią. Pranešėjas per radiją pranešė, kad rusai įveda į Lietuvą savo kariuomenės dalinius į tas bazines, kurias buvo išsiderėję iš Lietuvos vyriausybės. Noreikos buvo ne politikai, bet skaitė laikraščius, klausėsi radijo žinių. Jie negalėjo suprasti, kodėl rusai nori turėti bazines čia, jų mažoje žemėje-Lietuvoje, nes patys turi savo didelius plotus.

Ta nemaloni žinia sukrėtė Lietuvos žmones. Kažkoks netikras rytojus nemaloniam nuteikė. Bet toliau gyvenantieji nematė atžygiuojančios rusų kariuomenės. Jie, tie kareiviai, nesimaišė po kojomis tų, į kurių žemę jie įžygiavo. Buvo tai pirmosios kregždės, kurios rengėsi susukti savo lizdus toliau nuo Rusijos, svetimųjų žemių kloniuose. Bet žmonės nemetė savo kasdieninių darbų, nesulėtino darbų tempo, nors ir ėjo gandai, kad rusai kėsinaisi pa-

vergti lietuvių tautą.

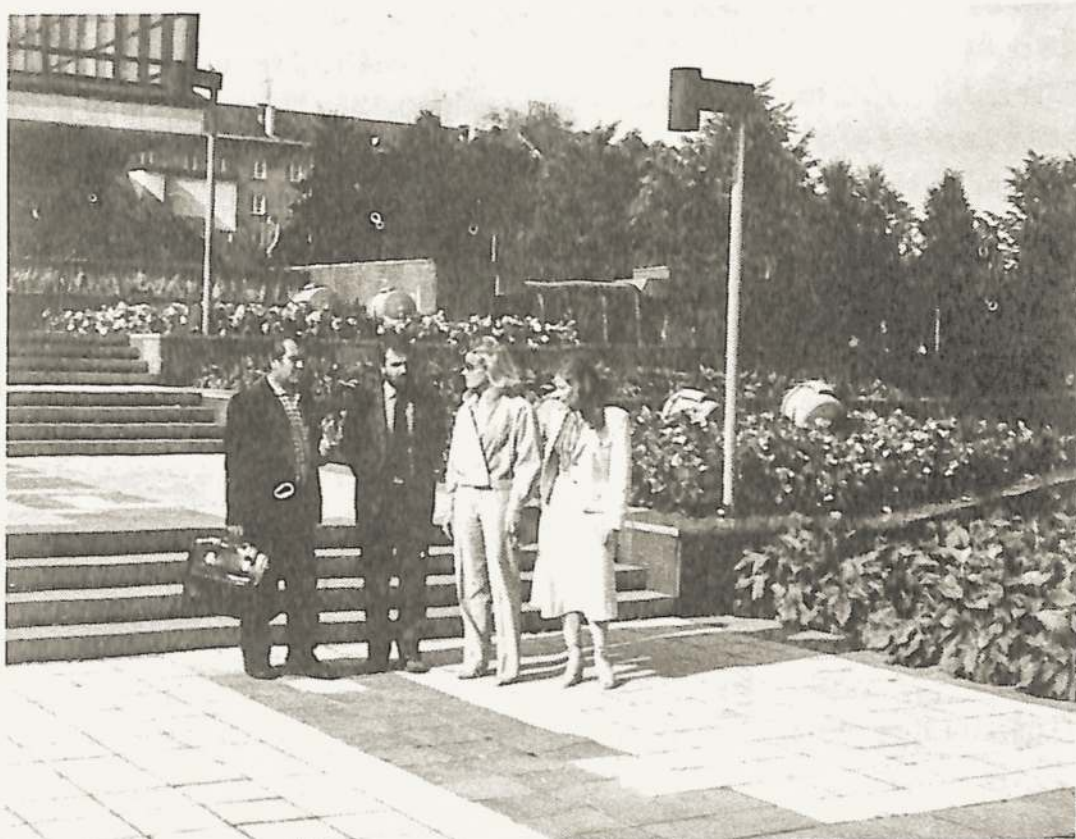
Rusai pavergė Lietuvą. Daug nukentėjo ir Noreikos. Jie jau buvo turtingi-"buožės". Bolševikai neklausė, kaip jie tą turtą išsigijo. Jų žemė nebuvo paveldėta iš tėvų, bet pagerinta ir savo nenuilstamu darbu atkariauta iš pelkynų. Skirstydami Mituvos kaimą, matininkai su kaimo ūkininkais paliko Noreikai didelį gabalą pelkėtos žemės "Velniamynės". Jie atsižadėjo savo mažos, bet gražios sodybos, kad gautų daugiau neišbrendamos ir nenaudojamos žemės, kad vėliau galėtų nusausinę pasidaryti ūkininkais, kad jų vaikams nebereikėtų bernauti pas svetimus ūkininkus ir lankstyti, landžioti po svetimus kiemus. Dirbo kaip jaučiai. Bet naujieji "ponai" bolševikai neklausė, kaip jie išsigijo tą turtą.

Kada buvo priversti atiduoti grūdų pyliavas, tai turėjo pirktis ir skolintis grūdus iš kaimynų, nes jų dirbamos žemės buvo per mažai, beveik visą plotą sudarė pievos ir ganyklos. Visos pajamos būdavo gaunamos iš pieno produktų ir už parduotus, namuose užaugintus gyvulius: karves, jaučius ir arklius. Įdėtas pinigas banke žuvo. Jie ginčydavosi su naująja valdžia. Vis dar tikėjosi teisybę surasti, bet toji teisybė buvo tik bolševikų pusėje, o jie liko tik pastumdėliais savo sunkiai išigytoje sodyboje.

Senieji Noreikos, palikę vieni, kada sūnūs kur išeidavo, apsiverkdavo. Jie negalėjo suprasti, kodėl jie skriaudžiami atsiradusios svetimos valdžios, nes jie niekam blogo nebuvo padarę. Visą gyvenimą tvarkėsi išmintingai. Mylėjo Dievą, pastatė net kryžių savo sodyboje. Pasamdė geriausią dievdirbį Anastazijų, kuris įdėjo sielą ir taip gražiai išdrožinėjo rūpintojėlių, prie kurio po sunkaus darbo dienos parymodavo. Padėkodavo Aukščiausiam už suteiktą sveikatą. Paprašydavo, kad jo neapleistų ir mirties valandoje, nes senatvė artinosi, gyvenimo kelias trumpėjo jam ir jo gyvenimo draugei - Anelei. Prisimindavo ir apie vaikus, kurie buvo geri, nenuklydę, klausė jų. Prašydavo jiems sugebėjimų ir laimės, kad galėtų laimingai apsivesti, susikurti šeimas. Neužmiršdavo ir dabartinių valdžios "ponų". Prašė, kad jie nenuskriaustų jų ir kuo greičiausia sugrižtų į savo didžiąją tėvynę Rusiją. Kartais ir Anastazijus prisidėdavo prie jo maldos. Jaunųjų Noreikų Anastazijus vengdavo. Jis jų nebijodavo, bet kažkaip atrodė, kad juos skiria didelis gyvenimo tarpas. Su seniu Noreika jis sutardavo. Kartais ir kokių žodelių ištardavo, bet maldoje jie mokėdavo susikaupti. Jie, tarytum, jausdavo, kad Aukščiausias juos daugiau supranta.

Bet bolševikų niekas negalėjo pažaboti. Jie darė, ką tik norėjo. Neapkentė tų, kurie jiems priešinosi. Neapkentė ir tų, kurie gražiau ir geriau už juos gyveno. Toks gražus buvo pasaulis. Gamta buvo tokia viliojanti. Bitelės dūzgė po dobilų laukus, rankiojo medų ir nešė į už sodybos pastatytus avilius. Bet bolševikai nematė

to pasaulio grožio, nors ir sakėsi, kad jie nori sukurti pasaulyje rojų. Sugalvojo žiauriausią lietuviams kerštą, kokį tik gali išgalvoti sąžinės netekęs arba beprotis. Bolševikai sudarė sąrašus tų, kurie turėjo būti atplėšti nuo savo tautos kamieno ir išvežti į šaltąjį Sibirą. Neišvengė išvežimo ir Noreikų šeima.

Prie viešbučio „Lietuva“, Vilnius, 1984

Sugrūdo juos į sunkvežimį. Nedavė jiems daug ką pasiimti. Motina verkė, vis kabinosi už savo vyro rankos. Prie sūnų stovėjo ginkluotas kareivis, nes jie, lyg nenorėdami atsiskirti nuo savo sunkiai įdėto darbo, tėviškės slenksčio, stumtelėjo savo kaimo buvusį berną, parsidavusį naujosios valdžios ponams. To užteko. Juos abu sukruvino, o dabar laikė prie tvoros, kol išodino tėvus, o paskui sugrūdo ir juos. Ganyklose ganėsi karvės, už tvoros paliko namuose išauginti arkliai. Pamatę šeiminkus, jie artinosi prie tvoros, tarytum pasiskųsdami, kodėl jų nekinko į vežimus, bet išvažiuoja be arklių su staugiančiu vežimu.

Šunelis, kuris niekuomet neatsilikdavo nuo savo šeiminkų, išlydėjo juos iki Mituvos upelio. Jis grįžo į namus. Nusiminięs atsigulė prie prieklėčio durų ir ilgai žiūrėjo į tą pusę, kur pradingo sunkvežimis su išvežtais jų šeiminkais.

Toks klaikus vaizdas viešpatavo. Senelis Anastazijus, kuris buvo išėjęs į laukus, grįžęs neberado savo geradarių, globėjų. Atsisėdo prie šunelio, kurio nelaimingas žvilgsnis susiliejo su Anastazijaus išverktomis akimis.

- Neatsisveikinau ... Išvežė ..., - lyg pamišęs, žiūrėdamas į smūtkelį kartojo Anastazijus.

Praėjo keleri metai. Noreikų sodybą buvo sunku atpažinti. Iškas-
ti ganyklose grioveliai užsimynė. Niekas jų nebetvarkė. Rudeni, ka-
da palydavo lietus, "Velniamynėje" vėl pradėjo telkšoti vanduo.
Anastazijus pamišęs vaikščiodavo po apleistą Noreikų sodybą.
Naujiesiems ponams nepatiko ir smūtkelis. Jie sunaikino Anasta-
zijaus kūrinį. Anastazijus tai labai skaudžiai pergyveno. Jis pasi-
darė toks vienišas, nes nebeturėjo kam išlieti savo skausmo. Atsi-
klaupdavo arti tos vietos, meldavosi:

- Gerasis Dieve, kam užleidai "Velniamyne" velniams... Juk
Noreika įdėjo tiek prakaito ir darbo, kol jis velnius iš "Velniamy-
nės" išvarė ... Gražink, Gerasis Dieve, senąjį šeimininką, o rau-
donąją "Velniamynės" velnių gūžtą nuplukdyk į Mituvos upelį.

EVANGELIKŲ IŠVYKA Į ODENWALDĄ

(1984. IX. 23)

Kas daug dirba, tas ir visokių jubiliejų susilaukia. Evangelikų
kapelionas Vasario 16 gimnazijoje kun. Fr. Skėrys vos spėjo at-
švęsti 65-ąjį gimtadienį ir štai jau suruošė 25-tą, taigi sukaktuvi-
nę, ištisos dienos išskylą. Su savo kelionėmis jis yra aplankęs visas
pietų, vakarų ir vidurio Federal. Vokietijos žymiąsias vietas su jų
kultūriniais bei religiniais paminklais ir kitais stebėjimo vertais
objektais. Pora kartų buvo pervažiavęs net Prancūzijos sieną ir
pasiekęs Štrasburgą bei jo apylinkes.

Šiemetiniai kelionei kun. Fr. Skėrys parinko rugsėjo 23 - sek-
madienį. Keliauti buvo pakviesti visi mokiniai bei mokytojai ir
gimnazijos personalas bei talkininkai. Dėl įvairių priežasčių ne
visi galėjo važiuoti, bet vis tik susirinko 74 asmenys. Saulėtas ry-
tas žadėjo gražią dieną, nors radijas visą laiką pranešinėjo žvar-
bų orą su lietumi.

Dar prieš 9 val. pilnas dviejų aukštų autobusas linksmi nusitei-
kusių tautiečių išriedėjo iš Romuvos kiemo. Klegėjo jaunas juokas,
pasigirdo ir muzika. Pirmoji sustojimo vieta - universitetinis
Heidelbergo miestas. Jame užtiksi studentų iš visų pasaulio kraš-
tų. Nemažai ir lietuvių yra trynusių jo auditorijų suolus. Tikrai
keletas, o gal net ir keliolika jų yra čia įsigijusių įvairių mokslų
doktoratus. Bet šios dienos kelias vedė ne į gausius universiteto
rūmus, kurie šventadieniais net ir turistams uždari, bet į garsiąją
pili.

Siauromis vienos krypties gatvelėmis pamažu kopdamas į kalną, autobusas savo krovinių privežė prie pat pilies vartų, kur jau savo keleivius buvo išlaipinę 25 autobusai ir daugybė lengvųjų automobilių. Piliai ir jos sodams su įvairiais pastatais apžiūrėti šios dienos kelionės plane skirta tik liesa valanda. Reikia skubėti.

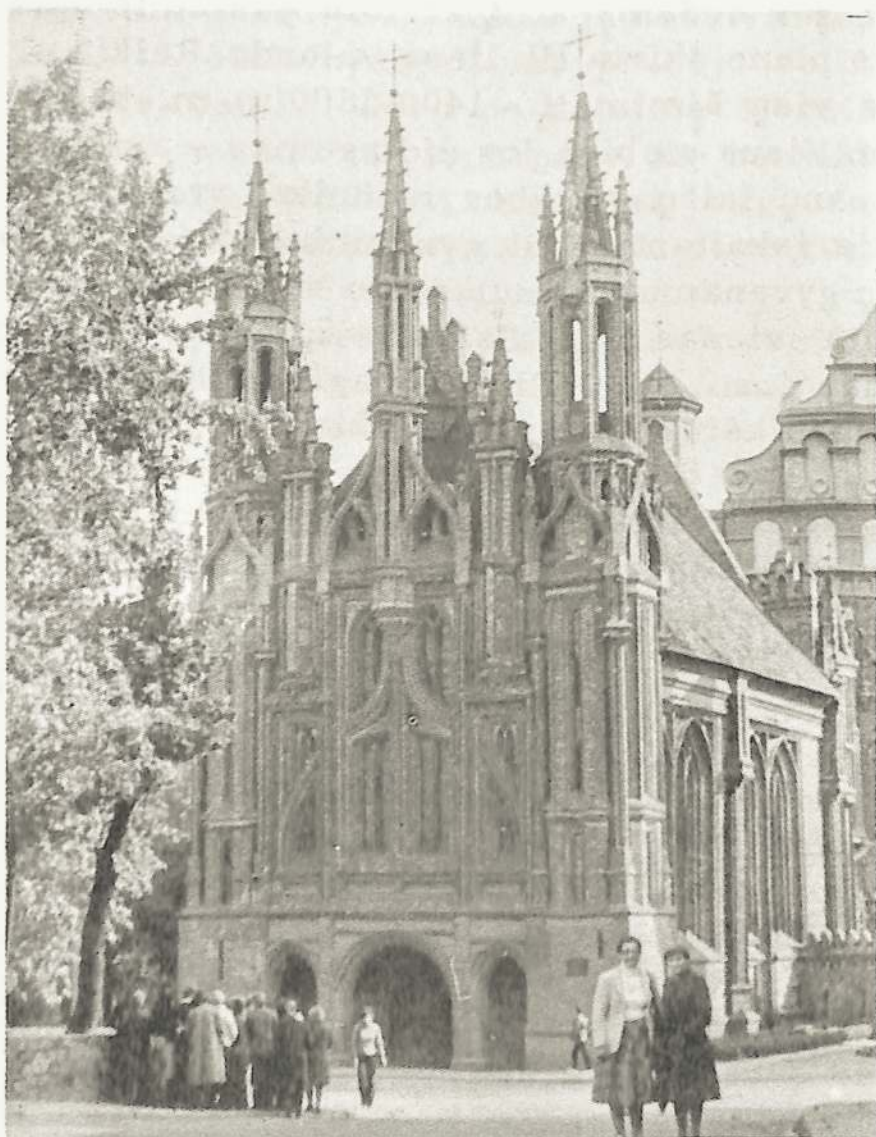
Pilis statyta visą šimtmetį - 1400-1500 m. m., buvusi sugriauta ir vėl atstatyta. Visus stebina jos didingumas - apimtis, išplanavimas, nuostabi anų laikų statybos technika, architektūra, įvairių skyrių paskirtis, įskaitant ne tik gynybinius kanalus ir bokštus, bet ir kunigaikščių gyvenamus namus, puotų sales, o taip pat ir belaisvių kameras. Nė vienas nepraleido neaplinkęs milžiniškos vyno statinės, talpinančios 222.000 litrų smagiai nuteikiančio skystimėlio. Į jos viršų pasikeliama ir nusileidžiama puošniais ažuoliniais, laipteliais. Kitoje, mažesnėje statinėje telpa 45.000 litrų vyno. Ji ir dabar naudojama. Čia pat galima paragauti to gėrimėlio, žinoma, ne kelių šimtmečių senumo. Iš statinės pravestas vamzdis į žemesniame aukšte įrengtą svetainę.

Iš pilies terasos atsiveria žavus vaizdas į jos apačioje esančius universiteto rūmus, į Neckarą su jo tiltais, laivais ir šlaitais ir į visą Heidelbergo miestą su jo gatvėmis, bažnyčiomis ir kitais pastatais. Kuo labiausiai garsus Heidelbergas? Tikriausiai ne tuo, apie ką čia rašyta. Kiekvienas ir vokiečių kalbos neįkandantis užsienietis jums padainuos: "In Heidelberg hab' ich mein Herz verloren". Šiandien nė vienas mūsiškių čia širdies neprarado. Kad ši laimė ar nelaimė ištikty, tur būt reikia kiek ilgiau pakvėpuoti Heidelbergo oru, palankyti studentiškas smukles, diskotekas.

Taigi visi dar sveikomis širdimis Neckaro pakrantėmis, stebėdami pro autobuso langus slenkančius jo šlaitus, nusagstytus dailiomis vilomis ir pilaitėmis, upe plaukiančius laivus ir pašlaitėse susibūriavusius stovyklautojus bei meškeriotojus, pamažu kilome į Odenwaldą. Neckaras - vandeninga ir gražiai sutvarkyta upė, tinkama laivininkystei. Ja plaukioja nemaži keleiviniai ir krovininiai laivai. Tarp Stuttgarto ir Heidelbergo jie turi perplaukti per 20 užtvankų vartų arba pralaidų (šliužų). Įdomu buvo stebėti ir tas užtvankas su laivų pralaidomis.

Sekantis kelionės tikslas - Eberstadto akmens varveklių olos. Jos pasiektos važiuojant be sustojimo pro Dielsburgą, ant aukštos kalvos pilies siena apsitvėrusi ir sena pilimi pasipuošusi kaimą, pro keturių pilių Neckarsteinacho miestą, šiltomis mineralinėmis maudyklomis išgarsėjusį Eberbachą, oro kurortu apsiskelbusį, nors gausios pramonės Mosbachą. Atvykę į Eberstadtą turėjome konstatuoti, kad ir radijo pranešinėjamos oro prognozės kartais nemeluoja - pradėjo lyti. Laikrodis rodė 12 val. Papietavę iš gim-

nazijos virtuvės pasiimtais muštos mėsos kepsniais, sumuštiniais ir obuoliais, nedelsdami pasukome į olas, apie kurias būriavosi gausios grupės kitų keliautojų.

Šv. Onos bažnyčia Vilniuje, 1982 m.

Jei Heidelberge susidurta su keletu šimtmečių žmonių kūryba, tai čia teko stebėti per milijonus metų pačios gamtos sukurtas grožybes. 460 Eberstadto kaimo gyventojų iki 1971 galo nenujautė, kokią nepaprastą turtą slepia jų žemė. Kalvoje už kaimo buvo įrengta akmens skaldykla, kur viena statybos bendrovė gamino medžiagą keliams tiesti. 1971 m. gruody, sprogdinant akmens uolą, atsivėrė žemyn ir gilyn vedęs urvas. Radiniu susidomėjo ne tik savivaldybė, bet ir mokslo įstaigos. Pradėjo plūsti tyrinėtojai. Radinių garsino laikraščiai, radijas ir televizija. Ir buvo kas garsinti. Iki 1971 m. ilgas amžius 631 m. ilgumo ola buvo hermetiškai uždara: į ją nepateko joks gyvas daiktas ir netrukdė kūrybinio gamtos darbo. Tik 1972 m. ji buvo atidengta nustebusiai žmogaus akiai. Stebimės sakais, per šimtmečius pavirtusiais į gintarą. Dar daugiau

tenka stebėtis matant kalkakmenį, per milijonus metų virtusį puošniais stalaktito varvekliais. Neteko pastebėti, kad jie, kaip gintaras, būtų panaudoti puošmenoms gaminti.

1972 m. vietos administracija suuodė, kad radinys ne tik išgarsins Eberstadtą, bet gali duoti ir gražaus pelno. Ji olą pritaikė masiniam turistų lankymui: viduje išgrindė takus, įrengė apšvietimą, o visa kita paliko taip, kaip gamta sukūrė.

Stebint akmens varveklus atrodo, lyg vaškas nuo lubų ir sienomis lašėtų, pavirsdamas nuostabiais pavidalais. Pagal jų išvaizdą suteikti vardai: Baltoji Eberstadto mergelė, vestuvių tortas, dramblio straublys, bananų kekės, vargonai, sakykla, krioklys ir t.t. Vieni varvekliai nuo lubų laša žemyn, tai stalaktiniai, o kiti nuo žemės auga aukštyn, tai stalagmitai. Visi savo išvaizda ir spalva panašūs į gintarą. Tik tokio dydžio gintarų turbūt nėra. Kai kurie jų net 3-4 m. Yra ir adatos plonumo stalaktitų. Sako, kad per tūkstantmetį paauga 1 cm. Urvo apžiūrėjimas su vadovu (kitaip neįleidžiama) trunka 45 min. Grindinys šlapias, vietomis slidus; kai kur tenka net susikūprinus eiti. Kioske gaunamas trumpas prospektas (galima pirkti ir brošiūrą su platesniu aprašymu) baigiamas: "Dar prieš žmonijos atsiradimą gamta sukūrė paminklus, liudijančius Kūrėjo valią, į kuriuos mes šiandien su nuostaba žvelgiame". Su tokiomis mintimis daugumas lankytojų, ir neskaitytų prospekto, apleidžia Eberstadto olą.

Trečia ir paskutinė sustojimo vieta - Amorbachas. Į šitą 4.000 gyventojų miestuką keliautojus patraukia noras pasigrožėti gryno baroko stiliaus 1742-1747 romėnų šventovės vietoje pastatyta bažnyčia ir prie jos esančiu buvusiu benediktinų vienuolynu su gražuole žaliąja sale ir sena bei turtinga biblioteka. Bažnyčioje 16 val. buvo ruošiamas viešas vargonų koncertas. Reikėjo prašyte prašytis įleidžiamiesiems su paskutiniais turistais ją pažiūrėti.

Amorbacho bažnyčia lygintina su kita Bavarijos irgi baroko stiliaus kiek mažesne, bet dar puošnesne Wies bažnyčia. Ir čia baroko stilius lankytojo akiai atsiskleidžia visu gražumu. Vadovas atkreipė dėmesį į labai gražius per 5.000 vamzdžių vargonus, labai gerai išsilaikiusius didelės meninės vertės paveikslus lubose ir sienose. Dabar vienuolyno rūmai ir bažnyčia yra kunigaikščio Leiningen šeimos nuosavybė. Benediktinų vienuolynas įkurtas 734 m. iš Airijos atvykusių vienuolių. Pastatas labai didelis, rūpestingai užlaikomas ir naudojamas profaniniams reikalams. Trečiame aukšte yra žalioji koncertų salė. Joje buvo rengiami vienuolyno koncertai. Ji panaudojama ir dabar iškilmingiems koncertams.

Bibliotekos lankytojai gauna ant batų užmaunamas minkštais padais šliures, kad neapgadintų brangių spalvoto medžio inkrustuotų grindų. Spintose sudėta per 30.000 senų knygų, kai kurios labai di-

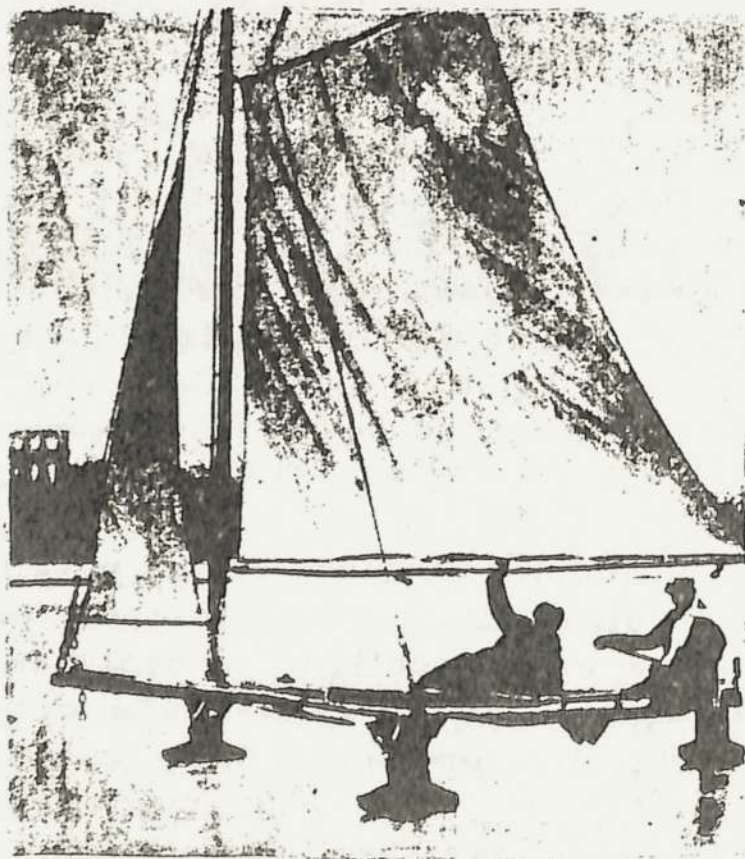
delės ir senos enciklopedijos ir kiti vertingi mokslo veikalai. Galima gauti leidimas jais pasinaudoti, bet tik vietoje. Patalpos erdvios, stilingos, prabangios.

Šios dienos kelionės plane buvo numatytas trumpas sustojimas Michelstadte, kur norėta aplankyti ant stulpų pastatytą miesto rotušę ir gal dar kai ką, bet negalint autobusu arti jos privažiuoti ir lietui vis labiau išsismaginant, nuspręsta keliauti toliau. Lindenfel-se buvo numatytas vienos valandos užtrukimas, bet jį pasiekus, lietus ėmė kibirais pilti. Niekas nenorėjo nei nosies laukan kišti. Tad bendru sutarimu be sustojimo per Bensheimą ir Lorschą patraukta tiesiog į Hüttenfeldą. Sugrižta valanda anksčiau, negu buvo žadėta.

Beveik visi keleiviai Odenwaldą lankė pirmą kartą. Ypač mokiniamis iš užjūrių buvo įdomu susipažinti su gan uždaru Vokietijos rajonu. Odenwaldo kalnai aiškiai matyti iš Hüttenfeldo. Dabar jie nebeatrodys tokie viliojančiai paslaptingi.

Visi nuoširdžiai dėkojo kun. Skėriui už gražią ir naudingą sek-madienio pramogą. Juo labiau, kad visa kelionė visiems buvo vel-tui. O pačiam vadovui ji gerokai pratuštino kišenę.

Bendrakeleivis

Burinės rogės ant Biržų ežero

Foto P. Ločerio

PLUNKSNA IR DIENOS

Mano pirmoji rašytinė "kūryba" ar tik nebus rašymas tetos Amelijos laiškų kitai tetai (Jovasei) į Ameriką. Teta Amelija, ateidama "laiško rašyti", atsinešdavo į laikraščio kraščiuką krautuvėje įvyniotą dvejetą naujų plunksnų, kartais ir pigų kotelį ("rončką") ir rašalo ("černilo"), kuris bene kapeikinėje bonkutėje atrodydavo lyg vyšnių sunka... Rašiau "ruskom litarom, lietuviškais žodžiais", nes kitaip nemokėjau nei aš, nei būtų perskaičiusi teta ("ciocé") Jovasė... Tuos laiškus teta Amelija reikalavdavo būtinai dėti į tvirtus vokus, kurių gaudavo, rodos, iš pašto: "drobinių" - su audeklu už popieriaus. Paprastais "konvertais" teta nepasitikėdavo, ("kol nueis taip toli - gali suplyšti!"), o tas patobulinimas sumanytas ar tik nebuvo mano paties, bene buvau kažin kur radęs toki "stiprų" pavyzdį. O adresą užrašyti aš negalėdavau - teta nepasitikėdavo. Adresą vis nešdavau užrašyti "pas Beresnickį" - buvo tokia "kolonijalių" prekių krautuvė netoli Šiaulių pašto. Tarpe žibalo ir silkių statinių, miltų ir cukraus maišų, užėjęs už aukštos medinės "kasos", kur būdavo vedamos įvairios sąskaitos, pats Beresnickis, rodos, tyčia užsidėdamas akinius, lėtai ir iškilmingai užrašydavo adresą, vėduodamas visu laišku nudžiovindavo rašalą (laiškus rašydamas esu naudojęs pelenus vietoje nugeriamojo popierio), paduodavo man ir liepdavo nepamesti. Už dešimt kapeikų pirkdavau pašte iš valdininko, pasistačiusio medinę, kaustytą, su užraktais, atvožtą dėžę už langelio, pašto ženklą ir laišką su juo mesdavau iš pašto vidaus - į plyšį po langiu. Visas tas reikalas su laiškais į Ameriką būdavo man žymiu dalyku: parašai, imeti, laiškas keliauja į kažin kokius pasviečius per "mares, kurios kelis kartus tiek gilios, kiek yra plačios", o, žiūrėk, po ilgo laiko teta gauna atsakymą, vėl man - skaityti...

Tie laiškai ir buvo mano pirmiausio honoraro šaltiniu. Iš nosinės skepetaitės krašto išrišusi, teta duodavo man didelį varioką, o kartais ir mažą sidabrinį. Nebuvo šykšti Amelikė, kaip ją vadindavo mama. O kiek ji turėdavo kantrybės man laiškus "bekuriant! Ji tikrai man pavesdavo juos "sukurti", nes sakydavo, kad "pats žinau" kaip rašyti, girdavo mano "pometlyvumą" ir stropumą... O aš "ruskom litarom, lietuviškais žodžiais" išdroždavau visą pirmą puslakštėlį su "Tegul bus pagarbintas Jezus Kristus, o ant tamstos atsakymo ant amžių amžinųjų amen!", kitą puslakštėlį - su "bučiuojam tamstos rankeles ir prašom nuo Dievo gero pasivedimo ir sveikatos", (su priedais, - kad ir dar kokia nors dėdienė tą patį daro), toliau puslakštėlis išeidavo su "o dabar pradėsiu

sakyti sudiev, sudiev!.. "gi paskutiniajame jau nieko kito nebe-
būdavo, kaip - "netaip lauksiu saulelės užtekant, kaip nuo tamstos
margos gromatėlės" ir "sudiev, sudiev, likit sveiki mano aplanky-
ti, ir aš lieku sveika", ir - mamytė lieka sveika, ir tetušis, ir ki-
ti... Retai kuomet būdavo į tų jautrumų tarpą įterpiama dar kas
nors - pavyzdžiui, apie orą, ("rugiai šiomet blogi, nes lijo ir lijo
nuo pavasario"). arba dar kokia panaši smulkmena, taip daug reišk-
ianti vargo kaimui...

Iš tetos Jovasės, (kurios išlydėjimą Amerikon esu siuntęs Čika-
gos "Draugui". bet dėl laikraščio nenuolatinio pasiekimo manęs,
nemačiau išspausdinto), ateinantieji laišakai, žinoma, buvo su pa-
barstytu auksu arba sidabru pirmame puslakštyje, su prilipytu be-
sisveikinančių rankų ir gėlių vainiko paveikslėliu, arba su Dievo
Motinos sopulingu paveikslu ir giesme, (kartais - lenkiška), arba
su šiaip dainele, panašia į ką nors, kaip:

"Sunku jumiem atrašytie
ir meilingai apkabytie... "

O iš lenkiško spausdinto teksto buvo, turbūt, kas nors panašioje
dvasioje, kaip:

"Temu tylko plug i socha,
Kto rodzinna zemia kocha... ",

nes iš panašių laiškų beveik tikrai atsimenu tokią ištrauką.

"Tik tam plūgas ir arklas,
kas myli gimtąją žemę... "

Bet man skaitant eiliškai kirtis išeidavo, pabrėžiant žodį "tyl-
ko" - "tik"...).

* * *

Kai Kauno paštas tebebuvo kampiniame name, kur vėliau išsiki-
šo laikrodis, kur tuojau, sodelyje, į šaligatvį išsikišęs, žemai nu-
linkęs, saldžiai kvėpėdavo medis, turėjau keistą sutapimą, kuri esu
nemažai kam atpasakojęs.

Išėjęs iš Laisvės Alėjos, gaudavau pro langelį korespondenciją
"iki pareikalavimo", Ten, ant žalvarine skarda apkaltos lentos, ei-
nančios per visus langelius, kartą įėjęs radau dešimties litų ža-
liąjį banknotą - matomai, pašto ženklų pirkėjo paliktą; pinigą pa-
silaikiau, nes žmonių pašte nebuvo, taigi, perdavus, jis būtų lange-
lio žmogui atitekęs, - kas ten atsimins, kur paliko, ir kas ten ati-
duos!... Kartą, kai jokio panašaus minčių ryšio nebuvo, (nes se-
niai buvau nutaręs, jog Čikagos "Naujienos" už mano raštus nu-
siųstą sąskaitą numetė į šalį, ir seniai nieko nebelaukiau), įeinant
pro duris man staiga iš kažin kur dingtelėjo mintis - ryški, pilna

visiško įsitikinimo, mintis:

- Gausi iš "Naujienu" penkių dešimčių dolerių čekį!

Kaip paprastai, prieinu prie langelio, - paštininkas paduoda Čikagos "Naujienu" laišką (voką), kuriame randu be laiško manišrašytą penkių dešimčių dolerių čekį. . .

Kodėl staigi mintis pranešė apie pinigus? . . Kodėl aš neabejodamas turiniu pradariau voką ir radau - kas minties buvo pasakyta?

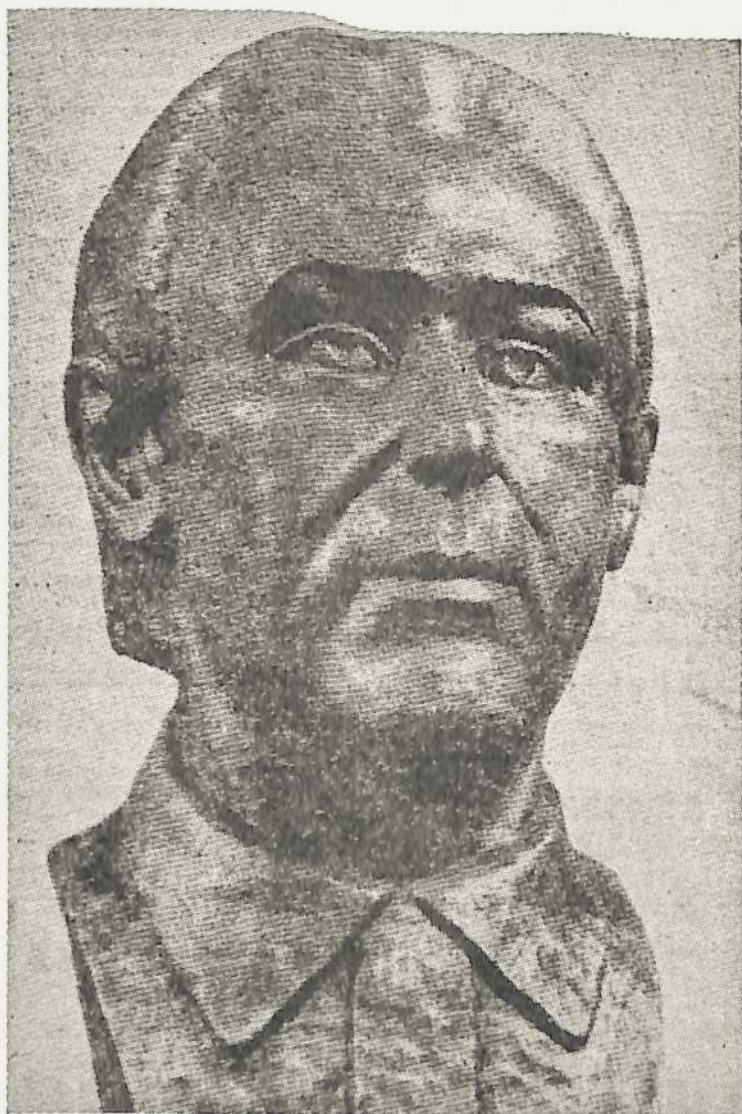
Kam esu sakęs, aiškinau tą (ir negaliu kitaip aiškinti) taip, kad kokie labai švelnūs "fliudydai" man įėjus į paštą padvelkė į mano smegenis nuo laiško, kuris buvo čiupinėjamas išsiunčiančio žmogaus, galvojusio :

- Štai, išsiunčiame Vitkauskui penkias dešimtis dolerių! . . .

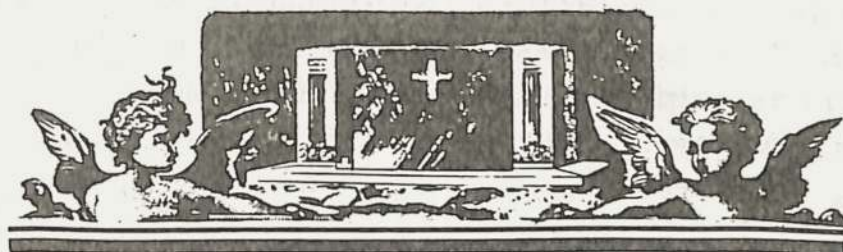
Bet tai labai jautrus turėjo būti smegenų tokį dalyką priimantysis prietaisas ir matomai labai gali būti stiprus "fliudydų" veikimas: perduoti per pirštus, perėję žemes ir jūras, valdininkų čiupinėti ir tuoju suradę kelią į galvą, kurioje ko nors gavimo mintis visuomet buvo pasiruošus, (nes korespondencijos vis būdavo - tik, šiuo atveju, visiškai to nelaukiau ir net nebesitikėjau). . .

Vilniaus bažnyčios

Rasti K. Donelaičio palaikai ir pagal juos atkurtas jo portretas. Sudarius specialią komisiją, kuriai vadovavo dr. L. Gineitis (gavęs daktaro laipsnį už disertaciją apie K. Donelaitį, išspausdintą 1966) ir kurion įėjo istorijos, literatūros, architektūros ir medicinos mokslų specialistai, buvo vykdomi Tolminkiemyje atitinkami tyrinėjimai. Archeologiniams tyrinėjimams vadovavo istorijos mokslų kandidatas archeologas A. Tautavičius. Buvusios bažnyčios griuvenose rasti ir ištirti 25 kapai, kurių du buvo centrinėje navos dalyje, ties altoriumi. Šiedu kapai buvo vėliausieji. Vienas jų identifiкуotas kaip vietos amtmono T. Ruiho, mirusio praslinkus mėnesiui po K. Donelaičio mirties ir palaidoto šalia poeto, kapas. O antrasis kapas buvo identifiкуotas kaip paties K. Donelaičio palaikai, turimoms biografinėms žinioms sutinkant su medicininių tyrimų duomenimis (komisijos 1968 birželio 25 aktas). Suradus K. Donelaičio palaikus, tarp kurių palyginti gerai išsilaikė kaukuolė, pagal prof. M. Gerasimovo nustatytą veido rekonstrukcijos metodą istorijos mokslų kandidatas V. Urbanavičius, šios srities specialistas, rekonstruavo K. Donelaičio portretą. šio portreto nuotrauką ir perspasudiname. Iš K. Donelaičio palaikų taip pat paaiškėjo, kad poeto būta 170-174 cm ūgio, masyvios skeleto konstrukcijos, į amžiaus galą apkūnaus. Tokią informaciją teikia "Literatūros ir meno" 1970.III.28 numeris.

IŠKELIAVĘ AMŽINYBĖN

KURATORIUS DR. JOKŪBAS MIKELĖNAS

Dr. JOKŪBAS MIKELĖNAS (1885-1966)

Gimė 1885 m. liepos 21 d. Mažutiškių km., Biržų vls. ir apsk. Skaityti lietuviškai išmoko pas daraktorių. Pradžios mokslą įgijo pradž. mokykloje. Gimnaziją baigė Tomsko mieste, Sibire 1907 m. ten tuo laiku mokytojavo jo broliėnas Jonas Yčas. 1913 m. baigė Tomsko universitete medicinos fakultetą medicinos gydytojo laipsniu. Nuo 1913-1915 m. buvo gydytoju Nem. Radviliškyje ir Skaistkalnėje. Čia vedė Oną Putniekaitę. I Pas. karo metu dirbo Nukentėjusiems Nuo Karo Šelpti komitete. Vėliau buvo Jaltos džiovininkų sanatorijos vedėjas.

1920 m. grįžo į Lietuvą-Biržus. Buvo Biržų apsk. ligoninės vedėjas, ją įvairiai gerino ir tobulino. Chirurgijos darbą gilino Rygoje, Stockholme ir Berlyne.

Kuratorium išrinktas 1920 m. sinode. 1923 m. išrinktas Kolegijos prezidentu. Tas pareigas ėjo be pertraukos ligi 1941 m., kada išvyko į Vakarų-Vokietiją. 1948. VI. 24 d. jis su prof. dr. kun. P. Jakubėnu sušaukė vokiečioje gyvenančių kuratorių ir Bažnyčios veikėjų Sinodą Tremtyje, kuris jį ir vėl išrinko Kolegijos prezidentu. Kolegijos prezidento pareigoms jis vis buvo perrenkamas ligi 1961 m. Sinodo, kada jo sveikata sušlubavo. Tų metų Sinodas jį išrinko Kolegijos Garbės Prezidentu. Reformatų jaunimo draugija "Radvila" Lietuvoje jį buvo išrinkusi draugijos garbės nariu. Jis visur suspėdavo dalyvauti: šventėse, vaidinimuose ir kituose rengimuose. Biržuose visur jis reiškėsi savo kalbomis ir įvairia pagalba. Dirbo Biržų gimnazijoje, apskrities seimelyje, miesto taryboje. Spaudos darbą dirbo jau nuo 1910 metų. 1922-1924 m. buvo "Biržų Žinių" steigėjas ir redaktorius, Smardonės-Likėnų gydyklos steigėjas. Mirė 1966 m. balandžio 19 d. Čikagoje.

Tai bekompromisinis patriotas, toks jis buvo ir reformatas. Jis nelaukė, kad kas nors ir kur nors jį pasiūlytų ar paprašytų kurioms nors pareigoms, - jis ėjo, ėmėsi darbo, kur matė esąs reikalingas ir gališ, ir visur jis rado laiko. Minėdami jo 100-į gimtadienį ir šiandien mes jo pasigendame. Šia proga reiškiamo užuojautą jo sūnui Jonui ir visai jo šeimai.

Redakcija

SENJORAS KUN. J. URDŽĖ

Jazeps Urdze (1909.IX.7 — 1985.I.31)

Senjoras kunigas Jazeps Urdzė gim. 1909 m. rugsėjo mėn. 7 d. Gaudaičiuose, Akmenės valsč., Lietuvoje, mirė staiga Annaberge 1985 m. sausio mėn. 31 d., širdies smūgio ištiktas. Tai skaudus ir netikėtas smūgis Lietuvių Ev. Liuteronų Bažnyčiai išeivijoje.

Velionis 1929 m. baigė Mintaujos gimnaziją Latvijoje ir tais pačiais metais pradėjo teologijos studijas Rygos universitete. Ją tęsė Kaune Vytauto Didžiojo universiteto evangelikų teologijos fakultete. Nuo 1932 m. iki 1936 m. buvo vikaru Skuode. 1937 m. ordinuotas pilnu kunigu. Tais pačiais metais vedė Verą Štrausaitę. Jie buvo kunigo Kupfer'io sutuokti Biržuose evangelikų liuteronų bažnyčioje. Iki 1941 m. kunigavo Biržuose. 1941 m. su šeima repatriavo į Vokietiją ir iki Antrojo Pasaulinio karo pabaigos buvo kunigu Pomeranijoje, Kallies mieste. Aptarnavo dar 13 parapijų apylinkėse, nes vietos kunigai buvo įtraukti karo tarnybon. Po karo buvo katedros pamokslininku Lūbeck'o mieste. Nuo 1945 m. iki mirties aptarnavo lietuvius evangelikus liuteronus Nordrhein-Westfalijoje, Šiaurės Vokietijoje, ir iki 1947 m. buvo Vasario 16 gimnazijos evangelikų moksleivių kapelionu. Nuo 1955 m. ligi 1981 m. buvo Bažnyčios Vicesenjoru. Senjoras kun. A. Keleris sveikatos sumetimais 1981 m. pasitraukė iš pareigų, perduodamas jas svainiui - Jazepui Urdzei, kurias kun. Urdzė ėjo ligi paskutinės dienos. 1948 m. velionis su savo šeima persikėlė iš Šiaurės Vokietijos į Hangalarą prie Bonnos ir tenai įsteigė Pabaltiečių Krikščionių Studentų Sąjungos namą. 1952 m. nupirko Annabergo pilį, ją atnaujino ir pritaikė studentų bendrabučiui, kuriame gyvena Bonnoje einančių mokslus studentai ir ruošiami įvairūs suvažiavimai. Annabergo pilies bendrabučiu yra pasinaudoję ir daugelis lietuvių studentų. Čia yra vykę ir lietuvių suvažiavimai. Nuo Annabergo išsigijimo ligi mirties jis buvo to namo vyriausias reikalų vedėjas ir suvažiavimų organizatorius. Savo neeiline veikla išgijo daug nuopelnų lietuvių evangelikų ir aplamai lietuvių tarpe. Į šitą namą jis įdėjo savo visą energiją ir sveikatą. Tai buvo velionio svarbiausias gyvenimo darbo laikotarpis.

Po Antrojo Pasaulinio karo, įsteigus Lietuvių Ev. Liuteronų Bažnyčią išeivijoje, J. Urdzė buvo Vyriausios Bažnyčios Tarybos nariu iki mirties 1985 m.

Iškilmingos laidotuvės įvyko š. m. vasario mėn. 6 d. centrinėse kapinėse Bad Godesberge. Apeigos pradėtos kapinių koplyčioje giesme. Psalmę 90 skaitė kun. Fr. Skėrys, pamokslą latvių kalba pasakė kun. Paulis Urdzė, velionio brolis. Po antros giesmės pamokslą vokiečių kalba pasakė kun. Amling, velionio žentas. Sukalbėtos maldos lietuvių, latvių ir vokiečių kalbomis. Išžegnojimas latvių kalba. Pabaigoje sekė vėl giesmės. Per 40 minučių visos

apeigos koplyčioje turėjo būti baigtos, nes laukė kitos laidotuvės.

Apeigos prie duobės pradėtos giesme. Jono Evangeliją 14 nuo 1 ligi 6 skirsnelio skaitė kun. Fr. Skėrys. Kitas apeigas atliko kunigai Paulis Urdzė ir Amling.

Po palaiminimo pirmasis prabilo kunigas Fr. Skėrys lietuvių kalba atsisveikindamas Lietuvių Evangelikų Liuteronų Bažnyčios Vyr. Tarybos prezidiumo pirmininko vyskupo Anso Trakio, Vasario 16 gimnazijos evangelikų Jaunimo ratelio, garbės senjoro kun. Adomo Gelžiniaus iš Braunschweigo, Salzgitter-Lebenstedt parapijos pirmininko Jono Rupkalvio ir delegacijos, Pietų Vokietijos lietuvių evangelikų vardu ir asmeniškai, tardamas paskutinį sudiev.

vasario 16 gimnazijos evangelikai mokiniai, apsirėdę tautiniais drabužiais, padėjo minėtų asmenų ir institucijų bei gimnazijos vardu vainikus.

Paliko liūdinčius: žmoną Verą Urdzienę, tris dukras - Kristiną, Miriamą, Edinę ir tris sūnus - Juozepą, Andrėjų ir Ignacą, brolių kunigą Paulių Urdzė bei 8 anūkus: 4 mergaites ir 4 berniukus ir kitus gimines Vakarų Vokietijoje, Lietuvoje ir Latvijoje.

Kun. Fr. Skėrys

KURT, KAZIMIERA NEIMANIENĖ

1901 - 1984

Netikėtas mūsų rytojus ir netikėtai greit jisai gali pasikeisti. Praeitų 1984 metų gruodžio 20 dieną anksti iš ryto Kazimiera

Neimanienė, pradėjus pasiruošimą artėjančiom Kalėdų šventėm, gavo kraujo išsiliejimą smegenyse ir laike kelių valandų užgeso jos gyvybė Evanston ligoninėje. Taip ruoša Kalėdoms pavirto nelauktu pasiruošimu laidotuvėms.

Velionė buvo pašarvota Čikagoje, Petkaus Marquette Funeral Home, kur gruodžio 23 d. atsisveikinimo žodžius tarė Lietuvių Ev. Reformatų Kolegijos prezidentas kurt. M. Tamulėnas ir Čikagos Lietuvių Ev. Reformatų parapijos pirmininkė ir Moterų Draugijos vice-pirmininkė kurt. H. Dilienė. Laidotuvės įvyko gruodžio 24 d. Lietuvių Tautinėse kapinėse. Laidotuvių pamaldas ir apeigas atlaikė vysk. A. Trakis. Po pamaldų atsisveikinimo žodį Lietuvių Evangelikų Tarybos ir savo vardu tarė kun. J. Juozupaitis. Skaitlingi vainikai ir gausus skaičius atsisveikinimo dalyvių parodė, kad velionės netikėtas iškeliavimas amžinybėn neliko nepastebėtas švenčių pasiruošimo sukuryje.

Velionė, duktė Stasio ir Teresės Račkauskaitės Rimkevičių, gimė 1901 m. sausio 27 d. Liepojuje. Pirmo pasaulinio karo metu, 1915 metais, kartu su visais Liepojaus gelžkelio tarnautojais visa Rimkevičių šeima buvo evakuota į Gomelį. Šiuo evakuacijos laiku velionė neteko motinos, kuri sunkiai sirgo ilgoką laiką. Po karo apsigyveno Kaune su tėvu ir dirbo banko ir kitų įstaigų raštinėse. 1928 m. vasario 17 d. ištekėjo už Stasio Neimaño, kuris už keletos metų buvo paskirtas kunigu Nem. Radviliškio parapijoje. Čia velionė dirbo veikliai su parapijos moterų draugija, kurią ji ir įsteigė. 1950 metais, atvykusi į U. S. A., įsijungė į Čikagos Lietuvių Ev. Reformatų Bažnyčios veiklą ir ilgus metus ėjo šios parapijos moterų draugijos pirmininkės pareigas. Buvo išrinkta kuratore 1950 metais. Užaugino keturis vaikus - Margaritą, Stasį, Ievą ir Joną; sulaukė du anūkus - Markų ir Tomą Pipynes.

m. n.

DR. ALGIS ŠABANAS

Po savaitės, atšventus Naujuosius Metus, gavome liūdną žinią, kad Austrijoje, Vienoje, staiga mirė dr. Algis Šabanas, eidamas vos 44-uosius savo gyvenimo metus, būdamas jaunas, tvirtas, pačiame pajėgume vyras - šeimos tėvas.

Dr. Algis gimė 1940 m. spalio 2 d. Kaune. II Pas. karo metu pasitraukė su tėvais į Vokietiją, iš kur 1947 m. vasario 18 d. atvyko į JAV, Čikagą. Abu tėvai, med. gydytojai, atidarė mieste gydytojo kabinetą ir sėkmingai dirbo ilgus metus. Algis lankė ir baigė Čikagos miesto pradžios ir aukštesniąją mokyklą. Mediciną studijavo Austrijoje, Vienos universiteto medicinos fakultete, ir gavo med.

gydytojo laipsnį. Kurį laiką vertėsi gydytojo praktika. Sukūrė šeimą - vedė med. fakulteto kolegę Tūnde. Su ja sulaukė trijų vaikų: Philipp, Benjamin ir Patricija.

Iš d. į k.: dr. Algis Šabanas, dr. A. O. Šabanas-Wells ir dr. Algio žmona Tūnde

Paskutiniu laiku dirbo Vienos universiteto medicinos klinikoje. Negalavimui susikomplicavus, staiga mirė 1985 m. sausio 6 d. Palaidotas Vienoje 1985. I. 11 d.

Liūdinčiai motinai dr. Šabanienei-Wells, žmonai dr. Tūndei ir vaikučiams bei visiems artimiesiems reiškiamo nuoširdžią užuojautą.

Redakcija

IRĖNA TREČIOKAITĖ-ŽEBENKIENĖ

Irena Trečiokaitė - Žebenkienė gimė 1909 m. spalio 15 d. Biržuose. Po sunkios ligos mirė Vilniuje 1985 m. sausio 13 d.

Per Pirmąjį Pasaulinį karą kartu su šeima persikėlė į Rusi-

ją. Po karo grįžusi baigė Biržų gimnaziją ir įstojo į Teisių fakultetą, kurį išklausė. Kartu mokėsi Kauno Meno mokykloje, kurią baigė 1935 metais ir įstojo į Lietuvos Dailininkų sąjungą.

Irėna Trečiokaitė-Žebenkienė (Autoportretas)

Po Antrojo Pasaulinio karo įsijungė į Vilniaus Valstybinio Dailės Instituto mokomąjį personalą, kaip docentė, vadovaudama piešimo katedrai, vėliau - freskos - mozaikos studijai, Susiformuoti ir išaugti į žymią dailininkę jai

daugiausia padėję to laiko dailininkai - mokytojai: Dobužinskis, Šklėrius ir ypač Mikėnas. Per eilę metų dailininkė dalyvavo daugelyje parodų su savo darbais mozaikos, akmens, stiklo ir portretų srityje.

vt

Zenta Kairytė, Aleksandros vyr. sesuo

ZENTA KAIRYTĖ

Lietuvoje, Kaune, 1984 m. gruodžio 11 dieną nuo plaučių uždegimo mirė biržietė Zenta Kairytė, sulaukusi 74 m. amžiaus. Palaidota šalia savo mirusių mylimų tėvelių Biržų evangelikų kapinėse. Zenta buvo Venezueloje, Caracas mieste 1982. III. 13 mirusios žurnalistės Aleksandros Vaisiūnienės sesuo.

Velionę Zentą palaidojo Mindaugas Unguraitis (a.a. Aleksandros Vaisiūnienės sūnus). Abidvi sesutės labai norėjo dar prieš mirtį susitikti - pasimatyti, tačiau Zenta negavo leidimo atvažiuoti į Venezuelą.

Zenta mokėsi Biržų gimnazijoje ir, prieš išeinant į pensiją, dirbo kaip buhalterė.

J. V.

MARIA NIKOLAJEVAITĖ

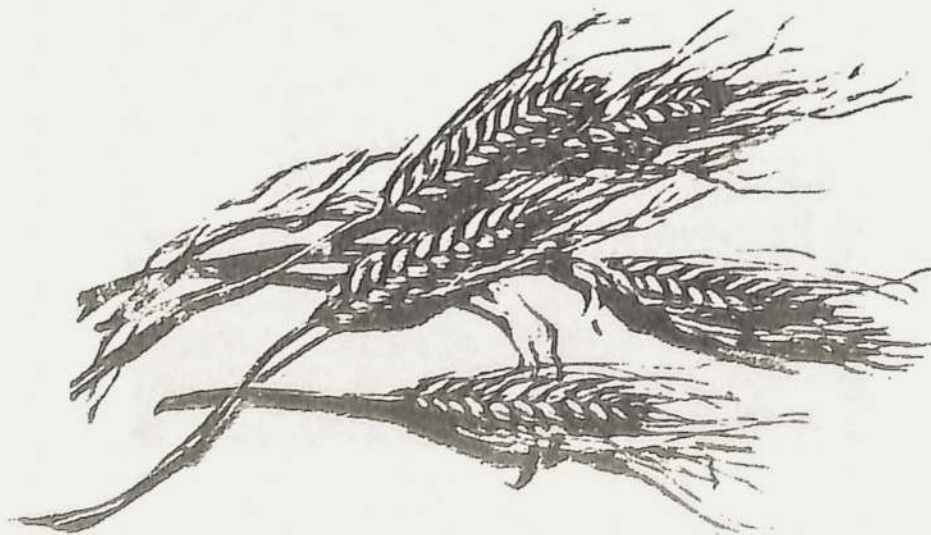
Marytė Nikolajevaitė, gimusi 1958 m. liepos mėn. 22 d. Bleis-taetten, mirė cukraus ir kitų ligų iškankinta Reutlingeno aps. ligoninėje 1985 m. sausio mėn. 7 d. nepilnų 26 su puse metų.

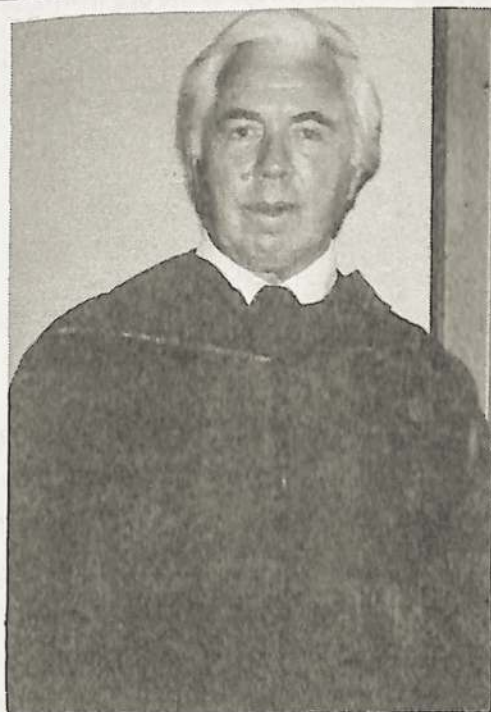
Kun. Fr. Skėrys 1984 m. lapkričio mėn. 9 d. Reutlingen - Gönningene Martos Nikolajevienės bute laikė pamaldas su Šventa Vakariene. Vėliau nuvažiavo į Reutlingeno ligoninę, kur Marytei suteikė Šventą Vakarienę motinos kalba. Palaidota 1985 m. sausio mėn. 10 d. Gönningeno kapinėse. Kun.

Fr. Skėrys atliko visas laidojimo apeigas dviem kalbom. Vietos evangelikų kunigas Sperl dalyvavo laidotuvėse kaip svečias. Jis pasidžiaugė lietuviais evangelikais, taip gražiai ir iškilmingai savo žmones palydinčius į amžiną poilsio vietą.

Paliko liūdinčius: mamytę Martą Nikolajevienę, gim. Lengvinaitė, seserį Kristiną su vyru ir sūnum Alioša, dėdę Adomą Lengviną su šeima, našlę dėdienę Anelyzę Lengvinienę su šeima.

Kun. Fr. Skėrys

Kun. dr. Eugenius Gerulis

CHICAGO. Kun. Eugenius Gerulis, parašęs disertacinį darbą "Maldos Esmė" (The Essence of Prayer), gavo iš Trinity Theological Seminary, Newburgh, Indiana teologijos

daktaro laipsnį. Jo disertacinis darbas sudaro 600 psl. veikalą. Šis darbas įvertintas "Summa Cum Laude".

CHICAGO. Lietuvių Tautinių Kapinių direktorių posėdyje (1985. V. 1 d.) išrinko kapinių valdybą:
 Prezidentas-kun. dr. E. Gerulis,
 I Viceprezid. -Julius Kuzas,
 II Viceprezid. -inž. G. Lazauskas,
 Sekretorius-Matas Batutis,

Iždininkas-Robertas Sebastijonas,
 Darbų vadovas-Vyto Uznys,
 Jo padėjėjai:-Aldona Daukus ir Ema Petraitienė,
 Nariai:Alg. Mickevičius ir Br. Matelis.

Prof. M. Trautrimas, atvykęs iš Omahos, NE, laiko pamaldas Liet. Prot. S-gos nariams 1984.XII.1 d. Los Angeles.

LOS ANGELES. Liet. Prot.S-gos pamaldos

Pamaldos įvyko 1984 m. gruodžio mėn. 1 d. Liet. Tautinių Namų salėje. Pamokslininku buvo pakviestas Midland Lutheran College Fremonte, Nebr., prof. M. Trautrimas, kuris mielai sutiko atvykti.

Pateiksime jo pamokslo trumpą santrauką. Pamokslas lietė Adventą - Kristaus atėjimo laiką. Dažnai Adventas paverčiamas į Santą Claus arba Sant Nikkio laukimą. Kristaus dieviškumas mums myse pasimeta. Apie Kristaus atvykimą kalba senasis ir naujasis testamentai. Mes kasmet laukiame Jėzaus, kad ateitų į mūsų gyvenimą, į mūsų širdis. Jis yra su mumis. Jis už mus išliejo savo kraują ir atidavė savo kūną. Jis, užžengęs pas savo Tėvą, išliejo ant

mūsų Šventąją Dvasią, Tautų materializmo iškraipytame Advente skęstame daugybėje, dažnai mums nereikalingų, dovanų. Geriau šiuo metu atsiminti tuos, kurie badauja, serga ar miršta. Ateinančios Šv. Kalėdos tai pranašavimo išsipildymas. Kasmetinis Advento sezonas mums duoda progą pakartotinai atsiminti pirmąjį atėjimą ir kantriai bei tvirtai laukti antrojo - pažadėto atėjimo. Apaštalas Povilas apsako korintiečių bažnyčią, kaip "laukiančią". "Būdėkite, nes nežinote, kada šeimininkas (Kristus) pareis", - byloja mums Morkaus evangelija. Buvo vienas Adventas, bus ir kitas.

Prof. M. Trautrimo pamokslas buvo visų dalyvių išklaustas su dideliu susidomėjimu, ir visos pamaldos paliko gerą įspūdį.

Po pamaldų sekė ten pat vaišės

su šeiminių suneštais valgiais ir kava. Turėjo įvykti metinis susirinkimas, bet dėl užsitęsusio laiko buvo atidėtas kitam kartui.

Prof. M. Trautrimą apnakvydino ir pavežiojo A. & M. Kiršoniai. Padėka jiems už tai.

*

Liet. Protestantų S-gos valdyba Los Angeles. Iš k. į d.: I eilė — H. Y. Petkienė, sekr., svečias prof. M. Trautrimas, dr. P. Pamataitis — pirm.; II eilė — E. Sinkys — vald. narys, J. Kutra — išdin., M. Kiršonienė, V. Užkuraitienė ir E. Balceris — reviz. komis. nariai. Nėra dr. V. Skirgailos — vicepirm. 1985m.

Dr. Jonas Kregždė, s-gos narys, 1984 m. lapkričio 18 d. parapijos salėje laikė paskaitą - "Širdies kraujo indų sklerozė ir jos išven-gimas." Paskaitą ruošė Kaliforni-jos Lietuvių Gydytojų Draugija ir Lietuvių Bendruomenės sveikatos

skyrius. Į paskaitą atsilankė gau-sus klausytojų skaičius. Atsakinė-ta į klausimus. Gaila, kad dr. J. Kregždės patarnavimais maža lietuvių gali pasinaudoti, nes jis gyvena tolokai nuo Los Angeles miesto.

J. Ktr.

CHICAGO. Pasirodė knyga vokie-čių kalba, kurią parašė dr. Wil-helm Storost-Vydūnas, "Sieben-hundert Jahre Deutsch - Litauis-cher Beziehungen" 2-ji laida.

Knygą išleido Akademinės Skau-tijos leidykla, Chicago, 1982 m. 502 psl., drobės viršeliai. Knyga duoda daug žinių apie prūsų lie-tuvius, gausiai iliustruota.

Vysk. A. Trakio paskaita Los Angeles Liet. Protestantų S-gos nariams po pamaldų 1983 m.

V. VOKIETIJA. 1984. X. 13 d. kun. Fr. Skėrys Saaro krašte, Wiebelskircheno M. Liuterio bažnyčioje atlaikė vietos ir apylinkės lietuviams evangelikams pamaldas, atšvėsdami Pjūties ir Reformacijos šventes. Pamaldose dalyvavo virš 30 asmenų. Po pamaldų parapijos salėje pasidalinta to laiko bažnytinėmis aktualijomis. Vėliau trys Vasario 16 gimnazijos mokiniai (kuriuos atsivežė kun. Fr. Skėrys): Arvydas Herbstas, Ingryda Povilianskaitė ir Gabija Diavaraitė išpildė meninę programą.

-pv-

*

V. VOKIETIJA. Praeitais metais (1984. XII. 14) Vasario 16 gimnazija surengė tradicinę (jau 30-ją) Kalėdų eglutę ir kūčių vakarienę mokyklos valgykloje. Kalėdų mal-

dą skaitė kun. Fr. Skėrys. Kūčių šventei vadovavo skautų vadovės: Meilė Mickienė ir Genė Venckuvienė. Kultūrinei programai vadovavo muzikos mokytojas Arvydas Paltinas. Kalėdų senelis, baigiantis programai, mokiniams išdalino dovanėles. Šioje šventėje dalyvavo virš 160 asmenų.

Fr. Sk.

*

KANADA. Toronto Lietuvių Ev. Liuteronų Išganytojo parapijos Moterų Draugija, kaip paprastai, šeštadienį prieš Verbą, 1985 m. kovo 30 d. surengė pamaldas-Gavėnios apmąstymo vakarą. Invokaciją skaitė M. Pamataitienė, maldą sukalbėjo G. Maurušaitytė, Šv. Raštą skaitė A. Sukauskienė, pamokslą - apmąstymą pasakė iš Čikagos atvykusi H. Dilienė, Didžiąją maldą - U. Bleizgienė. Pa-

maldų metu giedojo choras, vadovaujamas vargonininko P.Šturmo. Pamaldų pabaigoje Moterų D-jos narė p. Langienė prisegė H.Dilienai, kuri tą dieną šventė gimtadienį, korsažą - orchidėją, o visi dalyviai sugiedojo "Už rankų imk

meilingai ir vesk mane". Solenizantė buvo giliai sujaudinta tokiu nuoširdumu. Po pamaldų visi dalyviai buvo pakviesti vaišėms į parapijos salę.

A. J.

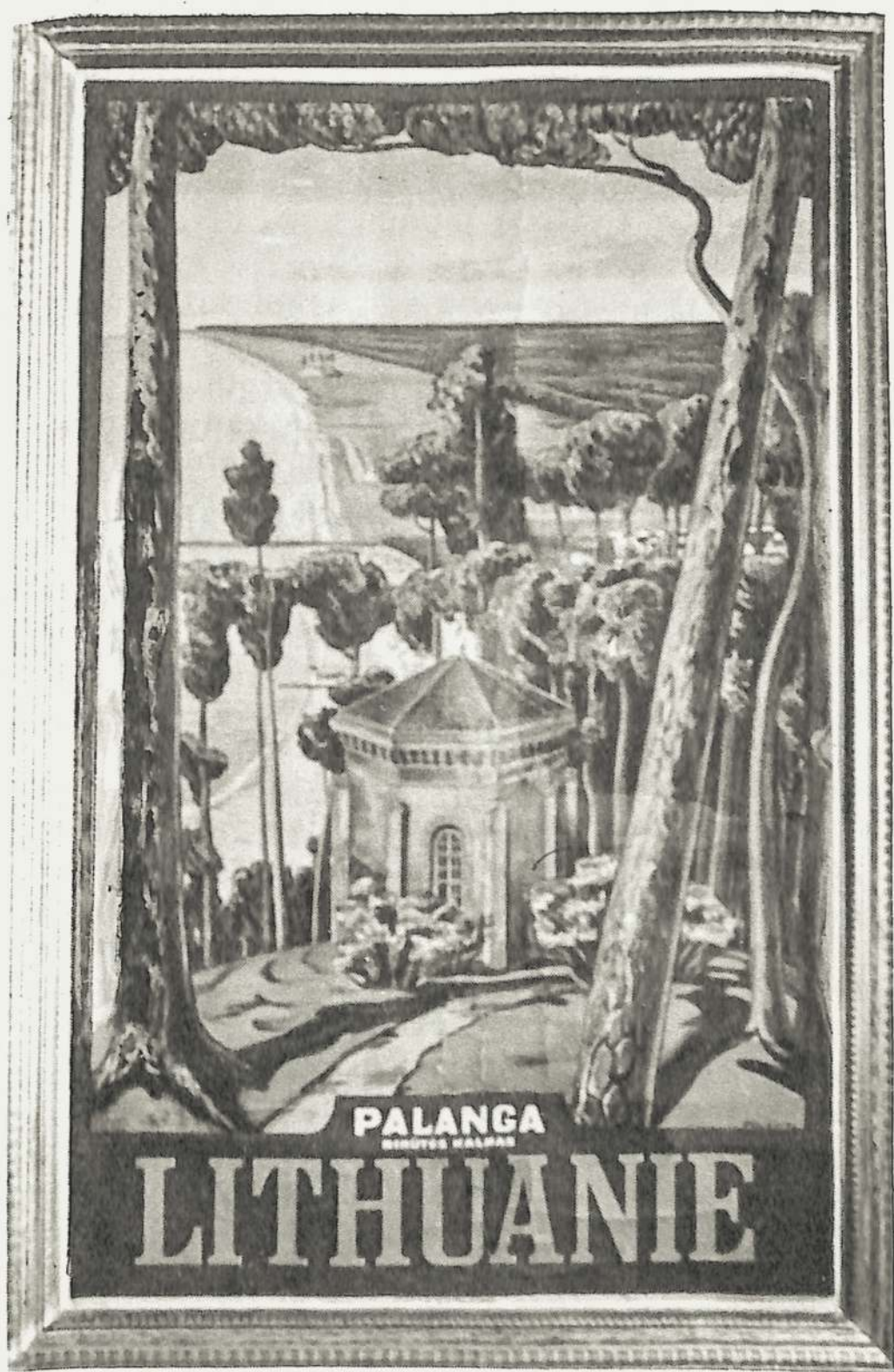
Lietuvių ekumeninėse pamaldose Ciceroje, Šv. Antano bažnyčioje, 1985.III.3 d. dalyvavę lietuviai kunigai. Liturgiją atliko kun. E. Gerulis ir kun. J. Šarauskas, pamokslą pasakė kun. P. Dilys. Pamaldų obalsis: „Žiburių daug, šviesa viena“.

Du glaudūs bendradarbiai, iš k. į d. — Petras Variakojis ir dr. Jokūbas Mikelėnas

Menininko M. Dobužinskio 1930 m. sukurtas plakatas ir atspausintas „Spindulio“ spaustuvėje ofseto būdu. Šį plakatą restauravo ir įrėmino dail. inž. H. Pavilonis

Menininko Adomo Galdiko 1930 m. sukurtas plakatas, dydžio 24" x 36", Lietuvos Susisiekimo Ministerijos avansuotas užsienio propagandai. „Spindulio“ spaustuvėje atspausintas ofseto būdu. Šį plakatą restauravo ir įrėmino dail. inž. H. Pavilonis

ARĖJAS VITKAUSKAS

IŠ BALOS Į ŽYGIUS

(Tinka ir šiandien)

Vienas iš mūsų tautos būdo pirmųjų bruožų yra asmeniškumas. Tai yra, jeigu "jis" ne mano giminė, ne teta ir ne dėdė, tai jis man net nepastebimas... Jo man nėra... Kitas dalykas, jeigu mano vaikas ar giminė garsiai nusičiaudėjo - tada visas pasaulis turi žinoti, kad kitų tokių kaip mūsų nėra!..

Tai nėra išlaužta iš piršto, bet, štai, neseniai Lietuvos kultūros gyvenimo žurnalas "Naujoji Romuva" paskelbė anketą tuo klausimu ir tas pasirodė... Žymiausi Lietuvos protai, (Vydūnas, prof. Šalkauskas, ir t. t. ir t. t.) pirmiausia rado, kad mūsų tautos būde yra asmeniškumas... Bet juk tai tragedija! Lietuvoje, spaudžiant iš visų pusių visai jau nebe "giminėms", nori nenori, daugelyje dalykų, tenka pastumti į šalį mieliausius savo gimines ir daugiau dėmesio kreipti į bendrus tautos reikalus. Taigi, vargas mokina. Ir tik pametus savo menką klampojimą po balą, o išėjus į plačią visuomeniškumo aikštę tauta gali daryti žygius.

Pas mus, kur niekas negrasina rytojui, esame Dėdės Samo užnugaryje, asmeniškumo bala išsikerojus plačiausiai! Pasauliui norima įtikinti, kad mano sūnus, mano duktė, mano brolis, yra tokie, be kurių vargu rytojaus visi besulauktume. Visoki asmeniškų puotelių, puotų aprašymai aptvindo laikraščius. Vedimas ar ištekėjimas, už pinigų, iškeliamas kuone planetarinio pobūdžio vertybėmis ir laimėjimais; atrodo, kad nieko kito nebedarome, tik geriame ir valgome ir vienas kitą giriame... Šalia tos kompanijos gali mums kas ir oro traukinį į Marsą padaryti, mums tas nesvarbu, jeigu jis nėra pernai buvęs mūsų gimimo dienos sugužėjime, jeigu neatsiuntė dovanos ar gėlių, kai mes pagiriom iš ryto ne ant tos kojos apavėm "čeverykus", taigi labai atrodėme ligoti... Konkretūs pavyzdžiai tam yra mums po akių. Štai energinga šeima. mūsų tautiečio sumanymu ir išpildymu, perplaukė Ramųjį Vandenyną nuo Havajų savo dirbtu laivu, o mums atrodo daug svarbesnės buvusios kažkieno vestuvės, kuriose buvo daug svečių, daug valgyta ir gerta (ir korespondentai turėjo atsilyginti už vaišes ir iškėlė į padanges nepasižymėjusius...).

Laikraščiai nėra mazgotėlė kieno nors "sotu" veideli patvarkyti, laikraščių užduočių yra tiek, kad jie per maži ir per reti, kad viską atliktų, kas vėrkotinai reikalinga visiems, visuomenei, tautai. Jokie pinigų ir nepinigių, bet puotingų ir gėringų mūsų žmonių tušti asmeniškai aprašymai neturi į laikraštį patekti neapmokėjus, ir tai būtinai turi būti pažymėta, kad tai skelbimai! Dabar,

kitur gyvenančiam susidaro išpūdis, kad žymiausi Amerikos lietuvių žmonės yra tie, kurių kiekvieną pasijudimą aprašo... Kas nori neužpelnytos "garbės", tegul užsimoka, o niekas nėra nusidėjęs, kad būtų b a u d ž i a m a s niekam nesvarbių puotų, varduvių ir vestuvių skaitymu!.. Galima ir reikia aprašinėti tik n u o - p e l n a i s vertingus žmones, ir čia turime nugalėti ydą mūsų tautos būde - a s m e n i š k u m a ! Jeigu jis ar ji kuo P A S I - Ž Y M Ė J O , (ne išgertų bačkų skaičiumi ir ne svečių skiltinėmis eilėmis!), tai nesvarbu kieno jis vaikas ar giminė - mes turime jo pavyzdį i š k e l t i ! Iš tuščių asmeniškų savimi pasigėrėjimų per laikraštį (pakartojų: a p m o k è t ū) galima tik pasijuokti, (juoktis sveika!)...

Štai, kiek jau mes esame buvę priversti skaityti mūsų laikraščiuose apie labai jau didelius žmones - džentelmenus arba damas, kurie tik tuo garsūs ir žymūs, kad turi delną vis netuščią... O kiek iškėlėme savų darbo pelių veikėjų, idealistų? Taip, žinoma, ponas Dolerėnai, tamsta sakai, kad idealistų, širdingų veikėjų daugelyje sričių nėra. Sakote, jie nebuvo jūsų išleistuvėse, jūsų priimtuvėse, kai grįžote iš trijų dienų pasivažinėjimo asmeniškam skilvio malonumui, nebuvo jūsų sūnaus puotoje, kai jis baigė pradinę (net!) mokyklą (arba - kad ir universitetą!) - nekviečia pas save puotauti... Ne giminė...

Ne, ponas ir ponias Dolerėnai! Visai ne mano giminė Brazys, atlikęs toli gražu ne kasdieninį žygį per vandenyną, yra šimtą kartų vertesnis puotai pakelti, negu ponias X rengia ponias Y banketą, o ponias su poniom nuo A iki Z dalyvaus ar jau dalyvavo... Gėda, kad sulindę į smulkų savęs ir savo kelių saviškių "kėlimą ant šakės", mes kad ir to paties Brazio nepakvietėme puotai, iškelta i v i - s u o m e n ė s ! Tegul kas dabar pasidaro taip pat laivelį ir nukeliauja panašiu būdu į Šventąją - kokią padarys reklamą lietuviams ir Lietuvai visoje Europoje, iškeliant ir naujos mūsų akies į pasaulį - Šventosios uosto vardą! Tegul tokia neištižusimoteris, kaip ta Brazienė, bus drauge tame laive, kuriuo jūs be abejo į Šventąją plauksite (juk paimsite pavyzdį!) - ji tikrai bus verta ant rankų panešėti (su savo 7 metų drąsiu džentelmenu drauge...). Juk kita dama, kuri bijo ir iš kilimuoto tako iškrypti, yra dabar dažnai spaudoje iškeliamas taip, kad stebies, kaip dar pasaulis prieš tai laikėsi...

Kas dar nepagautas balų ligos - neužkratytas bjauriosios maliarijos - imkime drąsos pareikšti kam reikia pagarbos, nors jie ir ne mūsų sūnus, ne mūsų duktė ar giminė, palikime asmeniškus tituliavimus ir skystavimus beviltiškiems egoistams, eikime iš balos į žygius! Jeigu tauta, kaip mūsų, iškentė baudžiavas ir pergyvenimus, buvo išdraskyta ir išniekinta, ir vis dėlto galėjo atsikel-

ti, tai ta pati tauta gali numesti ir savo tą pripažintąją ydą - smulkmenišką asmeniškumą, nes ž y g i a i, ne "toks kaip mano", "tokia kaip mūsų" ir t. t. išveda tautas į kultūros aukštybes. Išmoki-me širdingai džiaugtis ž y g i a i s, ne artimais asmenimis! Ž y g i u s pagerbkime ir tuose, kurie nei mūsų pavardes turi, nei pas mus puotavo ar puotaus! Klampokime iš balos! Nei tautai, nei žmonijai nereikia "mūsų puikiausių", "mūsų geriausių", bet reikia ž y g i ū, ž y g i ū ir ž y g i ū!...

ARĖJAS VITKAUSKAS

GĖRIMAI, AUKOS, PAMINKLAI

1. Nejaugi mes Amerikoje tiek nusivalgėme ir nusigėrėme, kaip tas latras, kad nieko kito nebeliko, kaip dievą Kimšalą ir dievę Pilalą mūsų tarpe begarbinti? Kodėl, paskelbus kokią nors tikslą, taip mažai kas atsiliepia tiesiai nuo gynos širdies duosnia ranka, bet reikia iš mūsų pinigų išgauti pirma prigirdžius ir privalgydinus iki hk! gerklėje per piknikus arba kitus parengimus?.. Už tai, kad savo naudai ir "malonumui" pasigeriame ir gal nereitai persivalgome, dar reikia, kad laikraščiai mus girtų ir garbintų... Ne išmislas laikraščiuose tokie posakiai: "g a r b è rengėjams tokio k i l n a u s pokylio" (ar nuo stiklinės k i l n o j i m o ?), "rémėjai pasirodė idealistai", mat, daug supuolę marias išgėrė ir kalnus suputo), ir net toks posakis buvo spaudoje - "Visi sakė: p a s i g e r k i m e, n e s t a i g e r a m t i k s l u i !"... Tikra filosofijos pažiba! Girtavimas gali būti ne tik k i l n u s ir i d e a l i s t ū vykdomas, bet ir g e r a m t i k s l u i !!! (O jau tas pabrėžimas "tautiškumo" prie dešrų ir kopūstų taip ir niekina pačią tautiškumo idėją! Biau ru nuolat rasti aprašymus, kaip geriantiems kvėpėjusios lietuviškos dešros - kokia tauta jų nelaiko "savomis"?! - ir l i e t u v i š k i kopūstai... Na, broliai, t i k tokio "tautiškumo" nereikia! Geriau tegul bus "nelietuviškos" kruopos ir lietuviškos knygos rankose, negu "lietuviškos" dešros ir kopūstai, ir rankose storos stiklinės su alum!).

Ir eilė atsiradusių "kultūros" klubų (praktikuojančių minimą visą "filosofiją") taip pat kelia save spaudoje... Surengti pikniką ar šokių dar nėra kultūra! Kam mūrkyti alumi ir tepti dešrų riebalais tą žodį!! Štai, vienas "kultūros klubas", apimęs kokios ten parapijos saviškius Amerikoje, išgarsinęs eilę gėrimo piknikų ir vakarų, "negali" už pusantro dolerio įsigyti leidinio, kur tikrai aprašyta to krašto Lietuvoje kultūra... Valdyba atmeta dėl lėšų stokos... O juk susirinkimuose turėtų būti tas leidinys balsiai nariams perskaitytas, jeigu tai yra tikrai k u l t ū r o s klubas...!

2. Aukos... Lietuvos reikalams ar čia kam nors. Žinoma, palyginus su pinigais išluptais per gėrikų gerkles, tai angeliški pinigai! Ir jie, tikrenybėje, pateisinami nežiūrint kokiais sumetimais aukotojas bebūtų juos davęs. O sumetimų yra ne tik pačiame aukojimo paskelbtame tikslu. Štai, asmuo, kuris savo elgesiu yra parodęs žemiausią nežmoniškumą, papildęs apgaulės ir niekšybių eilę, ar pats, arba tik saviškių "gelbstimas" nuo "blogo vardo", paskelbiamas, kad čia ar čia aukojęs tiek ir tiek... Kadangi pinigai patenka geriems tikslams, tai, kad jie ir iš niekšo gaunami, vis tiek pasidaro naudingi... O niekšas tuo kaip tik parodo, kad "išperka" savo nuodėmes, (vadinasi, prisipažįsta niekšystėse). Kad čia minėtų keistybės gyvenime yra - faktas, nes prieš "gero vardo pražudymą" kai kas yra tik juokęsis iš kokių nors tikslų, o štai "staiga" pasidaro didelis aukotojas... Čia tikrai tinka senoji lotynų patarlė: *P e c u n i a e n o n o l e t* - Pinigai nedvokia... Kas juos davė - tiek to, - sunaudojami geram tikslui. Žinoma, esant lėšų perdaug, būtų galima kai kuriems "aukotojams" jų *k l a s t i n g a s* "aukas" ir grąžinti! Keistas tas gyvenimas. - štai juk k o k i ū k e i s t e n y b i ū j a m e b e s a m a !

3. Adomaičio Šerno paminklas Čikagoje lietuvių tautiškoje kapinėse, visuomenės lėšomis statytas, palyginti su kai kuriais ten esančiais paminklais, yra tik vargšas vaikas šalia ponaičio, ("Princą ir elgetą" primena). Mat, Šernas buvo viešas žmogus, dirbo tautai, atvėrė jai knygas į pirmus šviesos pasaulius, o kiti, kurie gauna didingus ten paminklus, mat, yra palikę stambias apdraudas, didelius palikimus, nors gyvenime gal ir su skriaudom kitiems turtų prisikrovė...

Žmogaus noras palikti amžiną atmintį suprantamas. Ir kuo menkesnis gyvenime žmogus, tuo labiau jam noras yra, kad jį ir mirusių *m i n ė t ū , m a t y t ū* kiti... Bet nieko gyvenime gero nepadarę žmonės gali sau krauti ištisas bažnyčias ant savo kapo - jų niekas nežinos, tik tie, kas maumoja jo apdraudą arba raikosi rieby palikimą... Gi žmogus, sukūręs sau paminklą "ne rankų darbo", (kaip sako genijus poetas Puškinas savo garsiu eilėraščiu), bus atmintinas *s a v o n u v e i k t a i s d a r b a i s , p a l i k t a i s* ženklais kultūros ir šviesos *s r i t y s e*! Kad nieko gero, be asmeniško malonumo ir pinigų *s a u k r o v i m o*, gyvenime nenuveikęs asmuo gautų tikrai vertą atminimą, reikia jam ne akmenį didelį ant savo amžinos nakvynės vietos risti, bet, pavyzdžiui, iš savo palikimo skirti arba nuolatinę kokiai sričiai studijuoti stipendiją neturtingam, arba savo tėviškėje (šitą raštą rašiau prieš Lietuvos užgrobimą) mokyklą pastatyti, pagaliau, nors cementinį šaligatvį savo kaimui užfundyti, tik nesukrauti ant savęs dažnai reikšmingą (verkianti deivė, mūza, ar šiaip kas kilnaus,

reikšmingo, gilaus...) paminklą, kurio nė reikšmės nežinom... Tegul atsiranda iš mūsų turtuolių mecenatų, kaip jau yra kai kas ir mokyklą Lietuvoje pastatęs, ir šaligatvį kaime padaręs, tik dar nebuvo stipendijos arba universitetui kokio namo ar knygų (ar įrankių) rinkinio... O juk maloniau būtų tada ir egoistui po graboriaus patarpininkavimo nakvoti, kai žinotum, kad tavo suluptas skaitikas nors padeda kai kam siekti i d e a l ų, nebe lupikavimų... Lietuvių tauta dar neturėjo daug savo mecenatų, - džentelmenai, kurie smagiai brazdinate banknotais, susikurkite sau g e r u s p a m i n k l u s !

ĮKURĖ MIESTĄ GEDIMINAS

Supratęs protėvių likimą,
Senųjų pašauktas dievų,
Įkūrė miestą Gediminas
Ant sengirių žalių kalvų.

Ir ėjo amžių amžiai sunkūs,
Karaliai keitė karalius,
Iš akmenų šaltiniai sunkės,
Pavirsdami į upelius.

Dundėjo grindiniais vežimai
Su prekėmis ir tremtiniais...
Savi maištai ir sukilimai,
Savi vergai ir kaliniai,

Ir savas universitetas,
Per amžius švietęs nemariai
Su mokslo vyrais ir poetais-
Žemelės mūsų švyturiais...

Aidėjo garsas, miestas augo,
Karta vis ėjo po kartos...

— — — — —

Šventi legendų žodžiai saugo
Sunkius sostapilio vartus.

M. K.

NUO 1984 M. GRUODŽIO 1 D. IKI 1985 M. BIRŽELIO 1 D.
GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

PRISIMINDAMI IR PAGERBDAMI BRANGIUS
IR MYLIMUS ARTIMUOSIUS SKIRIAME
"MŪSŲ SPARNAMS" ŠIĄ AUKĄ :

Stasė Jakubonienė, prisimindama
savo mylimo vyro Jurgio Jakubonio
mirties 10-metį, aukoja žurnalui
100 dol.

1985. III. 21 Stasė Jakubonienė

The enclosed check for 50 dol. is
given in memory of Rev. Neimanas
late wife.

Sincerely Mr. & Mrs. Albert
Jersavich and Paul

Jan. 11. 85

Jacobs

Danutė Kregždienė, prisimindama
velionę K. Neimaniene, aukoja 20 dol.
Cincinnati, D. Kregždienė

Po 50 dol. :

Dr. J. P. Vaitaitis - Čikago, Tėviš-
kės P-jod Moterų D-ja - Čikago,
V. Nastopka - Baltimore, kun. Fr.
Skėrys - Vokietija.

Po 30 dol. :

O. Šlepavičienė - Hyannis Port.

Po 25 dol. :

N. Karaša - N. Jersey, Liet. Prot.
S-ga - Santa Monica.

Po 20 dol. :

V. Krause - Vokietija, M. Kregždė -
Huntington Beach, A. Karaša - An-
napolis, M. Gumbinienė - Baltimo-
re, V. Kregždienė - Hot Springs, J.
Meiklejohn - Agincourt.

Po 15 dol. :

E. Jodinskienė-Detroit, L. Knopfmileris - Florida, V. Anysas-Toronto, M. Plačienė-Čikago, V. Trečiokas-Ottawa, M. Kaufmanas-Danija A. Pesys, CT

Po 10 dol. :

H. Pamataitis-Hot Springs, K. Plepys-Hot Springs, J. Vaisiūnas, Venesuela, K. Tamulėnas-Švedija, A. Jaras-Highland, M. Tamulėnas, K. Zaronkis-S. Euklid, E. Blynas-S. Monica, V. Sherksnis-Gardner, P. Kuginys - Irvine, M. B. Burbulis-Forth Smith, J. Staigys-Port Colbourne, M. Jankus-Lemont; J. Dagys, A. Dagys, A. Uznys, L. Kairys, M. Samkovienė, E. Pušneraitienė-visi iš Čikagos, J. Indriūnas.

Po 7 dol. :

V. Prūsas-Berwyn.

Po 6 dol. :

A. Kappa-Toronto, R. Vilkas-Miami Beach, A. Gustaitis-Los Angeles.

Po 5 dol. :

H. Janužys-Morgan Hill, L. Lendraitis-Boston, M. Kiršonis-Calif., Z. Dalibogas-Homewood, Vl. Mieželis - Sun City, V. M. Glažė-Los Angeles, A. Navikas-Wikes Barres; M. Herman, M. Guobužienė, J. Gepneris, V. Variakojis, G. Josuweith, P. Lampsatienė, E. Kamins-

kienė, A. Jonušaitis, M. Nauburas, L. Lubert, A. Bikneris, H. Drejerienė, W. Kasiulis, M. Trumpjonienė, A. Buntinaitė, E. Umbrasas-visi iš Čikagos.

Po 4 dol. :

M. Laurinavičienė-Čikaga.

Po 3 dol. :

G. Jagutis, M. Naujokas, J. Skvirblys-visi iš Čikagos.

Po 2 dol. :

XX, L. Vadopalas-abu iš Čikagos.

Po 1 dol. :

P. Mieliulis-Čikaga.

* * *

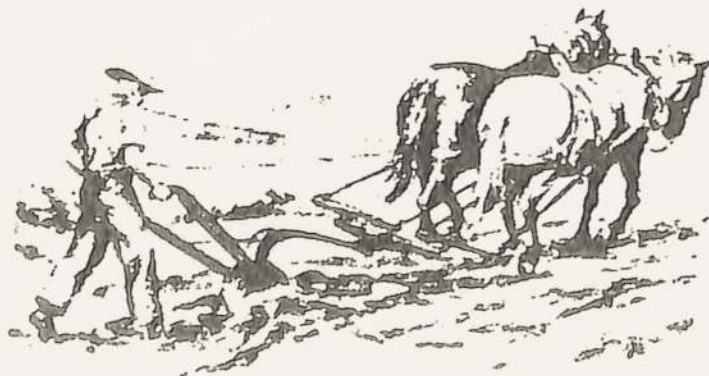
Per "Mūsų Sparnų" atstovą Kanadoje gautos aukos:

Liet. Ev. Liuter. Moterų D-ja-Toronto-50 dol., E. Usvaltas-20 dol. Ema Sturm-15 dol., P. Sturm-15 dol.; po 10 dol.: I. Adomavičienė, G. Jocas, J. Dambaras, E. Ulickienė, K. Stulpinas, E. Bumeistras, V. Dauginis, V. Norvaišienė; - E. Smilgis-5 dol., P. Girdvainis-3 dol., ir už pavienius egzempl. -8 dol.

* * *

Gauta iš kitur svetima valiuta:

B. Barnelienė, Vokietija - 50 DM, G. Haberland, Vokietija-20 DM, P. Kėželis, Australija-20 Austr. dol., A. Ruzgienė, Toronto-50 Can. dol., A. Paškevičius, Ottawa-10 Can. dol., ir J. Pipynė, Anglija-5 Svarai.

Gaunamos "Mūsų Sparnų" administracijoje:

1. Kun. V. Kurnatauskas "Evangelikų tikybos knyga lietuviams tremtyje" su prof. dr. kun. P. Jakubėno ir senjoro kun. A. Kelerio pratarne. Išleista Schleswig-Holstein, 149 psl. Kaina 3 dol.

2. Kun. lic. Jonas Pauperas "Dievo Žodžio tarnyboje" su Marijos Pauperienės žodžiu skaitytojui ir prof. Vl. Jakubėno straipsniu. Išleista Chicagoje 1975 m., 240 psl. Kaina 3 dol.

3. Jurgis Jašinskas "Julius Janonis, poetas ir revoliucionierius". Monografija su poeto ir šeimos nuotraukomis ir su autoriaus epilogu. Išleido "Naujienos", Chicago 1975 m., 265 psl. Kaina 8 dol.

4. Brunonas Bušackis "Radvila Juodasis", biografija. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 1, iliustruotas, istorinis veikalas, 263 psl. Kaina 5 dol.

5. Kostas Burbulys "Gyvoji Evangelija". Krikščioniškos minties 6"x9" knyga, 348 psl. Išleido "Rūta", Hamilton, Kanada 1977 m. Kaina 5 dol.

6. Viktoras Karosas "Lietuvos ryšys su Amerika". Istorinė apybraiža. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 2, Chicago, 1977 m. Iliustruota, skirta JAV 200 m. nepriklausomybės paminėjimui. Gale yra plati santrauka anglų kalba, 176 psl. Kaina 3 dol.

7. "Dagys klajoja ir galvoja", "Meilė tarp priešų". Abi knygos stambaus formato (164 ir 154 psl.). Knygos iliustruotos autoriaus nuotraukomis ir skulptūrų reprodukcijomis. Autoriaus leidiniai (1979 ir 1980 m.). Siuntinėja veltui prisiuntus pašto išlaidoms padengti. Adresas: Dagys, 78 Chelsea Ave, Toronto, Canada M6P 1C2.

8. Jokūbas Kregždė "Lietuvos Reformatų Raštija". Istorinė apžvalga. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 4, Chicago, 1978 m. Iliustruota rašytojų nuotraukomis ir tituliniais knygų lapais, 271 psl. Kaina 5 dol.

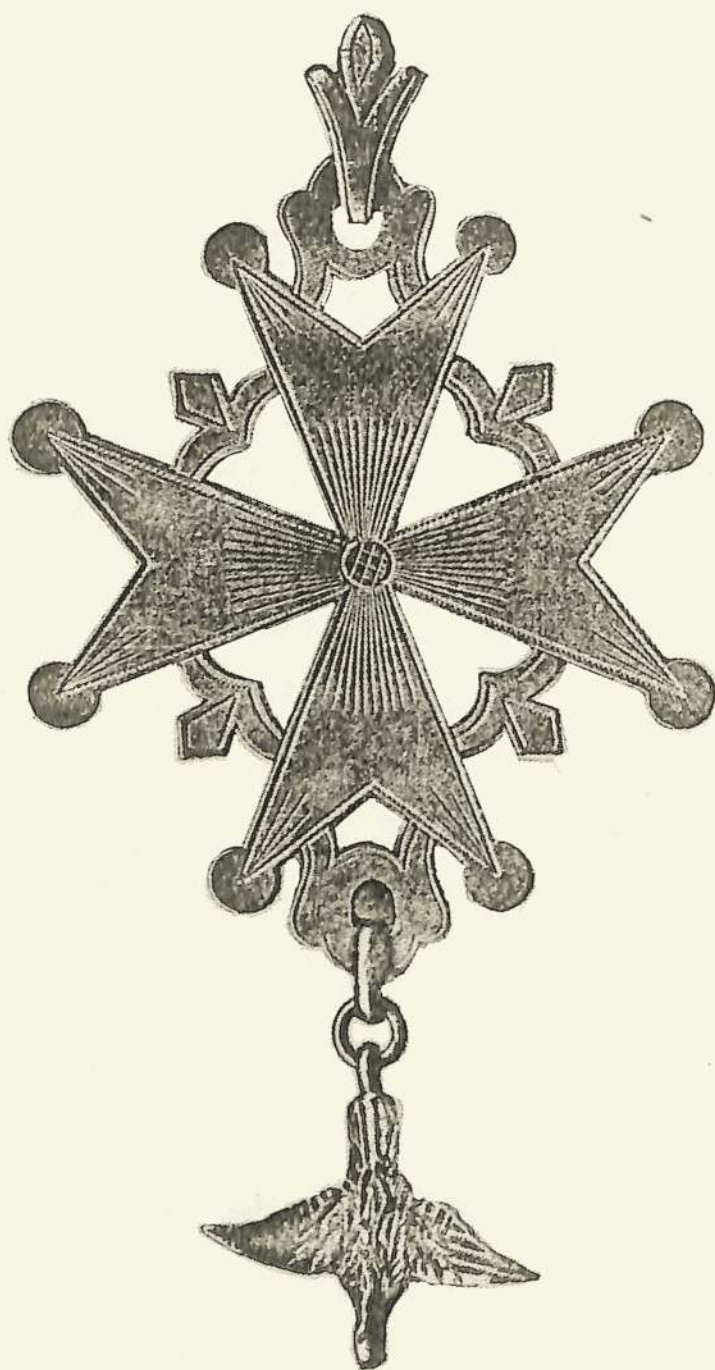
9. Jokūbas Kregždė "Reformacija Lietuvoje". Istorinė apybraiža. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 5, Chicago, 1980 m. Knyga gausiai iliustruota, 272 psl. Kaina 5 dol.

10. Juozas Andrius "Lietuva-Lithuania"-žemėlapis, Devenių Kultūrinio Fondo leidinys. Spausdino J. Kapočius 1979 m. Formatas-35"x25". Kaina 6 dol. plus persiuntimas.

11. Motiejus Karaša "Gyvenimo Sūkuriuose", atsiminimai ir pergyvenimai iš 1901-1951 m. laikotarpio. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 7, Chicago, 1982 m., kietais drobės viršeliais, iliustruota, 424 psl., kaina 12 dol. plus persiuntimas 1 dol.

Užsakant knygas prašome prisiųsti knygos vertės money orderį šiuo adresu:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond St.
Chicago, IL, 60629

HUGENOTŲ KRYŽIUS, vartotas 16 ir 17 amž.